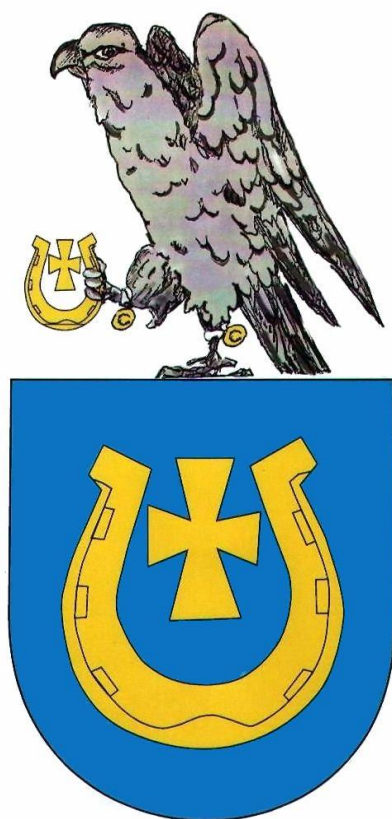

**GMINNA STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH GMINY RYTWIANY
NA LATA 2009 - 2015**

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach

SPIS TREŚCI

WSTĘP

ROZDZIAŁ 1

METODY PRACY NAD STRATEGIĄ

- 1.1 Współpraca zewnętrzna dla potrzeb opracowania strategii
- 1.2 Podstawy planowania strategicznego w lokalnej polityce społecznej
- 1.3 Powołanie zespołu ekspertów do opracowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych i jego zadania

ROZDZIAŁ 2

TWORZENIE DIAGNOZY SPOŁECZNEJ GMINY RYTWIANY

- 2.1 Cel i zakres przedmiotowy diagnozy społecznej
- 2.2 Metody diagnozy
- 2.3 Teren badań i dobór próby
- 2.4 Organizacja badań
- 2.5 Warsztaty strategiczne

ROZDZIAŁ 3

DIAGNOZA SPOŁECZNA GMINY RYTWIANY

- 3.1 Ogólna charakterystyka gminy
- 3.2 Zasoby ludzkie
- 3.3 Rynek pracy
- 3.4 Edukacja
  - 3.4.1 Edukacja przedszkolna
  - 3.4.2 Gminny system oświaty
    - 3.4.2.1 Egzaminy wewnętrzne
    - 3.4.2.2. Osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych
  - 3.4.3 Kształcenie ustawiczne osób dorosłych
- 3.5 Promocja i ochrona zdrowia
- 3.6 Kultura, rekreacja i wypoczynek
- 3.7 Mieszkalnictwo
- 3.8 Warunki transportu i komunikacji
- 3.9 Porządek publiczny i bezpieczeństwo mieszkańców gminy
- 3.10 Problemy społeczne w środowisku lokalnym
- 3.11 Oferta pomocy w środowisku lokalnym dla osób i rodzin z problemami społecznymi
  - 3.11.1 Sieć instytucji wspierających osoby i rodziny z problemami
  - 3.11.2 Pomoc społeczna
  - 3.11.3 Opieka nad dzieckiem i rodziną
  - 3.11.4 Świadczenia rodzinne
  - 3.11.5 Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy
  - 3.11.6 Przeciwdziałanie uzależnieniom
  - 3.11.7 Lokalny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- 3.12 Polityka równości szans
  - 3.12.1 Równość szans kobiet i mężczyzn
  - 3.12.2 Osoby niepełnosprawne
    - 3.12.2.1 Możliwości aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych
  - 3.12.3 Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym
- 3.13 Działania w środowisku lokalnym na rzecz wspólnoty samorządowej

- 3.13.1 Działania władz lokalnych na rzecz wspólnoty samorządowej
- 3.13.2 Współpraca samorządu gminnego z organizacjami pozarządowymi

ROZDZIAŁ 4

ANALIZA SWOT

ROZDZIAŁ 5

KIERUNKI ROZWOJU SPOŁECZNEGO GMINY

- 5.1 **Misja Gminy**
- 5.2 **Wizja Gminy**
- 5.3 **Cele strategiczne w lokalnej polityce społecznej**
  - 5.3.1 Szczegółowy opis celów strategicznych
  - 5.3.2 Opis celów operacyjnych lokalnej polityki społecznej

ROZDZIAŁ 6

WDRAŻANIE GMINNEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

- 6.1 **Zarządzanie i wdrażanie**
  - 6.2 Instrumenty finansowe do realizacji strategii
    - 6.2.1 Finansowanie realizacji celów gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych
      - 6.2.1.1 Fundusze strukturalne Unii Europejskiej
      - 6.2.1.2 Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 - 2013
      - 6.2.1.3 Instrumenty służące realizacji projektów współfinansowanych z budżetu UE
      - 6.2.1.4 Instrumenty promocji zatrudnienia
      - 6.2.1.5 Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
      - 6.2.1.6 Instrumenty wspomagające integrację społeczną
      - 6.2.1.7 Organizacje pozarządowe
  - 6.3 **Monitorowanie**
  - 6.4 **Ewaluacja**
  - 6.5 **Informacja i promocja strategii w środowisku lokalnym**
  - 6.6 **Wyniki konsultacji społecznych**
    - 6.6.1 Przebieg konsultacji
    - 6.6.2 Wnioski
- #### **7 ZAŁĄCZNIKI**
- 7.1 **Zarządzenie wójta gminy w sprawie powołania zespołu ekspertów do opracowania strategii**

WSTĘP

Zapisy art. 7 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001r., Nr 142 poz. 1591 z późniejszymi zm.) oraz art. 17 ust.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz.U.Nr 175 poz. 1362 z 2009r.) stawiają przed samorządem gminy zadanie opracowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Strategia jest dokumentem programowym, skierowanym ku rozwiązaniu społecznych problemów mieszkańców gminy, które zidentyfikowane zostały we współpracy z mieszkańcami oraz z profesjonalnymi instytucjami. Rozpoznane problemy dotyczą głównie stanu zasobów ludzkich postrzeganych z perspektywy wykształcenia, zatrudnienia, sytuacji zdrowotnej i dochodowej, aktywności obywatelskiej oraz wyzwań społeczeństwa informacyjnego. Określa cele strategiczne i szczegółowe, których realizacja pozwoli na wzmocnienie gminy jako wspólnoty aktywnej, otwartej na współpracę i partnerstwo, stwarzającej mieszkańcom optymalne możliwości wszechstronnego rozwoju oraz poczucia bezpieczeństwa zarówno w wymiarze ekonomicznym jak i społecznym.

Podstawowym przesłaniem zaprojektowanych działań jest przekonanie, iż ludzie są w stanie sami poprawić swoją sytuację i ponoszą za to odpowiedzialność.

Strategia spełnia niżej wymienione funkcje:

- 1) inspirująco-motywacyjną – stanowi mechanizm sprowadzający do stosunkowo prostej zależności relacji między społeczną potrzebą marzeń i wyobrażeniami o wartościach oraz celach rozwoju a skalą i potencjalną chęcią zaangażowania w ich osiągnięcie;
- 2) poznawczą – sprowadza sytuację określoną konkretną wizją i potrzebą rozwoju do nieuchronnej konieczności diagnozy stanu rzeczy na zasadzie kontinuum – co i jak było dawniej, dlaczego jest jak jest – jak jest;
- 3) kreatywną – z poziomu wiedzy diagnostycznej pozwala przenieść proces tworzenia przyszłości na kolejny złożony etap myślenia, w rozumieniu jak być powinno, jak być może;
- 4) instrumentalną – określa zależność między wartościami i celami długofalowego rozwoju a praktyczną dyrektywą – dlaczego i jak to zrobić;

- 5) integracyjną – łączy wysiłek koncepcyjny i realizacyjny zespołów ludzkich z wielu obszarów polityki społecznej w systemowo uporządkowany projekt wizji rozwoju.
- 6) polityczną – określa zależność i stopień synergii między lokalnym i regionalnym poziomem strategii rozwoju w tym rozwiązywania problemów społecznych a makrospołecznym i narodowym jej wymiarem;
- 7) ekonomiczną – określa zależność między wartością aplikacyjną i absorpcyjną /na okoliczność pozyskania środków/ dokumentu, jakim jest lokalna lub regionalna strategia, a skalą i dynamiką zasilania jej realizacji ze środków publicznych, w warunkach społecznej gospodarki rynkowej;
- 8) promocyjną - określa charakter relacji z otoczeniem, z założenia uwzględniający kryteria, min. konkurencji lub współdziałania, a także koncepcyjnego i techniczno-organizacyjnego wzorca działania.

ROZDZIAŁ 1

METODY PRACY NAD STRATEGIĄ

1.1 Współpraca zewnętrzna dla potrzeb opracowania strategii

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytwiany opracowana została przy współpracy instytucji zewnętrznych na szczeblu gminnym, powiatowym i wojewódzkim. Współpraca obejmowała fazę diagnozy i planowania. W fazie diagnozy analizowano sektorowe sprawozdania archiwalne w zakresie spraw prowadzonych przez: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie, Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach, Powiatową Poradnię Pedagogiczno-Psychologiczną w Staszowie, Powiatowy Urząd Pracy w Staszowie, Komendę Policji w Rytwianach.

Dla celów planowania strategicznego analizowano dokumenty strategiczne europejskie, rządowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Analiza tych dokumentów zapewni spójność działań oraz koncentrację środków finansowych dla potrzeb lokalnej polityki społecznej.

W celu opracowania strategii zawarto 1 umowę zewnętrzną. Zakres przedmiotowy umowy obejmował podstawowe etapy planowania strategicznego, z wyłączeniem etapów: konsultacji społecznych i eksperckich, promocji zaprojektowanych działań oraz wdrażania strategii, które to pozostały w kompetencjach Samorządu Gminy Rytwiany. Zgodnie z zapisami umowy dla potrzeb opracowania strategii Samorząd Gminy Rytwiany udostępnił posiadane dokumenty bazowe, które stanowiły wyjściowe źródło poznania sytuacji społeczno-gospodarczej gminy i priorytetów jej rozwoju, takie jak: Strategia Rozwoju Gminy Rytwiany oraz Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2000 – 2020.

1.2 Podstawy planowania strategicznego w lokalnej polityce społecznej

Do projektowania działań lokalnej polityki społecznej w latach 2009 – 2015 zastosowano między innymi:

- 1) akty normatywne zobowiązujące samorząd terytorialny do opracowania strategii i programów w sferze rozwiązywania problemów społecznych
- 2) Zarządzenie Wójta Gminy Rytwiany z dnia 23 kwietnia Nr 17/2008 w sprawie powołania zespołu zadaniowego do opracowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych
- 3) strategię i programy europejskie i rządowe
- 4) strategię i programy wojewódzkie

5) strategie i programy powiatowe

6) strategie i programy gminne

Akty normatywne:

1. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
(Dz. U. z 2001 r., Nr 142 poz. 1591 z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju
(Dz. U. Nr 227, poz. 1658)
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
(tekst jednolity: Dz.U.Nr 175 poz. 1362 z 2009r.)
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
(Dz. U. z 2004 r. Nr 210 poz. 2135)
5. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
(Dz. U. z 2002 r., Nr 147, poz.1231z późn. zm.)
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
(Dz. U. z 2005 r. Nr 180 poz. 1493)
7. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii
(Dz. U. Nr 179, poz. 1485)
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2005 r. w sprawie Krajowego Programu Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV
(Dz. U. Nr 189 poz.1590)
9. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego
(Dz. U. Nr 111, poz. 535)
10. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
(Dz. U. Nr 122, poz. 1143)
11. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. przepisy wprowadzające ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
(Dz. U. Nr 96, poz. 874)
12. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
(Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.)

13. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
(Dz. U. Nr 99, poz. 1001)
14. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
(Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.)

Strategie i programy europejskie i rządowe:

1. Strategia Lizbońska i inne strategiczne wytyczne Wspólnoty Europejskiej
2. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007 – 2013
3. Program Operacyjny Kapitał Ludzki
4. Narodowa Strategia Integracji Społecznej do 2010 r.
5. Narodowy Program Zdrowia na lata 2006 – 2015
6. Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2006 – 2010
7. Krajowy Program Zapobiegania Zakażeniom HIV, Opieki nad Żyjącymi z HIV i Chorymi na AIDS na lata 2004 – 2006
6. Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2006 – 2010
7. Strategia Polityki Społecznej 2007 – 2013
8. Narodowy Plan Działań na Rzecz Dzieci 2004 – 2012 „Polska dla Dzieci”

Strategie i programy wojewódzkie:

- 1) Strategia Rozwoju Województwa do roku 2020 - Uchwała NR XLII/508/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 26 października 2006 r.
- 2) Wojewódzki Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania Ich Wykluczeniu Społecznemu na lata 2006-2013 – Uchwała Nr XXXVII/440/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 24 kwietnia 2006 r.
- 3) Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na lata 2006-2013 – Uchwała Nr XLI/500/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 11 września 2006 r.
- 4) Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2006 – 2013 – Uchwała Nr XLI/499/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z 11 września 2006 r.

Strategie i programy powiatowe:

- 1) Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Staszowskim na lata 2008-2015, Uchwała Nr XXXIV/108/08 z dn. 2008-12-30
- 2) Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Staszowskiego na lata 2000-2015 z dn. 2001-10-14, Uchwała Nr XXI/31/01
- 3) Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Staszowskiego na lata 2008-2011 z dn. 2007-10-20, Uchwała Nr XIX/114/07

Strategie i programy gminne:

- 5) Strategia Rozwoju Gminy Rytwiany - Uchwała Nr XIX/106/2004 Rady Gminy Rytwiany z dnia 29 kwietnia 2004 roku
- 6) Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Uchwała Nr XVI/86/2008 Rady Gminy Rytwiany z dnia 19 lutego 2008 roku
- 7) Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii Uchwała Nr IV/ 24/2007 Rady Gminy Rytwiany z dnia 21 lutego 2007 roku

1.3 Powołanie zespołu ekspertów do opracowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych i jego zadania

Na podstawie art. 31 i art. 33 ust. 1 i 3 w związku z art. 2 ust. 1, art. 7. ust. 1, pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r., Nr 142 z późn. zm.), w związku z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593) oraz Zarządzeniem Wójta Gminy Rytwiany z dnia 23 kwietnia 2008 roku powołano Zespół Ekspertów do spraw opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych. Uczestnikami zespołu byli pracownicy właściwych merytorycznie komórek organizacyjnych Urzędu Gminy w Rytwianach oraz instytucji zewnętrznych ze szczebla gminnego i powiatowego, które w ramach swoich funkcji zajmują się planowaniem strategicznym w sferze lokalnej polityki społecznej. Do współpracy zaproszono również liderów organizacji pozarządowych.

Uczestnicy zespołu:

Koordynator:

Pani Ewa Majsak - Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

Członkowie:

- 1) Elżbieta Adamiec- Nauczyciel- Pedagog Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Rytwianach
- 2) Barbara Augustowska - Przedstawiciel Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rytwianach
- 3) Zdzisław Kuca - Przedstawiciel Posterunku Policji w Rytwianach
- 4) Małgorzata Pawelec - Pracownik socjalny Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytwianach
- 5) Marek Sadowski- Przedstawiciel organizacji pozarządowych (Stowarzyszenie rozwoju wsi Sichów Duży i okolic)
- 6) Ewa Maciejska – Pracownik Urzędu Gminy w Rytwianach
- 7) Jerzy Gwizdowski - Radny Gminy Rytwiany

Cele i zadania Zespołu zadaniowego:

1. Pełnienie funkcji konsultacyjnej i opiniodawczej dla wykonawcy zleconego zadania, dotyczącego opracowania projektu Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rytwiany na lata 2009 – 2015.
2. Przeprowadzenie konsultacji społecznych opracowanego projektu strategii.
8. Przedłożenie projektu strategii organowi stanowiącemu gminy oraz projektu uchwały w przedmiotowej sprawie.
9. Promocja strategii w środowisku lokalnym.

Obsługę administracyjno-techniczną zespołu zapewnił Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Nadzór nad wykonaniem zarządzenia powierzono kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytwianach.

ROZDZIAŁ 2**TWORZENIE DIAGNOZY SPOŁECZNEJ GMINY RYTWIANY****2.1 Cel i zakres przedmiotowy diagnozy społecznej**

Diagnoza społeczna Gminy Rytwiany sporządzona została w celu rozpoznania niezadowolających stanów osób i rodzin oraz grup społecznych, ich przejawów i przyczyn.

Zakres przedmiotowy diagnozy obejmował: działanie istniejących w gminie instytucji i placówek, stan relacji międzyludzkich i międzyinstytucjonalnych oraz analizę sytuacji demograficznej, zdrowotnej, kulturalnej, społecznej, edukacyjnej i wychowawczej, sytuacji na rynku pracy. Przydatność diagnozy społecznej polega na możliwości spożytkowania jej wyników dla potrzeb zmodernizowania w środowisku lokalnym tego, co mogłoby funkcjonować lepiej i sprzyjać wyrównywaniu braków środowiskowych, utrudniających pomyślny bieg życia mieszkańców gminy.

2.2 Metody diagnozy

Diagnoza społeczna gminy została opracowana poprzez zbadanie dokumentacji odpowiednich instytucji społecznych (Tabela 1. Zakres merytoryczny i procedura pozyskiwania wskaźników instytucjonalnych), badania ankietowe oraz wywiady przeprowadzone przez pracowników socjalnych miejscowego ośrodka pomocy społecznej.

Tabela 1. Zakres merytoryczny i procedura pozyskiwania wskaźników instytucjonalnych

Podstawowa kategoria informacji	Niezbędne informacje	Źródła informacji
Demografia	Liczba zamieszkałej ludności	- Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych - Roczniki Statystyczne Województwa Świętokrzyskiego 2000- 2008
	Gęstość zaludnienia	
	Ruch naturalny ludności	
	Migracje ludności	
	Struktura wieku zamieszkałej ludności	
	Prognoza ludności	
Dostęp do dóbr i usług społecznych	Wydatki gminy na zadania własne	- Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych
Gospodarka mieszkaniowa	Zasoby mieszkaniowe	- Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych
	Wyposażenie mieszkań	
	Ludność w mieszkaniach	
	Dodatki mieszkaniowe	- Urząd Gminy Rytwiany
Edukacja w tym wychowanie przedszkolne	Poziom wykształcenia zamieszkałej ludności	-Narodowy Spis Powszechny Ludności 2002
	Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	-Roczniki Statystyczne Województwa Świętokrzyskiego 2000 – 2008 - Urząd Gminy Rytwiany
	Liczba dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół na terenie Gminy Rytwiany	- Roczniki Statystyczne Województwa Świętokrzyskiego 2000-2008 - Urząd Gminy Rytwiany

	Niepełnosprawni uczniowie	<ul style="list-style-type: none"> - Urząd Gminy Rytwiany - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna - Główny Urząd Statystyczny
	Wyposażenie szkół w komputery	
Pomoc społeczna	Instytucje i świadczenia pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej sprawozdanie z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych w naturze i usługach –MP i PS – 03 - Wywiady środowiskowe klientów pomocy społecznej
	Budżet na zadania pomocy społecznej	
	Liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej	
	Typy rodzin korzystających z pomocy społecznej	
	Powody przyznawania pomocy społecznej	
	Świadczenia rodzinne	<ul style="list-style-type: none"> - Sprawozdania rzeczowo-finansowe o świadczeniach rodzinnych
Opieka nad dzieckiem i rodziną	Liczba dzieci z terenu Gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Staszowie
	Liczba dzieci z terenu Gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	
Promocja i ochrona zdrowia	Problemy zdrowotne mieszkańców gminy	<ul style="list-style-type: none"> -Gminny Ośrodek Zdrowia - Roczne sprawozdania o działalności i zatrudnieniu w podstawowej ambulatoryjnej opiece zdrowotnej - MZ-11 -Biuletyn świętokrzyskiego Centrum Monitorowania Ochrony Zdrowia
	Liczba udzielonych porad w zakresie ochrony zdrowia przez miejscowe zakłady ochrony zdrowia	
	Profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży	
	Leki i apteki	
	Personel w POZ	
Rynek pracy i aktywność ekonomiczna	Pracujący w głównym miejscu pracy	<ul style="list-style-type: none"> -Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych - Roczniki Statystyczne Województwa Świętokrzyskiego - Powiatowy Urząd Pracy w Staszowie - Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach - Badania społeczne
	Podmioty gospodarcze	
Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych	Wojewódzki Urząd Pracy w Kielcach
	Struktura osób bezrobotnych	
	Pomoc osobom bezrobotnym	
Niepełnosprawność	Liczba osób niepełnosprawnych zamieszkałych w gminie	<ul style="list-style-type: none"> - Narodowy Spis Powszechny Ludności 2002 - Powiatowy Urząd Pracy w Staszowie
	Struktura wieku osób niepełnosprawnych	
	Poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych	
	Aktywność ekonomiczna osób niepełnosprawnych	

	Orzeczenia o niepełnosprawności wydane dla mieszkańców powiatu w latach 2003 - 2006	- Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach
	Orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego i indywidualnego dla niepełnosprawnych uczniów z powiatu	- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
	Edukacja niepełnosprawnych uczniów	- Urząd Gminy - Badania społeczne
	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych	- Badania społeczne
Porządek publiczny i bezpieczeństwo mieszkańców gminy	Liczba stwierdzonych przestępstw w tym przestępstwa nieletnich	- Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Regionalnych
	Struktura stwierdzonych przestępstw	- Roczniki Statystyczne Województwa Świętokrzyskiego - Posterunek Policji w Rytwianach
	Osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień	- Roczne sprawozdanie z działalności samorządów w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1
	Działania profilaktyczne organizowane w środowisku lokalnym	- Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii
	Zasoby środowiskowe dla celów profilaktyki, interwencji i pomocy	- Sprawozdania z realizacji gminnych programów przeciwdziałania uzależnieniom
	Wydatki z budżetu gminy na programy profilaktyczne	
Współpraca z organizacjami pozarządowymi	Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy, powiatu staszowskiego, województwa świętokrzyskiego	- Roczniki Statystyczne Województwa Świętokrzyskiego 2000 – 2008
	Prawo lokalne do organizowania współpracy	- Urząd Gminy w Rytwianach

Do badań opinii publicznej zastosowano kwestionariusz ankiety, który opracowano w ramach prac własnych oraz w oparciu o projekt badawczy Janusza Czapińskiego i Tomasza Panka „Diagnoza społeczna 2005 – warunki i jakość życia Polaków”. Zapożyczenia mają charakter skrótów i modyfikacji. Pomiar sytuacji społecznej wykonany w ramach badań własnych uwzględnia ekonomiczne i pozaekonomiczne aspekty życia mieszkańców Gminy Rytwiany, w tym między innymi:

1. Sytuację materialną gospodarstw domowych
2. Warunki mieszkaniowe
3. Problemy społeczne w środowisku lokalnym
4. Ofertę pomocy w środowisku lokalnym dla osób i rodzin z problemami społecznymi
5. Pomoc dla osób bezrobotnych
6. Możliwości aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych
7. Lokalny system przeciwdziałania przemocy
8. Edukację
9. Kulturę, rekreację i wypoczynek

10. Zdrowie i opiekę zdrowotną
11. Warunki transportu i komunikacji
12. Bezpieczeństwo publiczne
13. Równość szans kobiet i mężczyzn
14. Komunikację między mieszkańcami gminy
15. Działania władz lokalnych na rzecz wspólnoty samorządowej
16. Postawy i zachowania obywatelskie
17. Stan społeczeństwa informacyjnego
18. Warunki życia gospodarstw domowych.

Przeprowadzone badania dostarczyły kluczowych informacji do zidentyfikowania zasadniczych problemów mieszkańców gminy oraz zaprojektowania niezbędnych rozwiązań strategicznych.

2.3 Teren badań i dobór próby

Badania zostały przeprowadzone na terenie Gminy Rytwiany w 2008 r.. Uczestniczyli w nich mieszkańcy reprezentujący wszystkie miejscowości gminy. Próba badawcza liczyła 160 osób. Zróżnicowana była ze względu na wiek, stan cywilny, wykształcenie, źródło utrzymania i typ gospodarstwa domowego.

Tabela 2. Ogólna charakterystyka badanej próby

Cechy społeczno-ekonomiczne respondentów	Respondenci	
	Liczba	%
Ogółem	160	100 %
Płeć		
Mężczyzna	56	37 %
Kobieta	104	63 %
Wiek		
18- 24 lata	20	13 %
25-34 lata	50	31 %
35-44 lata	32	20 %
45-59 lat	32	20 %
60-64 lata	9	6 %
65 i więcej lat	17	10 %
Stan cywilny		
Panna/Kawaler	33	20 %
Mężatka/Zonaty	104	65 %
Konkubina/Konkubent	3	2 %
Wdowa/Wdowiec	14	9 %
Rozwiedziona/Rozwiedziony	6	4 %
Wykształcenie		
Podstawowe i niższe	27	17 %
Zasadnicze zawodowe	30	19 %
Średnie	65	40 %

Policealne	-	-
Wyższe	38	24 %
Główne źródło utrzymania		
Praca w sektorze publicznym	37	23 %
Praca najemna w sektorze prywatnym	41	25 %
Własna działalność gospodarcza	8	5 %
Własne gospodarstwo rolne	15	9 %
Renta	14	9 %
Emerytura	19	12 %
Bezrobotny/Bezrobotna	17	11 %
Uczeń/student	9	6 %
Inny/podaj jaki		
Typ gospodarstwa domowego		
Gospodarstwa jednorodzinne	54	34 %
Gospodarstwa dwurodzinne	50	31 %
Gospodarstwa 3 i więcej rodzinne	35	22 %
Gospodarstwa nierodzinne	21	13 %

2.4 Organizacja badań

Koncepcja badań zaprojektowana została przez wykonawcę zleconego zadania we współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rytwianach oraz z Zespołem Ekspertów powołanym Zarządzeniem 17/2008 z dnia 23 kwietnia 2008 roku Wójta Gminy Rytwiany. Wywiady środowiskowe z klientami pomocy społecznej prowadzili pracownicy socjalni Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytwianach w ramach obowiązkowych zadań ustawowych wynikających z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 115, poz. 728 z 2008 roku). Badania ankietowe w terenie adresowane zarówno do klientów pomocy społecznej jak również do innych mieszkańców gminy funkcjonujących bez interwencji pomocy społecznej, prowadzili również pracownicy socjalni miejscowego ośrodka pomocy społecznej. Dostęp do dokumentów stanowiących zasoby informacyjne, w tym sprawozdania sektorowe instytucji zewnętrznych, będących przedmiotem poznania, zapewnili członkowie Zespołu Ekspertów. Korzystano również z BIP instytucji wskazanych w Tabeli 1. Zakres merytoryczny i procedura pozyskiwania wskaźników instytucjonalnych. Badania prowadzone były pod nadzorem kierownika GOPS. Analizę jakościową i opis teoretyczny materiału badawczego wykonano w ramach umowy zewnętrznej, zawartej w celu opracowania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych.

2.5 Warsztaty strategiczne

W spotkaniu warsztatowym uczestniczyli radni, władze lokalne, liderzy środowiska lokalnego oraz zaproszeni goście. Wspólnie zastanawiali się, jakie są najbardziej dotkliwe problemy społeczne gminy oraz mocne i słabe strony do ich rozwiązywania, a także szanse

i zagrożenia płynące z zewnątrz. Moderatorem dyskusji był kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Wyniki ustaleń dokonanych na spotkaniu zostały uwzględnione w części dokumentu dotyczącej zidentyfikowanych problemów, analizy SWOT oraz kierunków rozwoju gminy.

ROZDZIAŁ 3

DIAGNOZA SPOŁECZNA GMINY RYTWIANY

3.1 Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Rytwiany jest położona w mezoregionie Niecka Połaniecka. Obszar gminy jest wysoczyzną plejstoceniową, w obrębie której występują obniżenia- doliny rzek wraz z dopływami - Czarnej Staszowskiej i Jaźwiskiej Strugi. Gmina Rytwiany zajmuje obszar 126 km². Pod względem zajmowanej powierzchni Gmina Rytwiany jest na trzecim miejscu wśród ośmiu gmin Powiatu Staszowskiego. W jej skład wchodzi następujące sołectwa: Grobla, Kłoda, Niedziałki, Pacanówka, Podborek, Ruda, Rytwiany, Sichów Mały, Sichów Duży, Strzegom, Strzegomek, Sydzyna, Szczeka, Święcica, Tuklęcz. Instytucje zapewniające obsługę ludności usytuowane są głównie w miejscowości Rytwiany.

Gminna Rytwiany leży po obu stronach drogi wojewódzkiej nr 764 o znaczeniu regionalnym, prowadzącej z Kielc przez Radom - Staszów do Połanicy, łączącej gminę z ośrodkiem powiatowym. Inna droga wojewódzka Nr 765 Jędrzejów - Szydłów - Staszów - Osiek przebiega przez niewielki obszar gminy, w jej północno-wschodnim krańcu. Drogi powiatowe tworzą dość rzadką i nieregularną sieć. Dwie z nich początek biorą w Rytwianach i prowadzą: jedna do gminy Połaniec, druga do Łubnic przez wsie Grobla i Sichów. Pozostałe drogi układu zewnętrznego łączą wsie gminy Rytwiany z wsiami sąsiednich gmin: Strzegom z Czajkowem (gm. Staszów), Sichów i Pacanówkę z Kamieńcem (gm. Połaniec), Niedziałki przez Rudę z Rudnikami (gm. Połaniec). Dwie drogi powiatowe stanowią połączenia wewnętrzne gminy. Sieć dróg gminnych jest niewystarczająca. Przez gminę Rytwiany przebiegają następujące linie kolejowe: szerokotorowa Cieśle Górnicze - Hrubieszów, normalnotorowa Staszów - Połaniec (zelektryfikowana), normalnotorowa Kielce - Włoszczowice - Staszów- Chmielów. Gmina Rytwiany znajduje się w Okręgu Telekomunikacyjnym Staszów. Przez teren Gminy przebiega kabel ziemny relacji Połaniec -

Rytwiany - Staszów. Ponadto połączenia abonentów gminy z abonentami w kraju i za granicą umożliwiają napowietrzne i kablowe linie telefoniczne. Według stanu na 31.12.2007 r. ludność Gminy Rytwiany liczyła 6311 co stanowiło 8,6 % ogółu ludności zamieszkałej w Powiecie Staszowskim.

Z Narodowego Spisu Powszechnego 2002 wynika iż w Gminie Rytwiany funkcjonuje ogółem 1 915 gospodarstw domowych, w tym 1 052 gospodarstwa domowe z użytkownikiem indywidualnego gospodarstwa rolnego. W rejestrze REGON na koniec 2007 roku na terenie Gminy Rytwiany zarejestrowanych było ogółem 365 Podmiotów Gospodarki Narodowej, w tym 12 spółek handlowych, co stanowiło 7,2 % wszystkich podmiotów w Powiecie Staszowskim. Zarejestrowano 5 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego. Według stanu na koniec 2007 roku w Rejestrze Regon wśród Podmiotów Gospodarki Narodowej odnotowano 17 podmiotów z sektora pozarządowego. Odpowiednio do zapisów ustawowych samorząd gminy realizuje współpracę z organizacjami pozarządowymi. Infrastruktura społeczna na terenie gminy obejmuje placówki kultury, placówki oświatowe i ochrony zdrowia.

- Placówki kultury

Gminna Biblioteka Publiczna w Rytwianach, Biblioteka Filialna w Sichowie Dużym, Biblioteka Filialna w Szczecze

- Placówki oświaty:

Zespół Szkół Ogólnokształcących Szkoła Podstawowa w Rytwianach

Zespół Szkół Ogólnokształcących Gimnazjum w Rytwianach

Szkoły podstawowe: Publiczna Szkoła Podstawowa w Sichowie Dużym, Publiczna Szkoła Podstawowa w Strzegomiu,

Gimnazja: Niepubliczne Gimnazjum w Sichowie Dużym

Szkoły Zawodowe: Zespół Szkół Rolniczych w Sichowie Dużym

- Placówki ochrony zdrowia:

Ośrodek Zdrowia w Rytwianach

W sieci obiektów handlowych według danych na koniec 2008 roku funkcjonowało 34 sklepów co daje wskaźnik 185,6 ludności przypadającej na 1 sklep. Stan bezpieczeństwa publicznego, kreowany i kontrolowany jest przez Posterunek Policji w Rytwianach.

Tabela 3. Wybrane wskaźniki rozwoju Gminy Rytwiany w relacji do Województwa Świętokrzyskiego i Powiatu Staszowskiego w 2007 roku

Wyszczególnienie	Gmina	Powiat Staszowski	Województwo Świętokrzyskie
Ludność wskaźniki według modułu gminnego			
Gęstość zaludnienia na 1 km ²	51	80	109
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-3,8	-0,7	-1,4
Liczba kobiet na 100 mężczyzn	102	102	105
Małżeństwa na 1000 ludności	6,3	7,5	6,6
Urodzenia żywe na 1000 ludności	8,2	10,0	9,3
Zgony na 1000 ludności	12,0	10,7	10,7
Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w odsetkach			
Przedprodukcyjnym	22,3	21,5	19,4
Produkcyjnym	60,1	62,3	63,1
Poprodukcyjnym	17,5	16,2	17,4
Wskaźnik obciążenia demograficznego			
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	66,3	60,5	58,4
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	78,6	75,7	89,6
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	29,2	26,1	27,6
Bezrobotni			
Ogółem	389	4328	83339
Udział kobiet (%)	60,4	56,3	55,2
Pracujący w głównym miejscu pracy			
Ogółem	525	12988	224728
Udział pracujących kobiet (%)	43,0	46,1	47,5
Poziom wykształcenia mieszkańców (%) /wg NSPL 2002 r./:			
Wyższe	4,5	6,7	9,2
Policealne	1,5	2,4	3,3
Średnie	21,3	23,9	27,2
Zasadnicze zawodowe	26,6	25	22,1
Podstawowe ukończone	41,2	36,2	33,3
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	4,9	5,7	4,9
Nieustalone	X	X	X
Wydatki na jednego mieszkańca w zł.	2.054,38	720,74	2.175,64

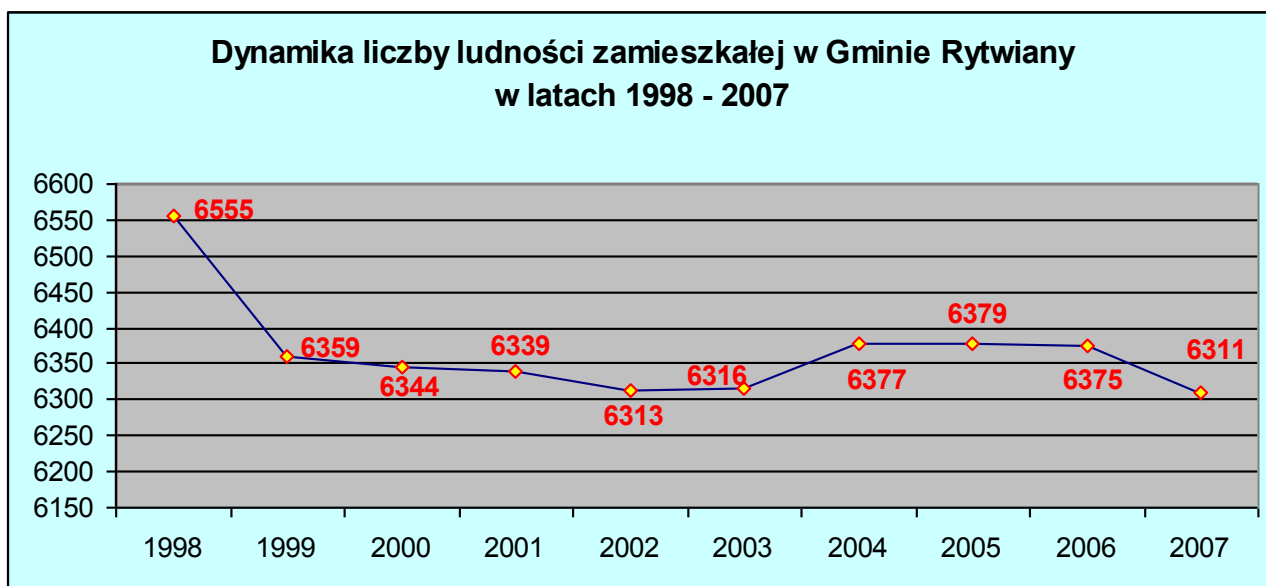
Źródła poznania: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych, NSPL 2002 r.

3.2 Zasoby ludzkie

Rozwój gminy uwarunkowany jest wartością zasobów ludzkich, postrzeganą w kontekście sytuacji demograficznej, wykształcenia i kompetencji, w tym umiejętności przedsiębiorczych,

aktywności na rynku pracy, dochodów, aktywności obywatelskiej oraz posiadanych informacji.

Wykres 1.

Źródło poznania: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych

Według stanu na dzień 31.12.2007 r. Gminę Rytwiany zamieszkiwało 6311 ludności, w tym 3186 kobiet, co stanowiło 50,4% zamieszkałej populacji. Od 1998 r. obserwuje się trendy spadkowe i wzrostowe. Największy spadek liczby ludności obserwuje się na przełomie 1998 i 1999 roku, co było związane z nowym podziałem administracyjnym w kraju. W 2007 roku w porównaniu do 1998 roku liczba ludności zmniejszyła się o 3,8%.

Tabela 4. Ludność Gminy Rytwiany - wskaźniki modułu gminnego w latach 1988 - 2007

Wyszczególnienie	1988	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Liczba ludności na 1 km ²	52	50	50	50	50	50	51	51	51	51
Liczba kobiet na 100 mężczyzn	98	101	101	101	101	102	101	101	102	102
Małżeństwa na 1000 ludności	x	x	x	x	4,6	6,2	5,8	4,2	6,4	6,3
Urodzenia żywe na 1000 ludności	11,2	12,7	9,9	11,9	10,8	10,3	9,4	10,5	7,2	8,2
Zgony ogółem na 1000 ludności	12,8	14,1	13,9	11,2	11,8	10,6	10,5	11,6	13,2	12
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-1,6	-1,4	-4,1	0,7	-1	-0,3	-1,1	-1,1	-6	-3,8

Źródło poznania: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych

Przy powierzchni 126 km² gęstość zaludnienia utrzymuje się od 2004 roku na tym samym poziomie i wynosi 51 osób/km². W minimalnym stopniu daje się zauważyć sfeminizowanie zamieszkałej ludności. Od 2006 roku rośnie liczba zawieranych małżeństw. W 2007 roku w porównaniu do 1998 roku odnotowano mniej urodzeń, niemniej jest to lekki

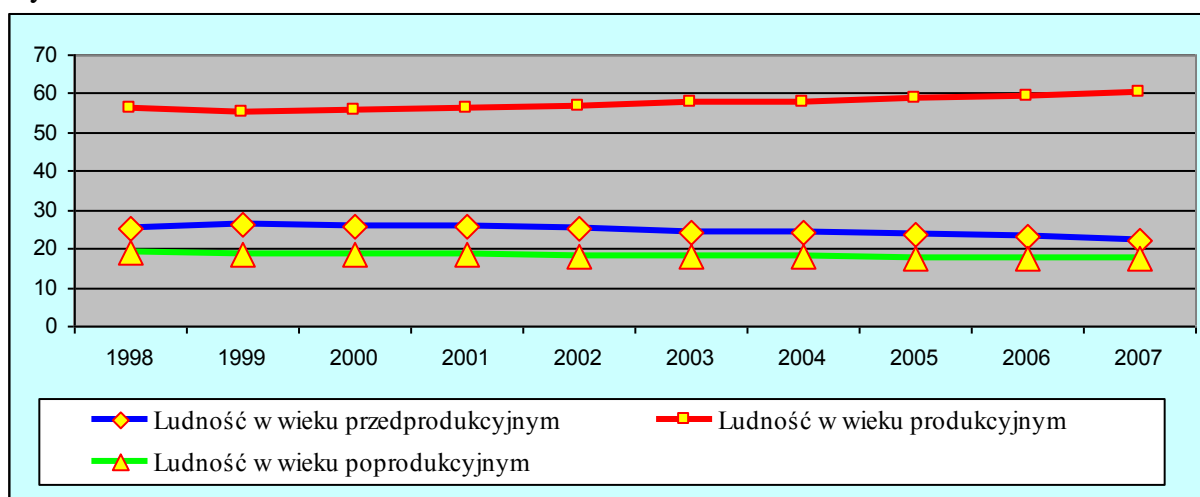
wzrost w stosunku do 2006 roku. Nieznacznie spada liczba zgonów i w efekcie zwiększa się przyrost naturalny w 2007 roku.

Tabela 5. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w %

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	25,2	26	25,9	25,6	25,1	24,4	24,2	23,8	23,1	22,3
Ludność w wieku produkcyjnym	55,9	55,3	55,5	55,9	56,7	57,4	57,8	58,5	59,3	60,1
Ludność w wieku poprodukcyjnym	18,9	18,7	18,5	18,5	18,2	18,2	18	17,7	17,6	17,5

Źródło poznania: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych

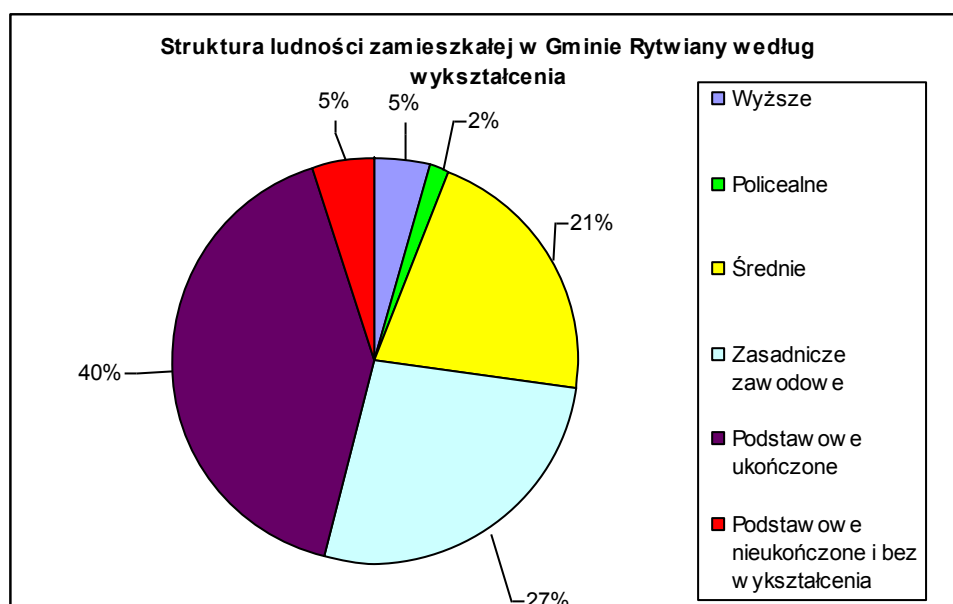
Wykres 2.

Źródło poznania: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Regionalnych

Prezentowane powyżej dane demograficzne wskazują, że w najbliższych latach należy spodziewać się intensywnego starzenia zamieszkałej populacji.

Wykres 3.

Źródło poznania: Narodowy Powszechny Spis Ludności 2002

Mieszkańcy Gminy Rytwiany na tle wskaźników dla Powiatu Staszowskiego i Województwa Świętokrzyskiego są statystycznie gorzej wykształceni.

Z punktu widzenia kondycji zdrowotnej 32% badanych mieszkańców gminy ocenia swój stan zdrowia jako dobry, 46% jako raczej dobry, 12% jako raczej zły i 10% jako zły. Według stanu na koniec 2006 roku w Powiecie Staszowskim najczęstszą przyczyną zgonów były choroby układu krążenia (423) tj. 51,8% oraz nowotwory (183) tj. 22,4% w dalszej kolejności zewnętrzne przyczyny (56) tj. 6,9%, choroby układu trawiennego (28) 3,4% i układu oddechowego (25) 3,1%.

Tabela 6. Dane o stanie zdrowia osób w wieku 19 lat i więcej będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w latach 2000-2007

Wyszczególnienie jednostek chorobowych	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Gruźlica								
Nowotwory							6	8
Choroby tarczycy	2		1	1	2	8	31	33
Cukrzyca	26	26	25	27	30	36	44	46
Niedokrwistość							3	3
Choroby obwodowego układu nerwowego								
Choroby układu krążenia	437	435	438	464	447	462	571	535
Przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa	12	12	12	13	15	32	22	25
Przewlekłe choroby układu trawiennego	5	1	2	3	4	14	6	7
Choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej								1
Inne schorzenia	1						11	14
Ogółem	483	474	478	508	498	552	694	672

Źródło poznania: MZ-11 roczne sprawozdanie o działalności i zatrudnieniu w podstawowej ambulatoryjnej opiece zdrowotnej

Tabela 7. Dane o stanie zdrowia osób w wieku 0-18 lat będących pod opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej w latach 2002-2007

Wyszczególnienie jednostek chorobowych	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Nowotwory						
Niedokrwistości			12	14	10	12
Choroby tarczycy			11	11	11	13
Cukrzyca						
Niedożywienie			3	4	4	5
Otyłość			4	6	7	8
Zaburzenia odżywiania						
Upośledzenie umysłowe			5	5	8	8
Padaczka			2	2	5	5
Dziecięce porażenie mózgowe			4	4	5	5
Zaburzenia refrakcji i akomodacji oka			2	2	2	2
Choroba nadciśnieniowa			4	5	5	7
Alergie	Dychawica oskrzelowa		10	12	12	17
	Pokarmowe		8	9	9	11
	Skórne		9	10	10	13
Zniekształcenia kręgosłupa			15	20	21	21

Choroby układu moczowego			8	9	9	9
Wady rozwojowe			9	9	9	10
Zaburzenia rozwoju			6	7	9	9
Trwałe uszkodzenia narządu ruchu			3	3	3	3
Pacjenci z innymi schorzeniami wymagający czynnej opieki			5	6	6	6
Inne schorzenia						
Ogółem			120	138	145	164

Źródło poznania: MZ-11 roczne sprawozdanie o działalności i zatrudnieniu w podstawowej ambulatoryjnej opiece zdrowotnej

Według stanu na koniec września 2008 roku w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Staszowie odnotowano 334 osoby bezrobotne z Gminy Rytwiany, co stanowiło około 9% osób bezrobotnych z Powiatu Staszowskiego. W grupie tej były 234 kobiety tj. 70,1%. Wśród bezrobotnych 5 osób tj. 1,5% straciło pracę z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy. Uprawnienia do zasiłków posiadały 33 osoby tj. 9,9%. Bezrobocie w większości dotyczy osób w wieku mobilnym (18-44 lata) – 234 osoby tj. 70,1%. Dłużej niż 12 miesięcy bez pracy pozostają 144 osoby tj. 43,1%. W listopadzie 2008 r. rejestrowano 330 osób bezrobotnych z Gminy Rytwiany. W grupie osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy mieszkających w rejonie działania Powiatowego Urzędu Pracy w Staszowie, według stanu na koniec listopada 2008 r. możemy wyodrębnić: 892 osoby w wieku do 25 roku życia w tym 524 kobiety, 86 osób, które ukończyły szkołę wyższą w tym 60 kobiet, 1807 osób długotrwale bezrobotnych w tym 1187 kobiet, 562 kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka, 517 osób powyżej 50 roku życia w tym 208 kobiet, 784 osoby bez kwalifikacji zawodowych w tym 504 kobiety, 1176 osób bez doświadczenia zawodowego w tym 748 kobiet, 1771 osób bez wykształcenia średniego w tym 909 kobiet, 147 osób wychowujących samotnie co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia w tym 133 kobiety, 24 osoby po odbyciu kary pozbawienia wolności w tym 1 kobieta.

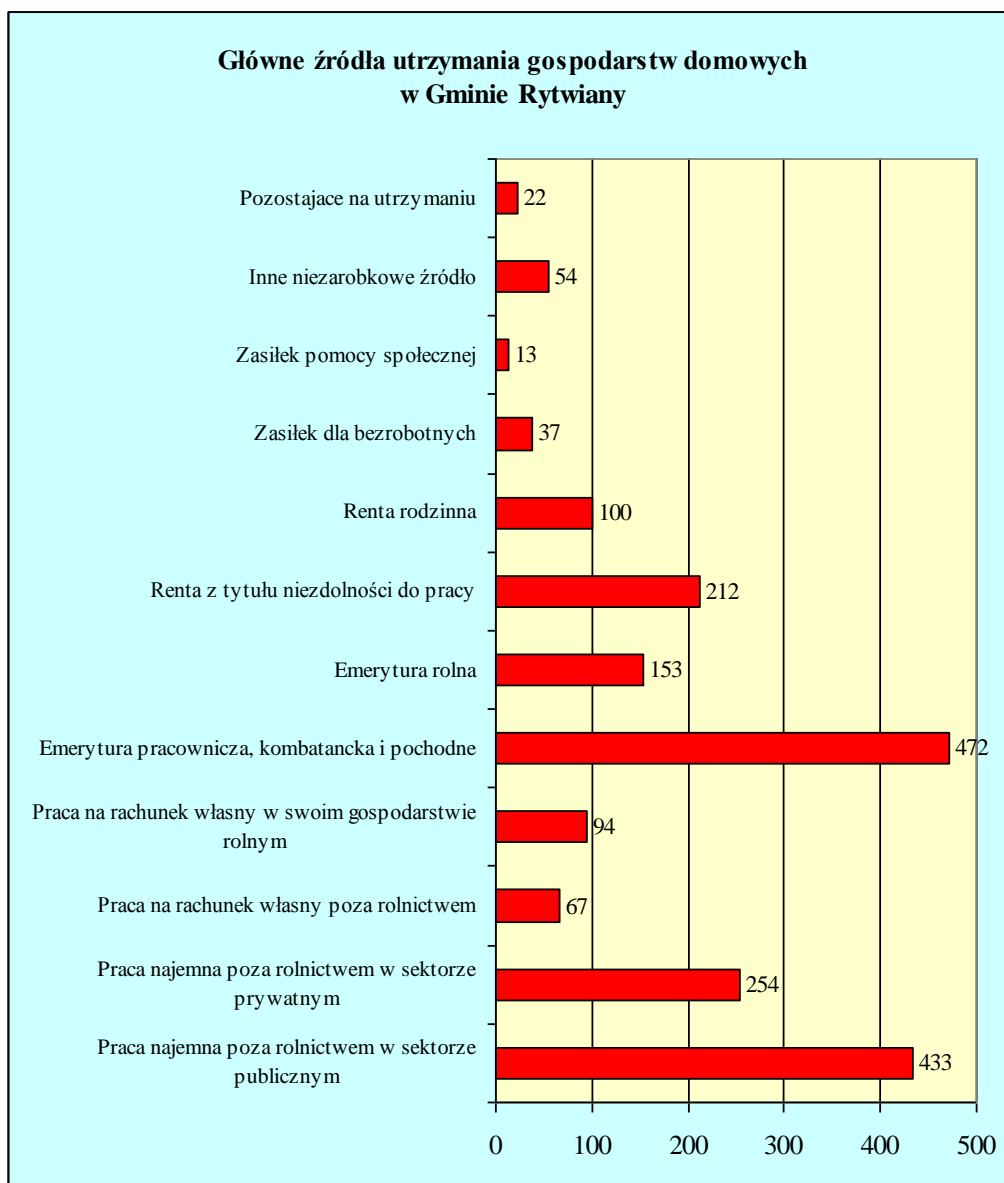
Istotną rolę w tworzeniu miejsc pracy i tym samym wzroście zatrudnienia odgrywają nowopowstające jednostki gospodarcze, które są jednocześnie wyrazem umiejętności przedsiębiorczych mieszkańców gminy. Liczba jednostek gospodarczych w latach 1998 – 2007 na terenie Gminy Rytwiany zwiększyła się z 234 do 365 tj. o 55,9%. W 2007 r. rejestruje się 16 podmiotów gospodarczych w sektorze publicznym, 439 w sektorze prywatnym, w tym 17 podmiotów prowadzą stowarzyszenia i organizacje społeczne. Funkcjonuje 11 spółek handlowych oraz 4 spółki z udziałem kapitału zagranicznego, których nie było w 1998 roku.

Osoby bezrobotne w dużej części nie są zainteresowane działalnością gospodarczą – 30%, nie jest zdecydowanych 35% , nie myślało o tym w ogóle 35% badanych osób. Badani nie są gotowi do podjęcia ryzyka co do prowadzenia działalności gospodarczej w sytuacji gdy nie mają gwarancji, że im się to uda – 71%, a nie ma zdania w tej sprawie 29% ankietowanych osób.

Z badań prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny w 2007 roku wynika, że w Województwie Świętokrzyskim przeciętny miesięczny dochód na 1 osobę rozporządzalny ogółem wynosił 775,57 PLN, w tym z pracy najemnej 318,79 PLN, z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie 71,48 PLN, z pracy na własny rachunek 52,99 PLN, ze świadczeń z ubezpieczenia społecznego i z pomocy społecznej 292,33 PLN, dochód do dyspozycji ogółem wynosił 749,68 PLN.

Poniżej przedstawiona jest analiza gospodarstw domowych funkcjonujących na terenie Gminy Rytwiiany, według głównych źródeł utrzymania.

Wykres 4.

Źródło poznania: Narodowy Powszechny Spis Ludności 2002

Z analizy źródeł utrzymania gospodarstw domowych wynika, że znaczny odsetek gospodarstw utrzymuje się z niezarobkowych źródeł utrzymania – 54,5%.

Z pracy na rachunek własny utrzymuje się tylko 8,4% gospodarstw, z pracy najemnej 35,9% gospodarstw domowych. W wielu gospodarstwach pozostają osoby na utrzymaniu innych.

W systemie demokratycznym, na poziomie jednostki, grupy społecznej, społeczności lokalnej, stosownie do charakteru zjawisk i procesów społecznych, szczególnego znaczenia nabierają różnorodne formy aktywności obywatelskiej. Kondycję społeczeństwa

obywatelskiego mieszkańców Gminy Rytwiany zbadano z punktu widzenia jego struktury (rozległość partycypacji społecznej) oraz środowiska działania (wolności obywatelskie).

Najprostszą formą partycypacji społecznej w ramach niepartyjnych działań politycznych jest udział w wyborach. W 2006 roku w wyborach samorządowych uczestniczyło 58,8% mieszkańców gminy, w wyborach parlamentarnych w 2007 roku udział wzięło 35,6% mieszkańców gminy, a w wyborach prezydenckich w 2005 roku 39,4 %. Filantropię potwierdza 36% badanych osób, 1% należnego podatku dochodowego na rzecz wybranej przez siebie organizacji społecznej przekazuje 21% ankietowanych. Obok niepartyjnych zachowań politycznych i filantropii miernikiem rozległości partycypacji społecznej jest członkostwo w organizacjach. Według Rejestru REGON GUS, w 2007 roku na terenie Gminy Rytwiany funkcjonowało 17 organizacji pozarządowych. Ma o nich wiedzę 22% badanych mieszkańców gminy. Grupą docelową pomocy funkcjonujących organizacji pozarządowych najczęściej są osoby starsze i dzieci, w dalszej kolejności osoby samotne i niepełnosprawne. W opinii badanych osób organizacje pozarządowe najbardziej są potrzebne dzieciom z rodzin ubogich i patologicznych. Tylko 11% badanych mieszkańców gminy Rytwiany przyznaje, że należy do organizacji, stowarzyszenia, Funkcje w tych organizacjach pełni 3% respondentów, 24 % zna takie osoby w swoim otoczeniu. Prace wolontariacką praktykowało 24 % badanych mieszkańców gminy. Swoją aprobatę dla działalności społecznej wyraża 92% ankietowanych. W zbiorowych działaniach na rzecz społeczności lokalnej liderami najczęściej są ksiądz i parafia, ktoś z miejscowych władz, nauczyciel, na dalszym planie respondenci wymieniają organizacje społeczne. Odpowiedzi „ja sam daję pomysł do działania na rzecz ogółu” udziela tylko 3% badanych osób. Z wolności obywatelskich w formie możliwości gromadzenia się korzysta 46% badanych osób, z tego 35% zabiera głos publicznie w sprawach społecznych.

Siłą napędową rozwoju społecznego jest społeczeństwo informacyjne, w którym powszechnym środkiem komunikacji obywatelskiej i informacji publicznej jest Internet . Nowoczesne sposoby zdobywania wiedzy i informacji poprzez dostęp do komputerów, Internetu i kursy doszkalające są dostępne dla 51% badanych mieszkańców gminy. Tyle samo osób posiada komputer we własnym gospodarstwie domowym. Telefony stacjonarne są na wyposażeniu 57 % badanych gospodarstw, 56% korzysta z telefonów komórkowych. Osobiście komputera używa 56% badanych osób, najczęściej w domu i pracy. Swoje umiejętności posługiwania się komputerem jako bardzo wysokie ocenia 15% ankietowanych osób, jako wysokie 20%, jako przeciętne 49% i jako niskie 19%.

Z Internetu i poczty elektronicznej korzysta osobiście 39% respondentów.

Za pośrednictwem innych osób korzysta 11% badanych, a 50% wogóle nie korzysta z Internetu i poczty elektronicznej. Znaczny odsetek dzieci respondentów nie korzysta z komputera i Internetu ani w domu, ani poza domem – tak odpowiada 37% badanych osób w przypadku komputera i 29% w przypadku Internetu. Podsumowując opis zasobów ludzkich Gminy Rytwiany należy zwrócić uwagę na takie dylematy jak niski poziom wykształcenia mieszkańców gminy, w tym grupa osób, która z tego powodu zagrożona jest wyłączeniem z rynku pracy, niskie standardy ekonomiczne osób i rodzin i w związku z tym problemy socjalne, niska aktywność obywatelska, niekorzystne warunki infrastrukturalne i niewystarczające umiejętności do rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

3.3 Rynek pracy

Rynek pracy dla mieszkańców gminy Rytwiany tworzą głównie instytucje i zakłady pracy działające na terenie Gminy i powiatu Staszowskiego:

Starostwo Powiatowe w Staszowie, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówka Terenowa Staszów, Powiatowy Urząd Pracy Staszów, Urząd Skarbowy Staszów, Szkoły i Przedszkola działające na terenie Gminy i Powiatu, Urząd Gminy Rytwiany, Nadleśnictwo Staszów, PGKiM Sp. z.o.o usługi wodociągowe i komunalne Staszów, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Staszów, SPZZOZ Staszów, Bank PKO SA Staszów, Bank Spółdzielczy w Staszowie o/ Rytwiany, Varmill sp.zoo. Zakłady mechaniczno – remontowe, Biedronka Staszów, Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie SA oddział w Staszowie.

W miesiącu grudniu 2008 roku PUP w Staszowie dysponował 32 ofertami pracy. Oferty pracy, które zgłaszane są do Powiatowego Urzędu Pracy w Staszowie najczęściej dotyczą stanowisk pracy, na które wymagane jest wykształcenie wyższe lub średnie zawodowe i towarzyszące temu umiejętności kluczowe takie jak prawo jazdy i umiejętności informatyczne.

Ogółem na przestrzeni 10 miesięcy 2008 roku pracodawcy zgłosili do urzędów pracy w Województwie Świętokrzyskim 30.242 oferty pracy, tj. o 5.009 ofert więcej (o 19,9%) w porównaniu do analogicznego okresu 2007 roku. Z sektora prywatnego pochodziło 61,0% wszystkich ofert (18.441), a z sektora publicznego 39,0% (11.801).

Z ogółu ofert 75,4%, czyli 22.810 ofert to miejsca pracy subsydiowanej finansowane z Funduszu Pracy, PFRON, EFS. Wśród ofert pracy zgłoszonych w okresie 10 miesięcy 2008 roku:

1. 11.157, tj. 36,9% stanowiły staże,
2. 4.715, tj. 15,6% to miejsca przygotowania zawodowego,
3. 1.334, tj. 4,4% to prace społecznie użyteczne,
4. 477, tj. 1,6% przeznaczono dla osób niepełnosprawnych,
5. 295 ofert, tj. 1,0% skierowano do osób w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki.

Najwięcej ofert pracodawcy zgłosili do PUP w: Kielcach - 8.248, Skarżysku-Kam. - 3.144, Ostrowcu Św. - 3.104, Starachowicach - 2.559, Końskich - 2.415 i Staszowie - 2.194, najmniej do PUP w: Kazimierzy Wlk. - 430 i Pińczowie - 747. W okresie 10 miesięcy 2008 roku najwięcej ofert pracy zgłoszono dla:

1. **pracowników przy pracach prostych - 6.214 ofert pracy** (20,5% ogółu), w tym dla: robotników gospodarczych - 3.959 ofert, pomocy domowych, sprzątaczek i praczek - 783, robotników pomocniczych w górnictwie i budownictwie - 694, robotników przy pracach prostych w przemyśle - 517;
2. **pracowników usług osobistych i sprzedawców - 5.896 ofert pracy** (19,5%), w tym dla: sprzedawców - 3.547 ofert, pracowników usług domowych i gastronomicznych - 1.020, pozostałych pracowników usług osobistych - 559 oraz pracowników opieki osobistej - 489;
3. **pracowników biurowych - 5.299 ofert pracy** (17,5%), w tym dla pracowników: obsługi biurowej - 3.596 ofert, ds. ewidencji materiałowej, transportu i produkcji - 626 oraz informatorów, pracowników biur podróży, recepcjonistów i telefonistów - 312;
4. **techników i średniego personelu - 4.916 ofert pracy** (16,3%), w tym dla: średniego personelu biurowego - 2.382 oferty, pracowników ds. finansowych i handlowych - 862, pracowników pomocy społecznej i pracy socjalnej - 350, techników - 343;
5. **robotników przemysłowych i rzemieślników - 3.860 ofert pracy** (12,8%), w tym dla: robotników budowlanych robót stanu surowego, robót wykończeniowych, malarzy - 1.305 ofert, robotników produkcji wyrobów włókienniczych i odzieży - 437, mechaników maszyn i urządzeń - 399, robotników obróbki drewna, stolarzy meblowych - 382, formierzy odlewniczych, spawaczy, blacharzy, monterów konstrukcji metalowych - 342, kowali i ślusarzy - 320;

6. **operatorów i monterów maszyn i urządzeń - 1.646 ofert pracy (5,4%),** w tym dla kierowców pojazdów - 681;
7. **rolników, ogrodników, leśników i rybaków - 250 ofert pracy (0,8%);**
8. **przedstawicieli władz publicznych, wyższych urzędników i kierowników - 52 oferty (0,2%).**

Oferty pracy przeznaczone dla pracowników: przy pracach prostych, usług osobistych i sprzedawców, biurowych, dla techników oraz robotników przemysłowych i rzemieślników - stanowiły 86,6% wszystkich ofert.

W porównaniu do 10 miesięcy 2007 roku wzrosło zapotrzebowanie na: pracowników usług osobistych i sprzedawców (o 1.710), techników (o 1.179), pracowników biurowych (o 883), robotników przemysłowych i rzemieślników (o 743), specjalistów (o 529), operatorów i monterów maszyn i urządzeń (o 483) oraz rolników, ogrodników, leśników i rybaków (o 18). Zmniejszyło się natomiast zapotrzebowanie na pracowników przy pracach prostych (o 564).

3.4 Edukacja

3.4.1 Edukacja przedszkolna

Wychowanie przedszkolne daje podstawy do nabywania wiedzy i umiejętności na wyższych szczeblach edukacji. Od 2004/2005 zostało wprowadzone obowiązkowe roczne przygotowanie dla sześciolatków.

Tabela 8. Liczba dzieci zamieszkałych na terenie gminy objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2003 – 2007

Rok	Liczba dzieci w rocznikach		Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym			
	3-6 lat	6 lat	Liczba		%	
			3-6 lat	6 lat	3-6 lat	6 lat
2000	373	99	115	60	31 %	60 %
2001	350	83	117	67	33 %	81 %
2002	340	101	125	72	37 %	71 %
2003	299	90	118	73	39 %	81 %
2004	286	76	101	54	35 %	71 %
2005	286	73	121	59	42 %	81 %
2006	280	60	137	56	49 %	93 %
2007	286	77	153	71	53 %	92 %

Źródło poznania: Urząd Gminy Rytwiany

Niekorzystnym zjawiskiem jest niski stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku od 3-5 lat.

Z badań dotyczących uczestnictwa dzieci zamieszkałych na terenie Gminy Rytwiany w wychowaniu przedszkolnym wynika, że w przypadku 20% respondentów ich dzieci mają ograniczony dostęp do wychowania przedszkolnego. Wśród powodów respondenci podają między innymi brak miejsc w przedszkolach.

3.4.2 Gminny system oświaty

System oświaty na terenie gminy tworzą: Zespoły Szkół Ogólnokształcących w Rytwianach Zespół Placówek Oświatowych Publiczna Szkoła Podstawowa i Przedszkole w Sichowie Dużym. Publiczna Szkoła Podstawowa w Strzegomiu, Niepubliczne Gimnazjum w Sichowie Dużym, Zespół Szkół Rolniczych w Sichowie Dużym. Współczynnik skolaryzacji wynosi dla szkół podstawowych 87,58, dla gimnazjum 87,12.

Tabela 9. Liczba szkół i liczba uczniów na terenie Gminy Rytwiany w latach 1999-2007

Rok szkolny	Szkoły podstawowe			Gimnazja			Szkoły zawodowe		
	Liczba szkół	Liczba uczniów	Absolwenci	Liczba szkół	Liczba uczniów	Absolwenci	Liczba szkół	Liczba uczniów	Absolwenci
1999/00	3	613	91	2	82	-	-	-	-
2000/01	3	493	64	2	169	-	-	-	-
2001/02	3	481	72	2	223	78	-	-	-
2002/03	3	466	69	2	230	86	-	-	-
2003/04	3	489	83	2	221	62	-	-	-
2004/05	3	487	75	2	250	81	-	-	-
2005/06	3	455	80	2	258	79	-	-	-
2006/2007	3	429	79	2	263	90	-	-	-
2007/2008	3	426	76	2	254	86	-	-	-

Źródło poznania: Urząd Gminy Rytwiany

Na przestrzeni ostatnich lat w tych samych placówkach liczba uczniów sukcesywnie spada, co może rokować potrzebę przekwalifikowania niektórych nauczycieli i rozszerzenia oferty edukacyjnej, tak aby część kadry pedagogicznej nie utraciło pracy. Na terenie gminy nie notuje się przypadków przedwczesnego wypadania z systemu oświatowego.

W roku szkolnym 2008/09 w szkołach na terenie Gminy Rytwiany zatrudnionych było 76 nauczycieli, z czego 65 stanowiły kobiety. Wykształceniem wyższym zawodowym

legitymowało się 3 nauczycieli, wyższym magisterskim 73 nauczycieli. Wśród zatrudnionych nauczycieli 76 posiadało wykształcenie pedagogiczne. Gmina wynajmuje 3 autobusy, które dowożą dzieci do Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Rytwianach z miejscowości: Mucharzew, Strzegom, Strzegomek, Szczeka, Ruda, Kłoda, Tuklęcz, Niedziałki, Rudniki, Grobla, oraz 1 autobus dowozi dzieci do Zespołu Placówek Oświatowych w Sichowie Dużym z miejscowości: Pacanówka, Podborek, Święcica, Gaj Święcicki, Ruda, Niedziałki, Kłoda, Szczeka, Rudniki, Mucharzew, Grobla.

Baza dydaktyczna działających placówek oświatowych wymaga remontów i modernizacji jak również zakupu urządzeń i sprzętu wspomagających proces nauczania. Dla celów krzewienia kultury fizycznej niezbędna jest również poprawa infrastruktury sportowej /hale sportowe, boiska/.

Komputeryzacja szkół - ogółem według stanu na koniec 2007 roku w placówkach oświatowych zainstalowano 130 komputerów, w tym w szkołach podstawowych 63 i 67 w gimnazjach. Funkcjonuje 7 pracowni komputerowych, w tym 6 w szkołach podstawowych i 1 w gimnazjach. Do Internetu podłączonych jest 112 komputerów w tym 50 w szkołach podstawowych i 62 w gimnazjach. Do użytku uczniów przeznaczonych jest 113 komputerów, w tym w szkołach podstawowych 54 i w gimnazjach 59. Przeznaczonych do użytku uczniów jest podłączonych do Internetu 41 komputerów w szkołach podstawowych i w gimnazjach 54.

Z badań wynika, że rodzice dzieci i młodzieży szkolnej świadomi są wagi ich wykształcenia, niemal wszyscy aspirują do wykształcenia wyższego, niż zawodowe. Mniejsze ambicje obserwuje się u rodziców z niższym wykształceniem. Jednak w dużej części badani przyznają, że szans wykształcenia dziecka na oczekiwanym poziomie raczej nie widzą (26%) i nie widzą (7%). W większości wskazują na problemy finansowe – 49% badanych.

Brak szkoły blisko miejsca zamieszkania stanowi problem dla 19% respondentów. Szanse edukacyjne w opinii badanych osób ograniczać mogą również kłopoty z nauką - 12% oraz fakt, że dzieci muszą wczesnie podejmować pracę – 11%. Identyfikowane są też problemy zdrowotne – 5% oraz brak osobistych ambicji i wiary w przydatność wykształcenia – 2%. Placówki oświatowe prowadzą zajęcia nadobowiązkowe rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów, a także stanowiące pozytywną alternatywę do organizowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Są to najczęściej języki obce, zajęcia sportowe, muzyczne i zajęcia komputerowe. Przy wskaźniku 12 % wypowiedzi respondentów dotyczącym

kłopotów w nauce doświadczanych przez młodzież szkolną z wsparcia edukacyjnego z przedmiotów obowiązkowych korzystają dzieci 6 % ankietowanych osób.

3.4.2.1 Egzamininy wewnętrzne

Pierwszym egzaminem ucznia jest sprawdzian w szóstej klasie szkoły podstawowej.

Tabela 10. Wyniki sprawdzianu przeprowadzonego w klasach szóstych szkół podstawowych

Rok szkolny	Razem /na 40 do uzyskania/	Czytanie /na 10/	Pisanie /na 12/	Rozumowanie /na 8/	Korzystanie z informacji /na 2/	Wykorzystanie wiedzy /na 8/
2004/05	29,00	8,12	5,96	5,62	2,76	5,82
2005/06	24,56	7,71	6,45	4,40	2,58	3,67
2006/07	20,87	8,19	6,07	5,28	2,64	4,76
2007/08	23,81	7,18	5,79	5,07	2,09	3,59

Tabela 11. Wyniki egzaminów gimnazjalnych /z kilku ostatnich lat/

Wyszczególnienie	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08		
Ogółem średnia liczba punktów na ....100.....	57,5	52,92	57,32	57,86		
Średnia liczba punktów w części humanistycznej na ....50....	31,83	29,03	32,09	29,89		
Średnia liczba punktów w części matematyczno-przyrodniczej na ....50.....	25,66	24,42	24,42	27,96		

3.4.2.2 Osoby o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Szczególnej wagi wymaga problem kształcenia dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W latach 1999 – 2008 Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Staszowie wydała 34 orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego dla uczniów w przekroju od 2-6 rocznie. Najwięcej było ich w roku szkolnym 2002/2003(6) i 2007/2008 (5). Było to 1 orzeczenie o kształceniu w szkołach ponadpodstawowych dla uczniów z problemami zdrowotnymi, 2 orzeczenia z uszkodzonym słuchem, 17 orzeczeń z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim, 7 orzeczeń z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym, 7 orzeczeń z zaburzeniami sprzężonymi. Wydano 18 orzeczeń o potrzebie kształcenia indywidualnego.

Specjalne potrzeby edukacyjne, najczęściej diagnozowane są na etapie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjum. W wieku przedszkolnym deficyty rozpoznawane były w latach 1999-2008 tylko u pięciorga dzieci.

Z badań prowadzonych w 2005 roku przez Zespół Badań Społecznych „Pentor” pt. „Gmino jaka jesteś” wynika, że osoby niepełnosprawne zamieszkałe na terenie Województwa Świętokrzyskiego przyznają gminom stosunkowo niską ocenę dotyczącą stwarzania im możliwości w zakresie edukacji i pomocy w zdobyciu wykształcenia - 1,8 pkt oraz dotyczącą szkolenia i doksztalcenia – 1,5 pkt, co mieści się w przedziale oceny 1 (żadna pomoc) – 2 (bardzo mała pomoc). Tylko 3% badanych osób niepełnosprawnych wskazuje gminę jako podmiot wspierający edukację niepełnosprawnych dzieci i młodzieży.

Tabela 13 . Liczba niepełnosprawnych uczniów pobierających naukę w szkołach na terenie Gminy Rytwiany latach 2000 – 2007.

Rok szkolny	Liczba niepełnosprawnych uczniów	
	Szkoły podstawowe	Gimnazja
2000/2001	4	1
2001/2002	4	1
2002/2003	3	4
2003/2004	5	6
2004/2005	5	3
2005/2006	5	2
200620/07	5	2
2007/2008	6	5

Źródło poznania: Urząd Gminy w Rytwianach

W świetle powyższego istotna jest pomoc dla szkół ogólnodostępnych w których są uczniowie ze specjalnymi potrzebami. Dla potrzeb kształcenia w warunkach integracyjnych szkoły masowej niezbędne są:

- gotowość szkoły masowej do realizacji dodatkowych zadań i obowiązków wobec dzieci z odchyleniami od normy
- zrozumienie przez społeczność lokalną specjalnych potrzeb osób niepełnosprawnych
- wyposażenie szkoły i klas w niezbędny dla dzieci z odchyleniami od normy w specjalistyczny sprzęt, zasób środków dydaktycznych oraz przystosowanie stanu technicznego placówki tj. brak barier architektonicznych
- przygotowanie personelu pedagogicznego szkoły ogólnodostępnej do pracy rewalidacyjnej

- zatrudnienie specjalistów wspomagających kształcenie dzieci niepełnosprawnych
- umożliwienie szkołom ogólnodostępnym współpracy z placówkami specjalistycznymi
- współpraca szkół ogólnodostępnych z domem rodzinnym dziecka niepełnosprawnego.

3.4.3. Kształcenie ustawiczne osób dorosłych

Wykształcenie zdobyte w systemie szkolnym stopniowo staje się przestarzałe i niewystarczające. W sytuacji zmian koniunkturalnych i strukturalnych na rynku pracy, pojawiających się wyzwań technologicznych i komputeryzacji w zakładach pracy koniecznością stało się kontynuowanie kształcenia przez całe życie w takich formach organizacyjnych, jakie umożliwiają ludziom dorosłym odnawianie i poszerzanie kwalifikacji ogólnych i zawodowych. W 2005 roku Województwo Świętokrzyskie było na 13 miejscu w kraju pod względem udziału osób uczących się i doksztalających się w liczbie ludności w wieku 25-64 lata, wskaźnik ten wynosił 4,1%. Z badań prowadzonych w 2008 r. na terenie Gminy Rytwiany wynika, że 64% respondentów dostrzega potrzebę zdobywania nowych kwalifikacji zawodowych niezbędnych do utrzymania się na rynku pracy. Wymieniają następujące dyscypliny: ekonomia, finanse, budownictwo, prawo jazdy, języki obce, informatyka, bankowość, księgowość, spawacz, operator maszyn. Organizowaniem różnych form szkolenia zawodowego dla własnego rozwoju osobistego zainteresowanych jest 60% ankietowanych osób.

Wskazują na taki zakres szkolenia jak: podatki, rachunkowość, dopłaty dla rolników, informatyka, biznes, języki obce, kurs pierwszej pomocy, Kształcenie i doksztalanie osób dorosłych stanowi problem dla 16% ankietowanych z powodów finansowych.

3.5 Promocja i ochrona zdrowia

Ochroną zdrowia w gminie zajmuje się Gminny Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Zakład ten został utworzony przez Radę Gminy w 1993r., a zreformowany zgodnie z obowiązującymi przepisami od dnia 1 stycznia. Część mieszkańców korzysta ze świadczeń w placówkach położonych w innych gminach. Dotyczy to zwłaszcza mieszkańców z Sichowa Dużego, Święcący, Pacanówki, Podborka, którzy ze względu na bliższą odległość do Koniemłot leczą się w Publicznym Zakładzie Samorządowym w Koniemłotach. Gminny S.P. ZOZ w Rytwianach posiada osobowość prawną i samodzielność gospodarczą.

Świadczy usługi medyczne w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej. Obejmuje swoim zakresem również działalność profilaktyczną, świadczenia diagnostyczne i pielęgnacyjne. Posiada 4 poradnie tj. ogólna, pediatryczna, ginekologiczna i stomatologiczna. Zatrudnia 7 lekarzy, w tym: 3 internistów, pediatrę, ginekologa i 2 stomatologów oraz 3 pielęgniarki. Na 1000 mieszkańców przypada 1,16 praktykujący lekarz oraz 0,5 pielęgniarki.

Tabela 14. Liczba porad medycznych udzielonych przez ZOZ Rytwiany w latach 2001 - 2008

Placówka ochrony zdrowia	Liczba udzielonych porad ogółem								Liczba osób objętych opieką według umowy							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ogółem	2	1	1	2	1	1	1		3.	3.	3.	3.	3.	3.		
	6.	2.	7.	1.	2.	6.	2,		5	5	4	5	6	6	3,71	
	2	9	3	2	9	2	0		7	0	2	0	2	4	8	3806
W tym dzieci	4.	3.	4.	4.	3.	4.	6,33		6	5	8	5	3	6		
	8	8	0	9	5	1	4		6	5	8	5	3	6		
	3	9	1	2	1	5										
Liczba porad na 1 mieszkańca	X	X	X	X	X	X	X	X	7,3	3,7	5,1	6,2	3,6	4,4		

Źródło poznania: Placówki medyczne działające na terenie Gminy Rytwiany

Aktualnie placówka obsługuje 3806 mieszkańców gminy.

Badania laboratoryjne wykonuje na zlecenie Niepubliczny ZOZ „SPEKTRUM” w Dąbrowie Tarnowskiej oraz Niepubliczny ZOZ Laboratorium w Kielcach w przypadku konieczności podjęcia leczenia specjalistycznego, pacjenci kierowani są do poradni specjalistycznych w Staszowie. Istotnym problemem miejscowej placówki według oceny pacjentów jest brak aparatu do wykonywania badania USG. Wyposażenie placówki w sprzęt medyczny w obecnej chwili jest wystarczające chociaż z uwagi na jego eksploatację istnieje potrzeba systematycznego uzupełnienia i wymiany na nowy.

Większość mieszkańców gminy korzysta ze świadczeń medycznych opłacanych przez NFZ - fakt ten potwierdza 58% badanych osób. Znaczna grupa decyduje się na usługi prywatnej ochrony zdrowia - 30% wypowiedzi respondentów. Pracodawcy finansują pomoc medyczną dla 0,6 % ankietowanych, 18% ankietowanych nie miało problemów zdrowotnych i w związku z tym nie korzystało ze świadczeń medycznych.

Ogólnie 28% badanych ocenia dostęp do usług ochrony zdrowia jako dobry, 46% jako raczej dobry, 17% jako raczej zły i 9% jako zły. Barię, która ogranicza dostęp do leczenia są dla wielu osób i rodzin problemy finansowe.

W związku z taką sytuacją:

- 26 % ankietowanych nie korzystało z usług stomatologa
- 26 % ankietowanych nie korzystało z usług stomatologa
- 22% ankietowanych nie wykupiło leków
- 19% zrezygnowało z wyjazdu do sanatorium
- 17% ankietowanych zrezygnowało z wizyty u lekarza
- 12 % ankietowanych zrezygnowało z zabiegów rehabilitacyjnych
- 8% ankietowanych zrezygnowało z badań medycznych
- 3% ankietowanych zrezygnowało z leczenia w szpitalu .

W dziedzinie ochrony zdrowia respondenci sygnalizują takie potrzeby jak: zatrudnienie większej liczby lekarzy, poprawę standardu usług opłacanych przez NFZ, zatrudnienie specjalistów opłacanych z NFZ w takim limicie, aby nie musieli korzystać z usług prywatnych, poszerzenie oferty świadczeń medycznych z zakresu rehabilitacji, zapewnienie dostępu do okulisty, wydłużenie czasu pracy lekarzy, zmianę nastawienia lekarza do pacjenta w kwestii obsługi, możliwość wykonania USG oraz możliwość wykonania kompleksowych badań diagnostycznych.

3.6 Kultura, rekreacja i wypoczynek

Działalność w zakresie rozpowszechniania kultury i czytelnictwa prowadzi Gminna Biblioteka Publiczna w Rytwianach oraz dwie Biblioteki Filialne tj. w Sichowie Dużym i Szczęce. Gminna Biblioteka Publiczna mieści się w Domu Strażaka w Rytwianach, zajmuje 3 pokoje tj. pokój przeznaczony na przechowywanie księgozbioru, i czytelnie. Filia Biblioteczna w Sichowie Dużym mieści się aktualnie w nowym budynku szkoły podstawowej, co zapewnia jej dobre warunki lokalowe. Filia Biblioteczna w Szczęce mieści się w starym budynku Strażnicy, zajmuje dwa pomieszczenia, a w przypadku organizowanych imprez korzysta z sali widowiskowej znajdującej się w tym budynku – jej warunki lokalowe wymagają poprawy. Zatrudnienie 3 pełne etaty.

Tabela 15. Wypożyczenia i stan księgozbioru w latach 2005 – 2008

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008
Ogółem	1011	981	884	967
W tym inne osoby niż uczniowie i studenci	279	350	384	377
Stan księgozbioru	34033	34974	35306	35835
Średnia wypożyczeń na 1 czytelnika	2,84	2,71	2,61	2,90

Łączny stan księgozbioru na dzień 31.12. 2008 r. wynosi 35835 woluminów.

Z księgozbioru miejscowych bibliotek publicznych w/g danych ostatniego okresu sprawozdawczego korzystało 967 czytelników w różnym wieku. Przewagę stanowili jednak czytelnicy w wieku szkolnym oraz renciści i emeryci. Z ewidencji kart wypożyczeń wynika, że w ostatnim okresie sprawozdawczym czytelnicy wypożyczyli 16479 książek i notuje się ciągły wzrost zainteresowania książką. Wzrost ten wynika niewątpliwie stąd, że w ostatnich latach zakupiono wiele ciekawych pozycji zwłaszcza powieści i literatury naukowej. Uczniowie szkół średnich i studenci korzystają dość często z literatury na miejscu w czytelnicy. Dotyczy to zwłaszcza encyklopedii i słowników.

Wypożyczalnie i czytanie książek z biblioteki publicznej są najbardziej dostępną formą uczestnictwa w kulturze na terenie gminy - tak przyznaje 79% ankietowanych mieszkańców.

Tak jak w wielu innych kwestiach dostęp do dóbr kultury uwarunkowany jest sytuacją materialną osób i rodzin. Na organizowanie wypoczynku dzieciom ze względów finansowych nie mogło pozwolić sobie 23 % respondentów, na organizowanie wypoczynku dla osób dorosłych 31 %. Prasa, książki i kino musiały być skreślone z budżetów domowych przez 19% ankietowanych osób.

Wielu badanych sygnalizuje ograniczoną przestrzeń na terenie gminy do organizowania czasu wolnego – 56% wypowiedzi negatywnych i 44% wypowiedzi pozytywnych. Ankietowani zgłaszają deficyt takich instytucji jak ośrodki i domy kultury - tylko 3% badanych ma do nich dostęp.

Kluby funkcjonują w otoczeniu 17% badanych, a świetlice w otoczeniu 31% badanych. Nie ma takich instytucji w otoczeniu 46 % ankietowanych mieszkańców gminy. Według 57% badanych w okolicy ich miejsca zamieszkania nie ma miejsc, w których dorośli mogą spędzać wolny czas i według 61% nie ma takich miejsc dla dzieci i młodzieży. W opinii 77% badanych w ich miejscu zamieszkania nie działają żadne instytucje kulturalne. Dostępne formy uczestnictwa w kulturze dla wąskich grup to: wypożyczalnie i oglądanie kaset DVD, kaset video - 9%, wyjazdy do kina, teatru, opery, operetki, filharmonii, muzeów, salonów wystawowych itp. organizowane przez instytucje działające na terenie gminy – 3%,

czytanie gazet i ilustrowanych magazynów - 28 %. Konieczność określonych działań w zakresie zapewnienia dostępu do kultury, wypoczynku, sportu i rekreacji mieszkańców dostrzega 64 % respondentów. Mieszkańcy gminy sugerują takie rozwiązania jak: bezpłatne zajęcia pozalekcyjne dla dzieci (języki obce, taniec) rozwój infrastruktury – kluby, baseny, restauracje, kawiarnie, domy kultury, świetlice, miejsca organizowania sportu, otwarcie świetlicy w domu strażaka, wydzielenie miejsc do spotkań pozwalających rozwijanie swoich pasji i zainteresowań, tworzenie ścieżek rowerowych.

3.7 Mieszkalnictwo

Według stanu na koniec 2007 roku w zasobach mieszkaniowych gminy ogółem rejestruje się 1 785 mieszkań, w tym 7 027 izb, na ogólną powierzchnię użytkową 143 849 m². Średnio na 1 mieszkanie przypadało 80,6 m² (w województwie 71 m²), na jedną osobę 22,8 m² (w województwie 23,2). W zasobach mieszkaniowych największy udział mają mieszkania użytkowane z tytułu własności prywatnej - stanowią one 95,2%, w dalszej kolejności zasoby zakładów pracy- 2,9% i zasoby komunalne gminy-1,3%. Wyposażenie techniczno-sanitarne: mieszkania zaopatrzone w wodociąg - 79,3%, mieszkania dysponujące łazienką – 63,5% i mieszkania z centralnym ogrzewaniem - 51,9%. W 2007 roku w zasobach gminnych odnotowano mieszkania zalegające z opłatami. Problem ten dotyczył 7 mieszkań, w tym 4 mieszkania miały zaległości ponadtrzymiesięczne. Gospodarstwa domowe, w których występują problemy ekonomiczne otrzymują według obowiązujących kryteriów ustawowych wsparcie finansowe od samorządu gminy na cele mieszkaniowe w formie dodatków .

Tabela 16. Dodatki mieszkaniowe przyznawane w latach 2000 – 2007

Rok	Liczba gospodarstw pobierających dodatki	Kwota wypłaconych dodatków	Kwota środków finansowych zaplanowanych na wypłacenie dodatków
2000	9	8771,62	6,140,00
2001	9	9571,67	6,378,00
2002	9	8,041,29	9,375
2003	4	3,953,59	10,410
2004	1	1,505,63	5,000
2005	2	290,09	3,000
2006	2	1,244,14	1,730
2007	1	1,138,52	2,000

Źródło poznania: Urząd Gminy Rytwiany

Na przestrzeni ostatnich lat sukcesywnie zmniejsza się liczba gospodarstw domowych pobierających dodatki mieszkaniowe.

Według wyników badań prowadzonych na terenie gminy dla potrzeb opracowania strategii, wiele rodzin nie posiada samodzielnego mieszkania, 28 % respondentów informuje, że zajmuje mieszkanie będące własnością rodziców lub innej rodziny.

3.8 Warunki transportu i komunikacji

Aktualnym i nierozwiązanym problemem jest sieć dróg gminnych oraz ich stan techniczny. Na terenie gminy dostępny jest jedynie transport samochodowy, nie ma przystanków w miejscowościach, przez tereny których przebiega linia kolejowa.

Gminę Rytwiany obsługują następujący przewoźnicy: PKS Staszów. Posiada ono na swoim stanie 74 autobusów co daje 3,65 autobusów komunikacji publicznej na 1000 mieszkańców w obsługiwanym rejonie. Usługi transportowe świadczy również 4 prywatnych przewoźników. Na 1 km² w gminie przypada 0,2 przystanków autobusowych.

Z punktu widzenia mobilności zasobów ludzkich dla celów społecznych funkcjonujące połączenia komunikacyjne są niewystarczające. Z badań społecznych wynika, że 63% ankietowanych odczuwa problemy transportu i komunikacji z miejscowości stałego pobytu. Problemy te najczęściej związane są z dojazdem do pracy zarobkowej - 47%, następnie z przemieszczaniem się osób niepełnosprawnych z uszkodzonym narządem ruchu, z powodu braku środków transportu przystosowanych do ich możliwości zdrowotnych - 30%, z dojazdem do miejscowości gdzie zlokalizowane są najbliższe instytucje ochrony zdrowia - 26%, z dojazdem do miejscowości gdzie zlokalizowane są najbliższe instytucje kultury, sportu i rekreacji - 15% , z dojazdem dzieci i młodzieży do szkoły - 8%. Problemów tego rodzaju nie odczuwa wąska grupa badanych osób - 10%.

3.9 Porządek publiczny i bezpieczeństwo mieszkańców gminy

Na pytanie „Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie przechodząc wieczorem ulicą w miejscu swojego zamieszkania?” 29% respondentów, odpowiada że nie. W kwestii bezpieczeństwa i porządku publicznego mieszkańcy gminy podejmują różne kategorie problemów: duża ilość agresywnych osób pod wpływem alkoholu, brak chodników i poboczy przy ulicach, wysokie natężenie ruchu drogowego, brak oświetlenia chodników, niebezpieczne zwierzęta.

Według danych statystycznych GUS, na koniec 2006 roku w powiecie staszowskim odnotowano ogółem 1406 przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych, w tym 15 tj. 1,1% przestępstw związanych z uszczerbkiem na zdrowiu, 10 tj. 0,7% dotyczących udziału w bójce lub pobiciu, 432 tj. 30,7% przestępstwa drogowe, 190 tj. 13,5% dotyczących kradzieży rzeczy, 97 tj. 6,9% dotyczących kradzieży z włamaniem, 10 tj. 0,7% rozbojów w związku z kradzieżą rozbójniczą i 286 tj. 20,3% przestępstw gospodarczych.

3.10 Problemy społeczne w środowisku lokalnym

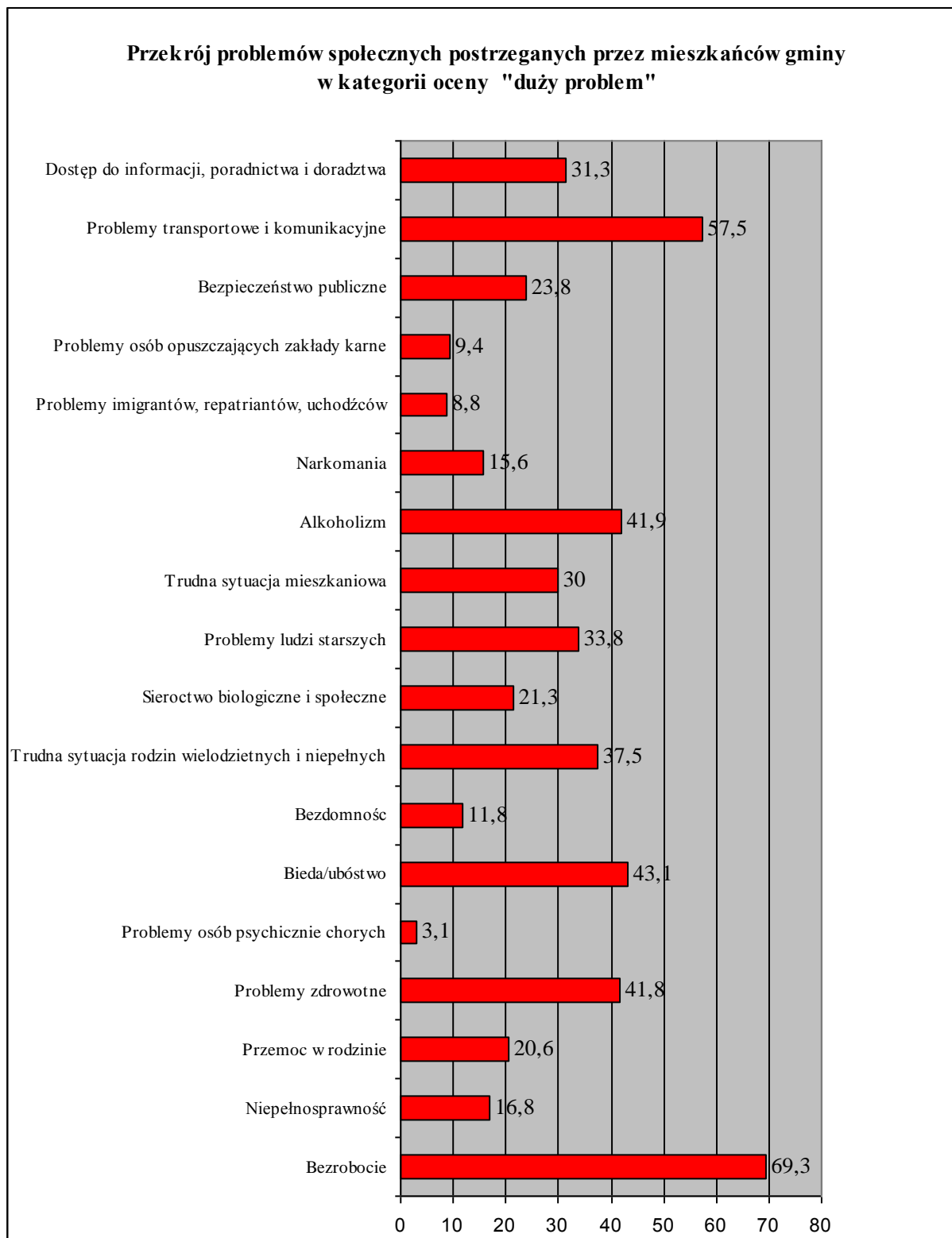
Badając natężenie problemów społecznych odczuwanych przez mieszkańców gminy, w aspekcie ilościowym zwrócono się do respondentów o ocenę każdego z niżej wymienionych problemów w skali „*duży problem-mały problem-trudno powiedzieć*”.

W szeregu problemów z oceną „*duży problem*” dominują odpowiedzi: bezrobocie (69,3%), problemy transportowe i komunikacyjne (57,5%), bieda/ubóstwo (43,1%), alkoholizm (41,9%), problemy zdrowotne (41,8%), trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych (37,5%), dostęp do informacji i poradnictwa (31,3%), trudna sytuacja mieszkaniowa (30%),

Jako „*mały problem*” ankietowani wskazują najczęściej: sieroctwo biologiczne i społeczne (39,4%), problemy osób opuszczających zakłady karne (38,1%), bezdomność (37,5%), bezpieczeństwo publiczne (35,6%), dostęp do informacji, poradnictwa i doradztwa (34,4%), przemoc w rodzinie (32,5%), problemy ludzi starszych (32,5%), narkomania (30,6%), niepełnosprawność (28,8%).

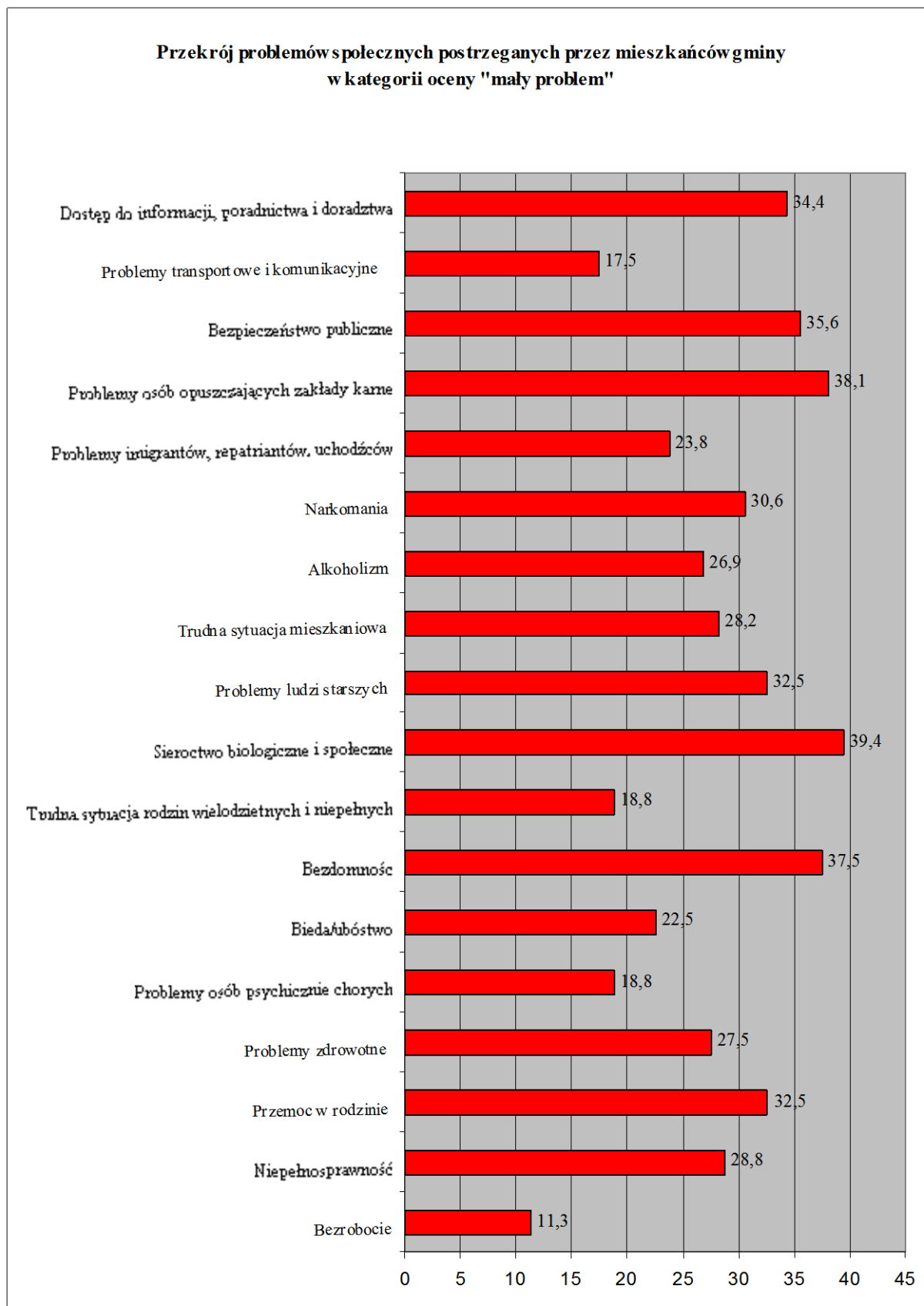
W kategorii oceny „*trudno powiedzieć*” badani wymieniają: problemy osób psychicznie chorych (78,1%), problemy imigrantów, repatriantów, uchodźców (67,5%), narkomanię (53,8%), problemy osób opuszczających zakłady karne (52,5%), niepełnosprawność (54,4%), bezdomność (50,6%),

Wykres 5.

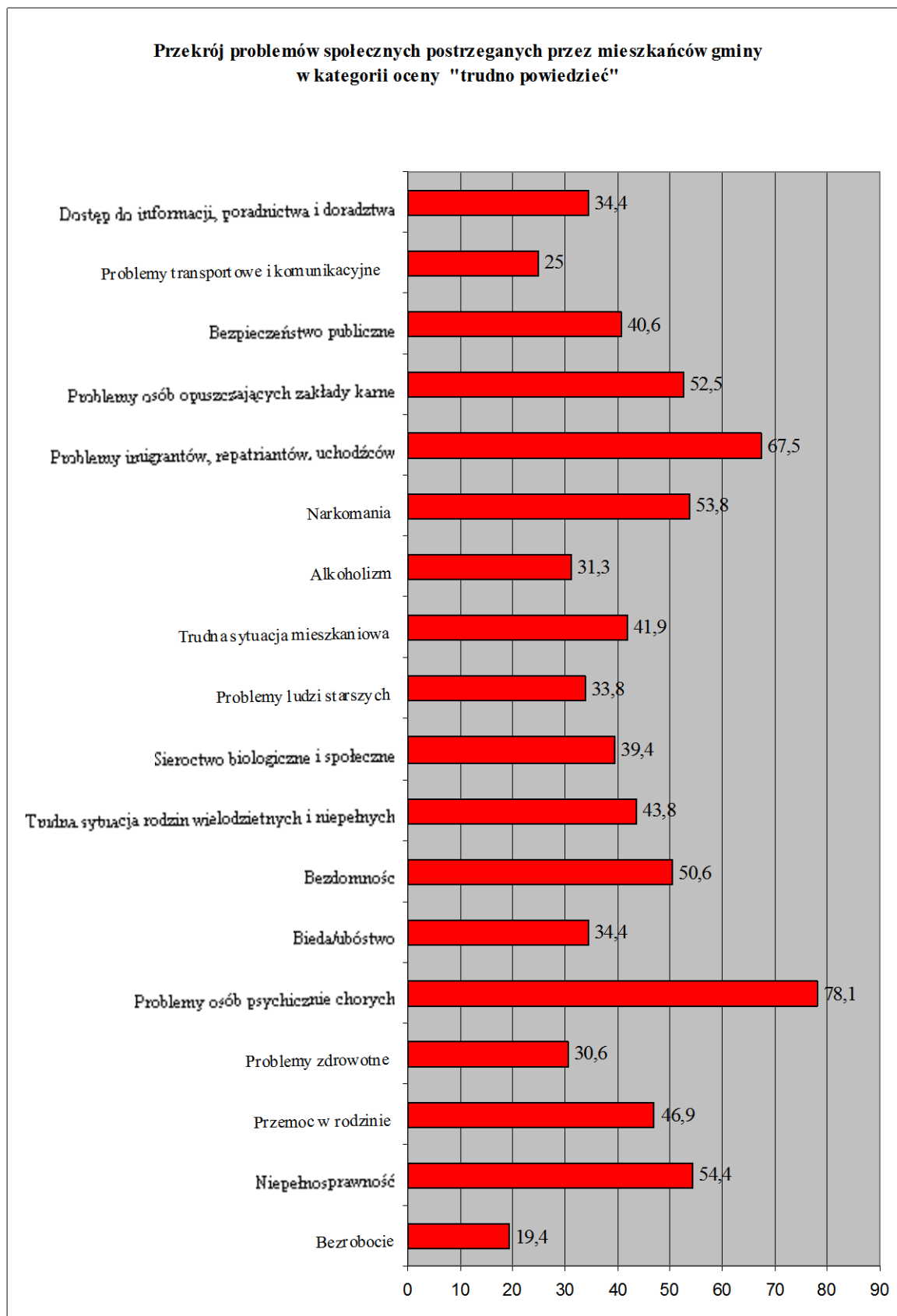

Wykres 6.

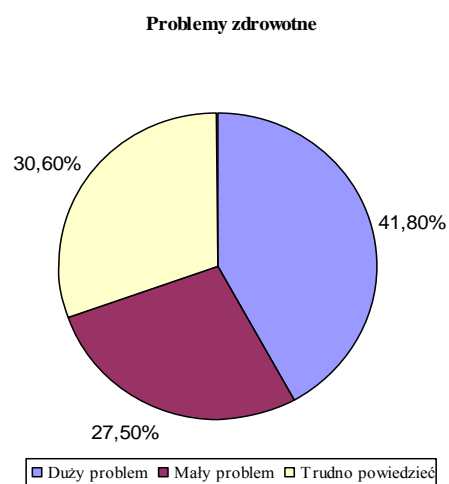
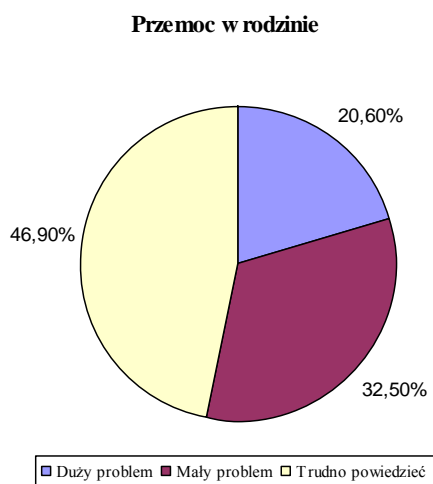
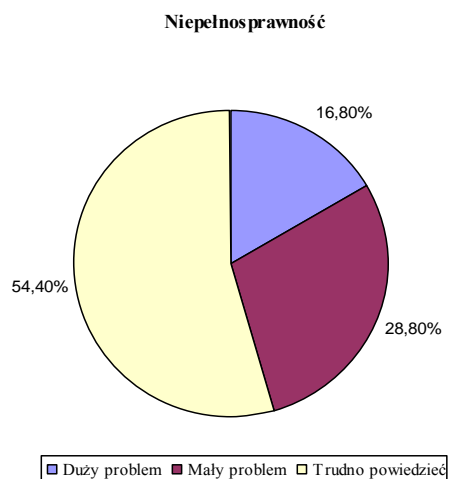
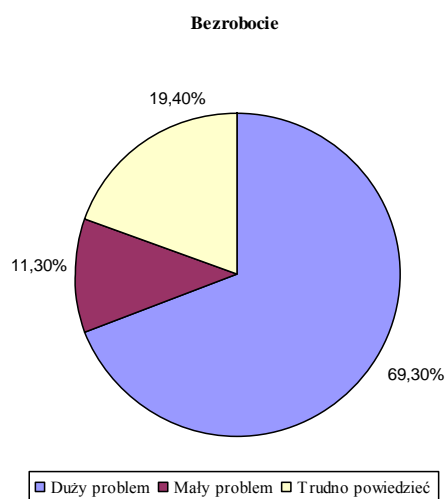

Wykres 7.

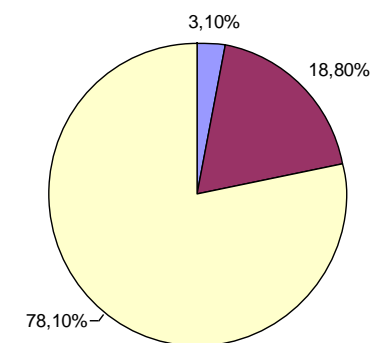

Wykresy 8-25. Rozkład wypowiedzi ankietowanych osób dotyczących natężenia poszczególnych problemów w skali oceny

– „duży problem”- „mały problem” – „trudno powiedzieć”

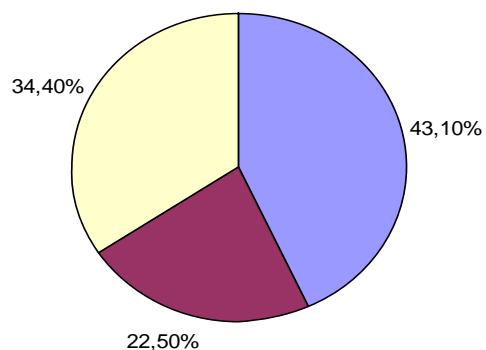

Problemy osób psychicznie chorych

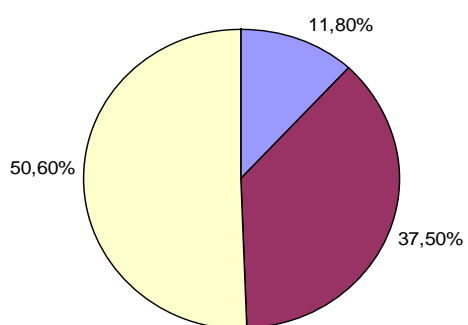
■ Duży problem ■ Mały problem □ Trudno powiedzieć

Bieda/ubóstwo

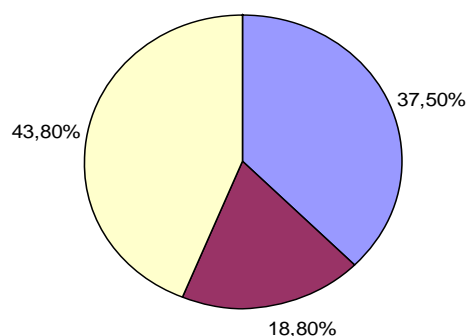
■ Duży problem ■ Mały problem □ Trudno powiedzieć

Bezdomność

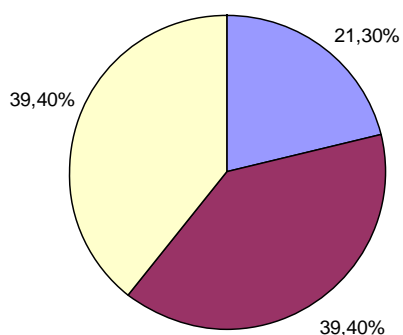
■ Duży problem ■ Mały problem □ Trudno powiedzieć

Trudna sytuacja rodzin wielodzietnych i niepełnych

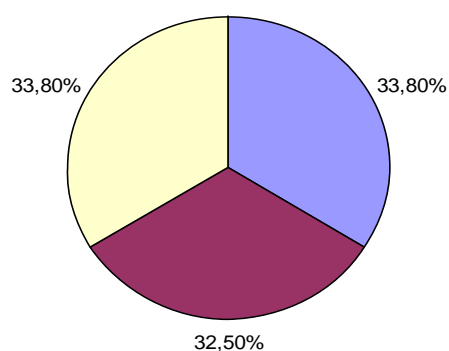
■ Duży problem ■ Mały problem □ Trudno powiedzieć

Sieroctwo biologiczne i społeczne

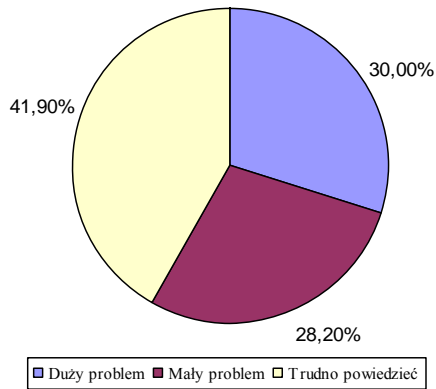
■ Duży problem ■ Mały problem □ Trudno powiedzieć

Problemy ludzi starszych

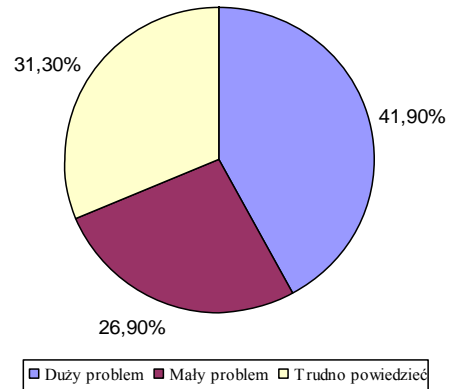

■ Duży problem ■ Mały problem □ Trudno powiedzieć

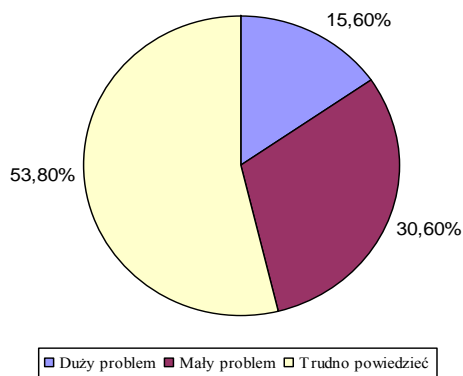
Trudna sytuacja mieszkaniowa

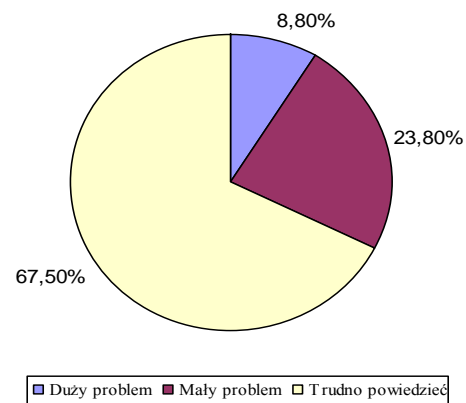
Alkoholizm

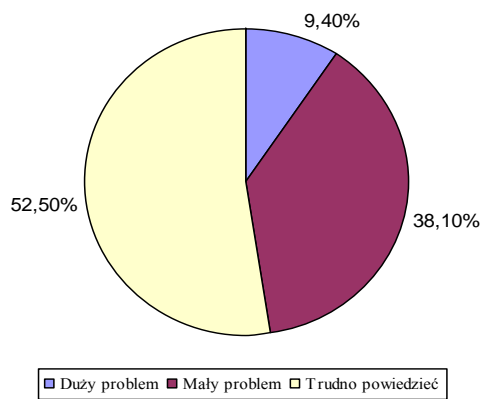
Narkomania

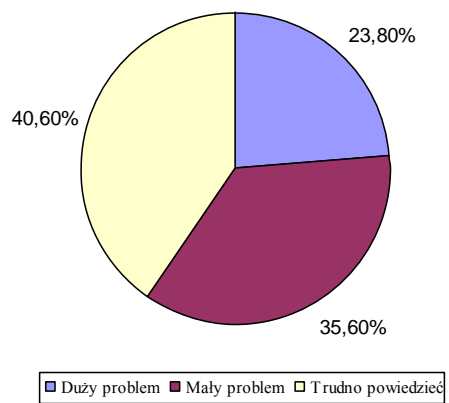
Problemy imigrantów, repatriantów, uchodźców

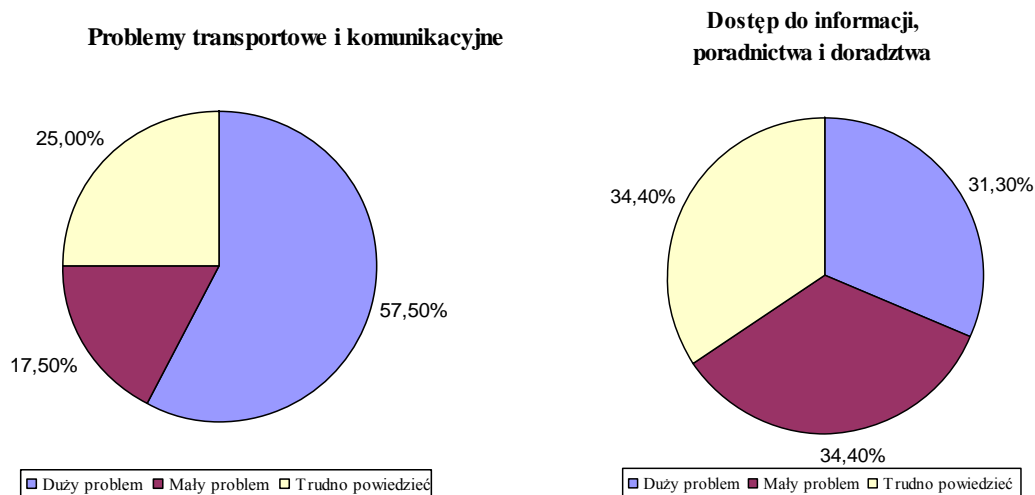

Problemy osób opuszczających zakłady karne

Bezpieczeństwo publiczne

3.11 Oferta pomocy w środowisku lokalnym dla osób i rodzin z problemami społecznymi

3.11.1 Sieć instytucji wspierających osoby i rodziny z problemami

Wsparcie społeczne to pomoc dostępna w sytuacjach trudnych, stresowych, przełomowych, której podstawowym zadaniem jest przywrócenie zdolności jednostki/grupy do samodzielnego radzenia sobie w okolicznościach krytycznych i umożliwienie powrotu do autonomicznego funkcjonowania społecznego i zawodowego. Jest ono realizowane w przestrzeni relacji formalnych i nieformalnych pomiędzy jednostkami, grupami i instytucjami. Rozwój wsparcia społecznego uwarunkowany jest dobrą komunikacją społeczną i nasileniem więzi społecznych. Z badań wynika, że w najbliższym otoczeniu lokalnym wszyscy dobrze się znają (41% odpowiedzi) albo większość dobrze się zna (43% odpowiedzi). Tylko 14% badanych osób twierdzi, że wśród znajomych większość zna się ale słabo i 2% że nikt nikogo nie zna. Jakość kontaktów sąsiedzkich najczęściej sprowadza się do powitania (60%), rzadziej do wzajemnej pomocy (30%) i wspólnych działań (10%). Brak wzajemnej życzliwości w miejscu zamieszkania odczuwa 53% badanych osób. Z wypowiedzi ankietowanych osób wynika, że w trudnej dla siebie sytuacji życiowej najbardziej liczą na rodzinę, w następnej kolejności stawiają na ośrodek pomocy społecznej. Wymieniają także sąsiadów, przyjaciół, księdza i urząd gminy. Deficyty, które zgłaszają mieszkańcy gminy pod adresem sieci instytucji wsparcia społecznego można sklasyfikować w trzech zasadniczych kwestiach tj. zakres dostępnych usług, jakość i efektywność oferowanych usług oraz stan środowiska fizycznego z perspektywy

ograniczeń infrastrukturalnych, które to utrudniają rozwiązywanie odczuwanych subiektywnie problemów bądź je potęgują.

Tabela 17.

<i>Czy są na terenie Pana(i) /gminy instytucje zajmujące się problemami niżej wymienionych osób? N =</i>	Wskazania respondentów * %
Bezrobotnych	34 %
Niepełnosprawnych	17 %
Chorych	32 %
Psychicznie chorych	8 %
Ubogich	41 %
Bezdomnych	18 %
Dzieci osieroconych i zaniedbanych	14 %
Osób starszych	22 %
Alkoholików	46 %
Doznających przemocy w rodzinie	18 %
Osób opuszczających zakłady karne	9 %
Narkomanów	4 %
Osób wymagających stałej opieki	11 %
* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci wskazywali kilka kategorii	

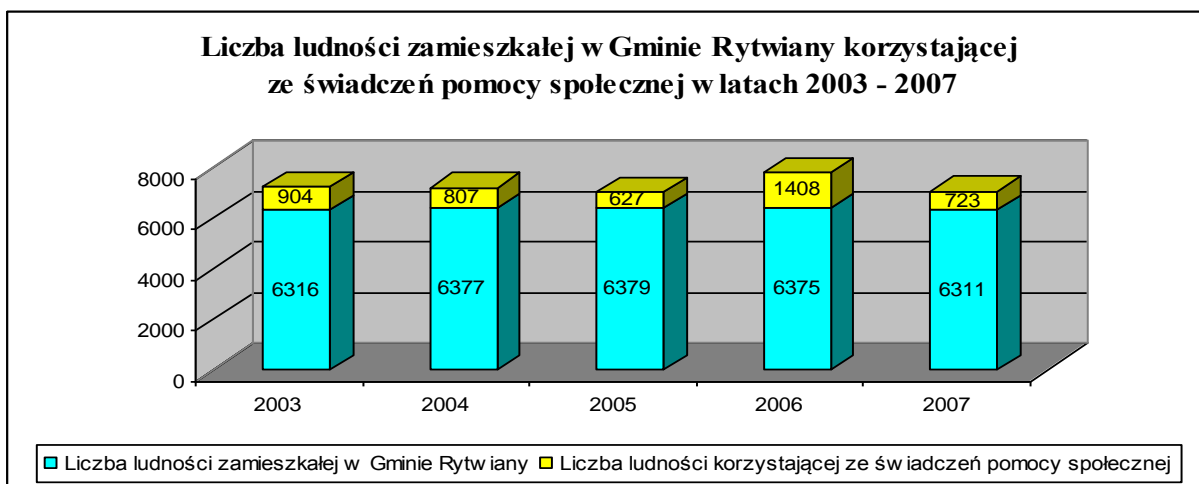
Znaczna grupa badanych osób uważa, że na terenie gminy nie ma instytucji zajmujących się rozwiązywaniem wskazanych powyżej problemów społecznych. W sytuacji gdy na terenie gminy funkcjonują wyspecjalizowane instytucje pomocowe tj. Ośrodek Pomocy Społecznej i Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Społecznych, zastanawiające są wypowiedzi dotyczące problemów osób i rodzin ubogich oraz problemów alkoholowych. Tylko 41% respondentów uważa, że są instytucje, które reagują na problem biedy i 46% na problemy alkoholowe. Taki stan rzeczy można interpretować jako brak wiedzy o instytucjach wsparcia społecznego i ich ofercie, ale także jako brak w ofercie pomocy działań skutecznych w odczuciu mieszkańców gminy i dostosowanych do ich potrzeb.

W działaniach instytucji lokalnych 28,1% ankietowanych osób docenia sprawność ops, 8,7% wierzy w skuteczność działań policji, 7,5% zadowolonych jest z działania ośrodka zdrowia i 3,1% wskazuje na pozytywne strony urzędu gminy. Jednocześnie 7,5 % badanych krytycznie ocenia pod względem organizacji pracy, obsługi klienta, kompetencji kadr działania powiatowego urzędu pracy, 2,5% działania GKRPA, i 3,1 % działalność ośrodka zdrowia . Uważają, że w środowisku lokalnym powinny zafunkcjonować placówki zajmujące się osobami psychicznie chorymi. W kwestii przeciwdziałania bezrobociu oczekują tworzenia nowych miejsc pracy i zwiększenia ich szans znalezienia pracy.

3.11.2 Pomoc społeczna

Zgodnie z zapisami ustawowymi pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując w tym zakresie, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. W infrastrukturze pomocy społecznej funkcjonuje jedynie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który pełni wiodącą rolę w organizowaniu i świadczeniu pomocy dla osób i rodzin dysfunkcyjnych na terenie Gminy Rytwiany. W Ośrodku zatrudnia się 3 pracowników socjalnych w tym 2 w rejonach opiekuńczych, co daje wskaźnik zatrudnienia 1 pracownik socjalny/3175 ludności w rejonie opiekuńczym.

Wykres 29.

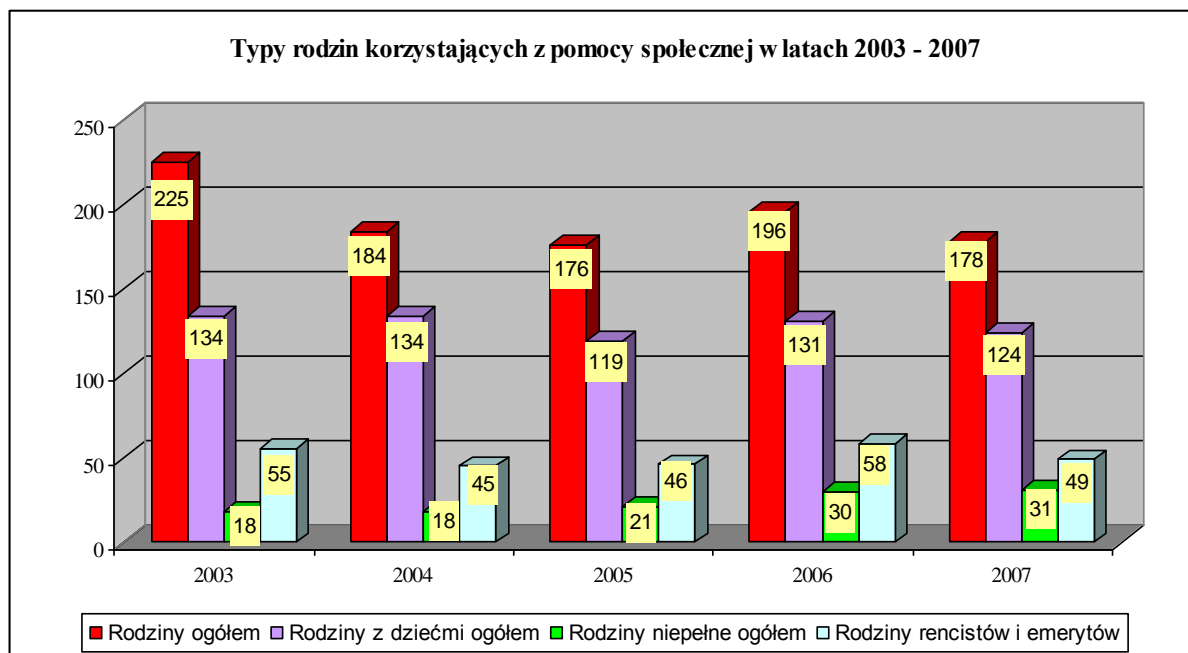

Źródło poznania: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach

Od 2003 roku spada liczba ludności korzystającej z pomocy społecznej. W 2003 roku klienci ops stanowili 14,3% ogółu ludności zamieszkałej w Gminie Rytwiany, a w 2007 roku 11,5%. Jest to duży spadek w porównaniu do 2006 roku, w którym to wskaźnik ten wynosił 22,1%. Weszła w życie nowa ustawa o świadczeniach rodzinnych, która przejęła część świadczeń z pomocy społecznej.

Wykres 30.

Źródło poznania: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach

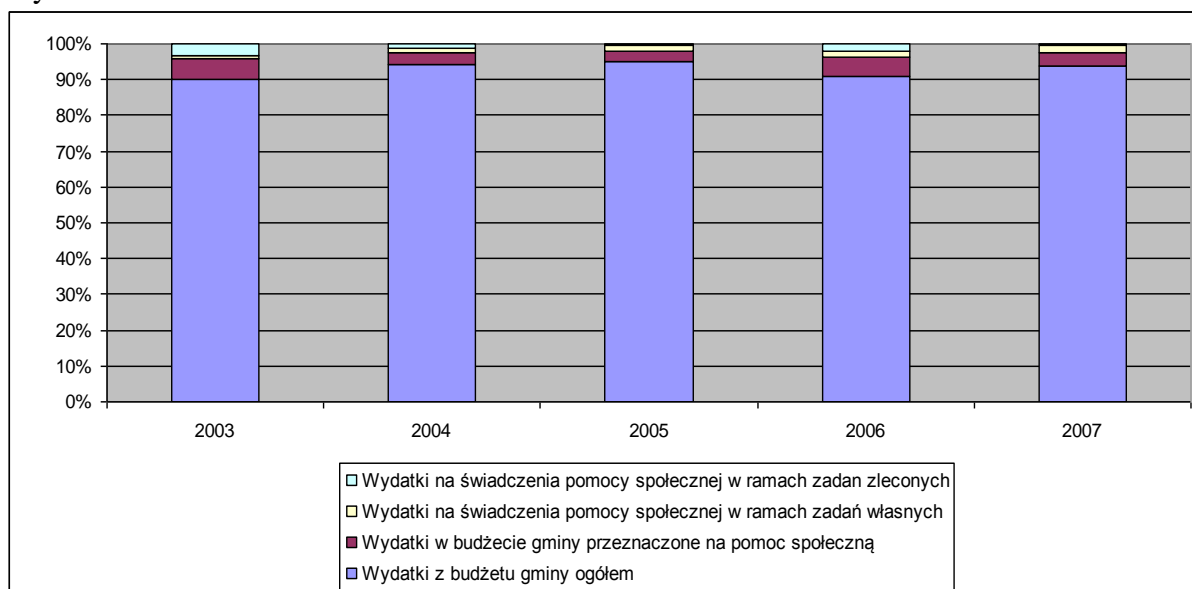
Największą grupą beneficjentów świadczeń pomocy społecznej są rodziny z dziećmi. W 2007 roku stanowiły one około 70% wszystkich rodzin, które otrzymały wsparcie, następnie rodziny emerytów i rencistów - 28% i rodziny niepełne - 17,4%.

Świadczenia pomocy społecznej finansowane są ze środków własnych gmin jako zadania własne wspierane również dotacjami oraz z budżetu wojewody jako zadania zlecone.

Tabela 18. Zestawienie budżetu gminy na cele pomocy społecznej w latach 2003-2007

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007
Wydatki z budżetu gminy ogółem	8788011	9268340	11902911	11707650	13047338
Wydatki w budżecie gminy przeznaczone na pomoc społeczną	579168	341241	386057	650938	550514,6
Wydatki na świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych	81477	106860	211550	241669	258629
Wydatki na świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań zleconych	318913	124497	48347	255039	83240

Wykres 31.

Źródło poznania: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach , GUS Baza Danych Regionalnych

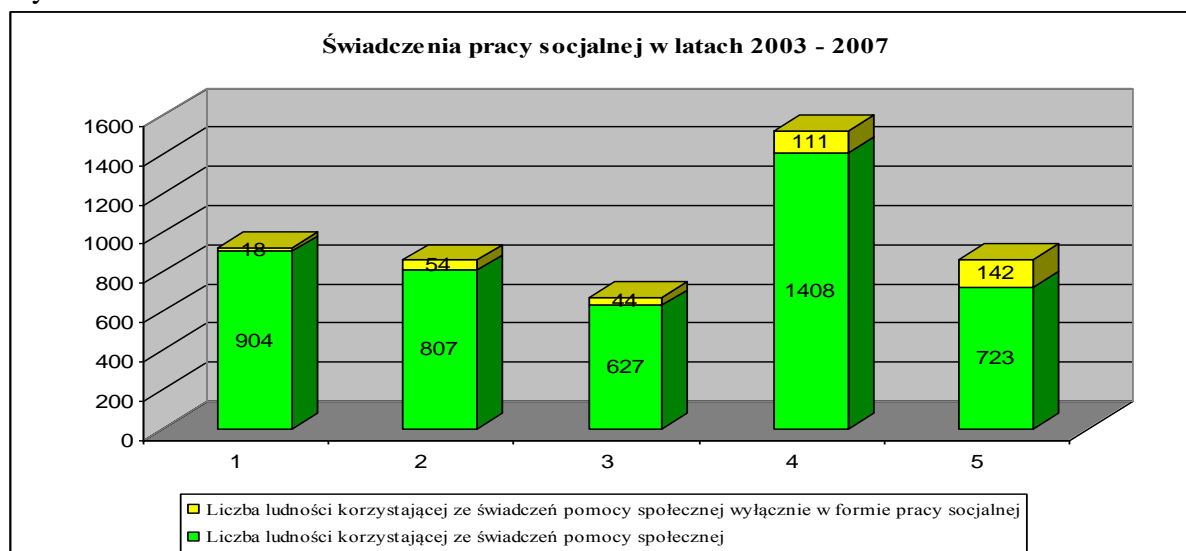
W 2007 roku wydatki przeznaczone na pomoc społeczną w budżecie gminy stanowiły 4,2%. W ramach tych wydatków w wysokości około 47 % były to środki finansowe gminy, a pozostałe z budżetu wojewody.

Zasadnicze instrumenty wsparcia, którymi dysponuje ops to pomoc materialna dla celów ochrony osób i rodzin ekonomicznie najsłabszych, praca socjalna nastawiona na rozwiązywanie problemów i trudności generujących sytuacje kryzysowe oraz sieć usług wspierających wyspecjalizowanych dla określonych kategorii osób i rodzin wymagających pomocy.

W 2007 roku strukturze wydatków w ramach zadań zleconych zasiłki stałe stanowiły 42,1%, zasiłki celowe 29,2%, specjalistyczne usługi opiekuńcze 28,8%.

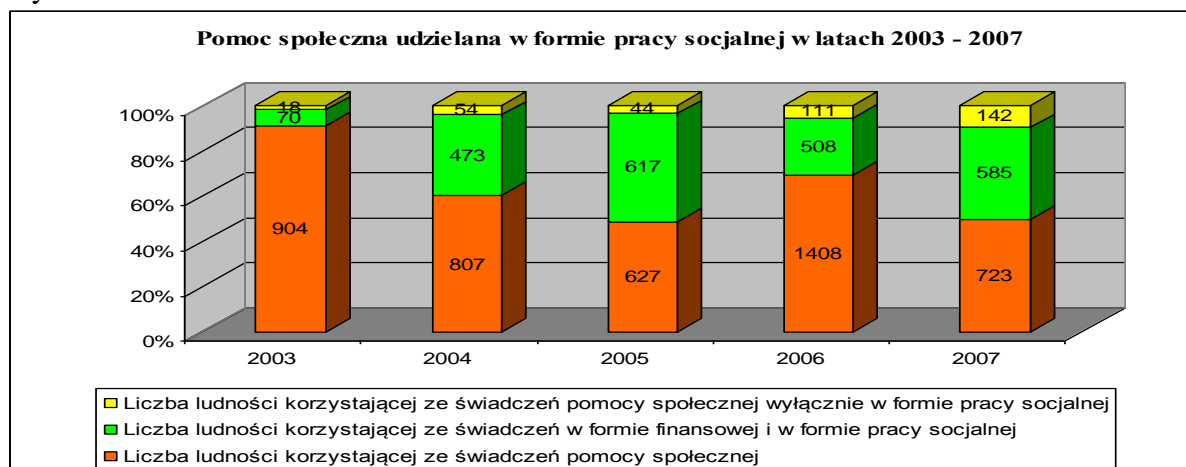
Przyznano 130 zasiłków stałych na kwotę 32.400 zł. dla 15 rodzin, 7 zasiłków celowych na kwotę 22.484 zł. dla 5 rodzin. Ze specjalistycznych usług opiekuńczych skorzystały 3 osoby na kwotę 22.167 zł. W ramach zadań własnych gmin przyznano 440 zasiłków okresowych na kwotę 94.762 co stanowiło 36,2%, sfinansowano posiłek dla 214 osób na kwotę 59.160 zł tj. 22,6%, usługi opiekuńcze dla 3 osób na kwotę 57.692 tj. 22,6%, przyznano 6 zasiłków celowych na kwotę 5.200 zł. tj. około 2%, zasiłki celowe i w naturze dla 120 osób na kwotę 79.716 tj. tj. 30,5% .

Wykres 32.

Źródło poznania: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach

Wykres 33.

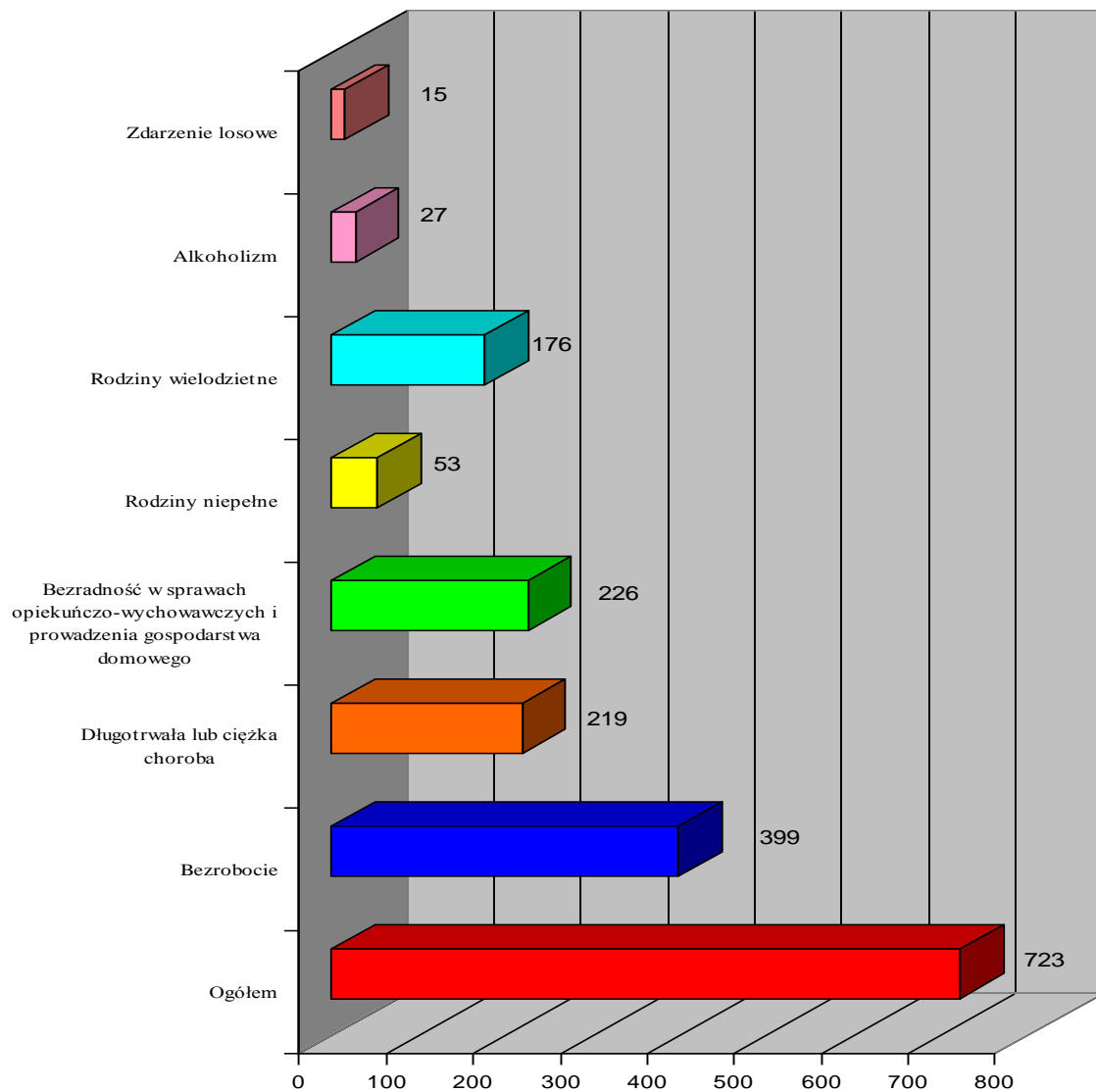
Źródło poznania: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach

W katalogu świadczeń pomocy społecznej praca socjalna najczęściej łączona jest z pomocą finansową. Wyłącznie w formie pracy socjalnej w 2007 roku pomoc otrzymało 19,6% beneficjentów.

W ofercie pomocy społecznej nie udostępnia się poradnictwa specjalistycznego oraz interwencji kryzysowej.

Wykres 34.

Powody przyznawania pomocy społecznej

Źródło poznania: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Rytwianach

W sytuacji gdy wzrasta udział zbiorowości osób starszych w ogólnej liczbie ludności pomoc społeczna musi reagować na sytuacje krytyczne osób starszych i ich otoczenia.

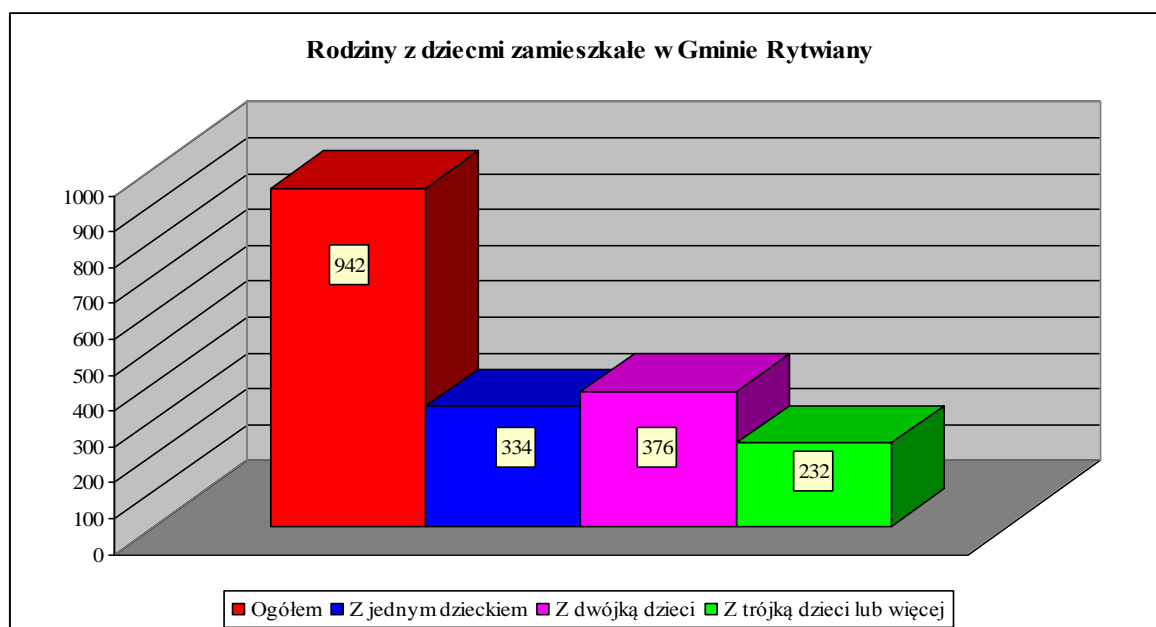
W 2007 roku z pomocy społecznej skorzystało 49 rodzin emerytów i rencistów na łączną liczbę osób 142. W grupie tej najwięcej było gospodarstw 4 i więcej osobowych.

W latach 2003 – 2007 z terenu Gminy Rytwiany umieszczono 8 osób w stacjonarnych domach pomocy społecznej, w tym 1 w domu dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

3.11.3 Opieka nad dzieckiem i rodziną

W rozwoju kapitału ludzkiego zasadnicza rola przypada rodzinie, która poprzez wypełnianie swoich funkcji przygotowuje jednostki do wejścia w dorosłe życie i pełnienia w nim ról społecznych na odpowiednim poziomie jakości.

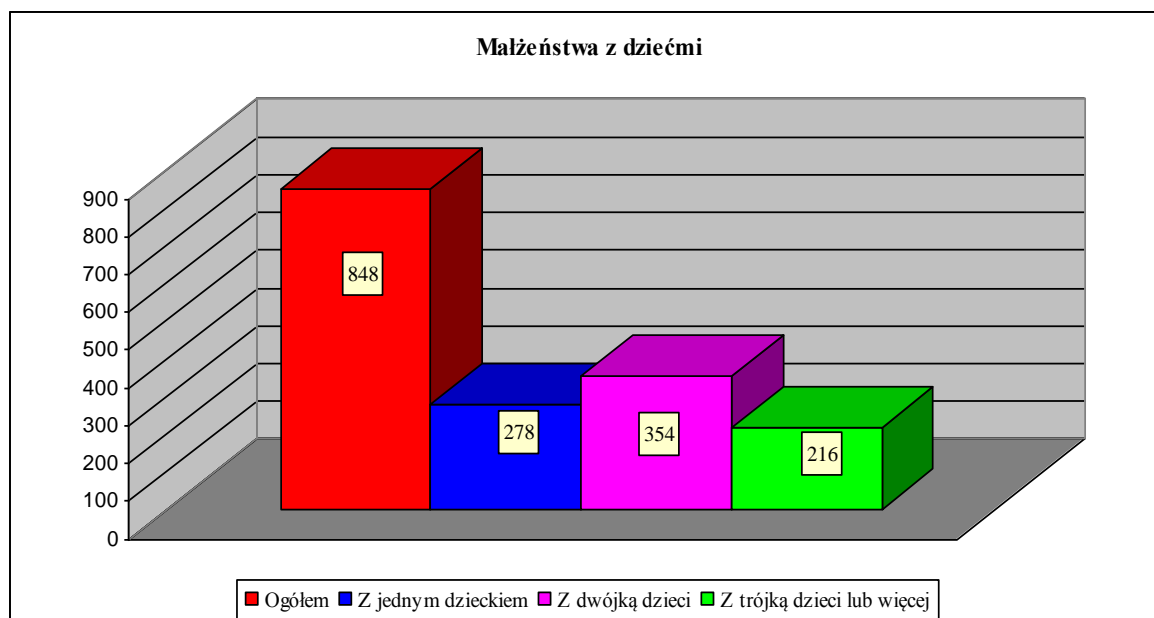
Wykres 35. Liczba rodzin z dziećmi zamieszkałych na terenie Gminy Rytwiany

Źródło poznania: Narodowy Powszechny Spis Ludności 2002

Na terenie Gminy Rytwiany zamieszkują 942 rodziny z dziećmi, w tym 35,5% to rodziny z jednym dzieckiem, około 40% z 2 dziećmi oraz 24,6% z 3 dziećmi i więcej.

Wykres 36. Małżeństwa z dziećmi funkcjonujące na terenie Gminy Rytwiany

Źródło poznania: Narodowy Powszechny Spis Ludności 2002

Ponad 90% rodzin z dziećmi, to rodziny pełne. Na podstawie statystyk demograficznych w grupie rodzin z dziećmi wyodrębniają się rodziny niepełne (około 10%).

Zadania z zakresu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną realizowane są w ramach ustawowych funkcji samorządu gminy i gminnych jednostek organizacyjnych.

Realizowane są na poziomie zagrożeń, na poziomie problemów i kryzysu oraz na poziomie integracji społecznej. Wiodącą rolę pełnią placówki oświatowe, gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych oraz ośrodek pomocy społecznej. Placówki oświatowe realizują zadania z zakresu profilaktyki uzależnień.

Wsparcie pedagogiczno-psychologiczne jest zapewnione w 3 szkołach podstawowych i 1 w gimnazjum funkcjonuje 1 pedagog szkolny.

Pomoc pedagogiczna i psychologiczna:

- zajęcia rewalidacyjno-kompensacyjne
- organizowanie wywiadów środowiskowych rodzin patologicznych
- rozmowy terapeutyczne z rodzicami
- udzielanie porad prawnych w zakresie prawa oświatowego oraz przestrzeganie prawa przez nieletnich
- organizowanie współpracy z policją, strażą, higienistką szkolną w zakresie bezpieczeństwa dzieci

- zajęcia logopedyczne w różnych grupach wiekowych (badanie, diagnoza, ćwiczenia)
- prowadzenie profilaktyki przy współpracy z opieką społeczną w zakresie narkomanii, agresji psychicznej i fizycznej
- realizacja programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła”
- zapewnienie opieki uczniom w czasie wolnym od zajęć lekcyjnych (w ramach zajęć świetlicowych, dodatkowych zajęć na czytelni szkolnej)
- współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Staszowie
- gimnastyka korekcyjna dla uczniów kl. I-III szkoły podstawowej
- pomoc stypendialna na osiągnięcia w nauce i sporcie

Pomoc materialna:

- zakup odzieży sportowej, podręczników dofinansowanie wycieczek, zielonych szkół, wyjazdów do kin i teatrów

Pomoc medyczna:

- badania profilaktyczne, szczepienia ochronne, badania przesiewowe słuchu i wzroku

Z analizy rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej wynika, że rodziny z dziećmi są największą grupą beneficjentów. W 2007 roku z pomocy tej skorzystało 124 rodzin z dziećmi, w tym 27,4% rodzin z 1 dzieckiem, 26,6% z 2 dziećmi, 23,4% z 3 dziećmi, 13,7% z 4 dziećmi, 5,6% z 5 dziećmi, 3,2% z 6 dziećmi. Na podstawie statystyk pomocy społecznej wyodrębniają się rodziny niepełne i też rodziny problemowe. Ośrodek pomocy społecznej udziela tym rodzinom wsparcia w formach finansowych i pozafinansowych. Stałą ofertą pomocy jest program dożywiania realizowany przez gminę, w którym grupą docelową są uczniowie, realizujący obowiązek nauki w szkołach na terenie gminy. W latach 2003 - 2007 sukcesywnie rośnie liczba uczniów korzystających z programu od 197 do 483. W 2007 roku pomocą objęto 483 uczniów, w tym 76 do 7 roku życia.

Koszt dożywiania wynosił 117 412, w tym wydatki z budżetu gminy przeznaczone na ten cel wynosiły 47 000, natomiast z dodatkowej rezerwy budżetowej 70 412. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizowała takie formy wsparcia jak: dożywianie dzieci w świetlicach na kwotę 7.000 zł, dofinansowanie wypoczynku dla dzieci na kwotę 9.870 zł. oraz dofinansowanie zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży na kwotę 11.400 zł. Zadania z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną realizują powiatowe centra pomocy rodzinie. W latach 2003 – 2007 z terenu Gminy Rytwiany umieszczono 35 dzieci w rodzinach zastępczych, po 7 w każdym roku.

Ze społecznego punktu widzenia każda rodzina powinna zapewnić dziecku takie warunki życia, które umożliwią ich prawidłowy rozwój fizyczny i psychospołeczny.

W sytuacji rodzin problemowych i niepełnych istnieje zagrożenie realizacji funkcji rodziny, a tym samym zagrożenie dla rozwoju dziecka. Jakkolwiek system opieki nad dzieckiem i rodziną powinien się koncentrować w szczególności na tych rodzinach to przedmiotem działań profilaktycznych powinny być również wszystkie inne rodziny.

3.11.4 Świadczenia rodzinne

Gminny system profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną niewątpliwie dopełnia system świadczeń rodzinnych.

Tabela 19. Rodziny pobierające świadczenia rodzinne w 2007 roku w podziale na wysokość dochodu netto na osobę

Wyszczególnienie kryteriów dochodowych	Liczba rodzin
Do 252 zł.	244
Od 252,1 do 504 zł.	257
Od 504,1 do 583 zł.	10
Powyżej 583 zł.	63

Źródło poznania: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji świadczeń rodzinnych

Tabela 20. Liczba rodzin korzystających z zasiłku rodzinnego w latach 2004 – 2007

Rok	Liczba rodzin
2004	364
2005	551
2006	603
2007	574

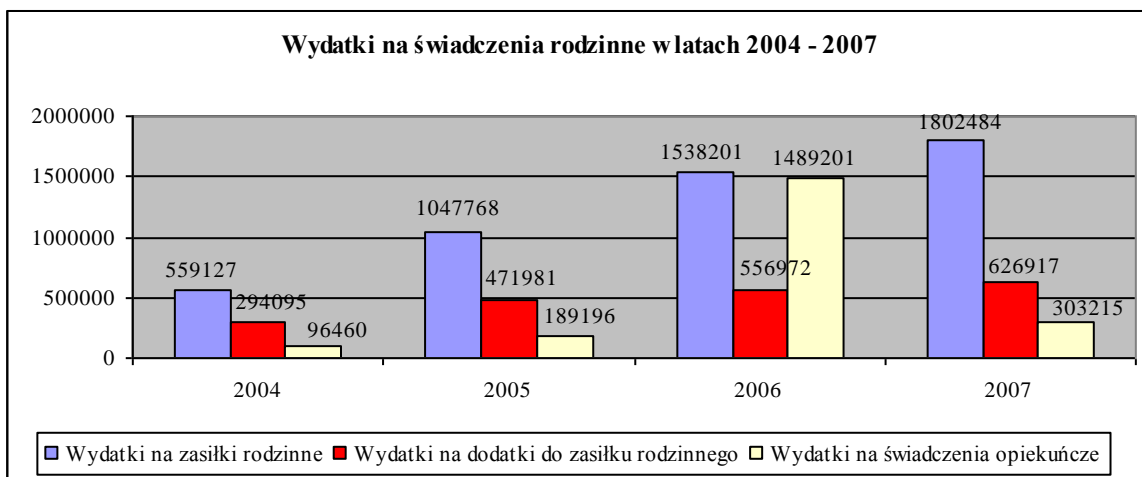
Źródło poznania: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji świadczeń rodzinnych

Tabela 21. Rodziny pobierające zasiłek rodzinny według liczby dzieci w 2007 roku

Typ rodziny	Liczba rodzin
Z 1 dzieckiem	182
Z 2 dzieci	182
Z 3 dzieci	95
Z 4 i więcej dziećmi	45

Źródło poznania: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji świadczeń rodzinnych

Wykres 37.

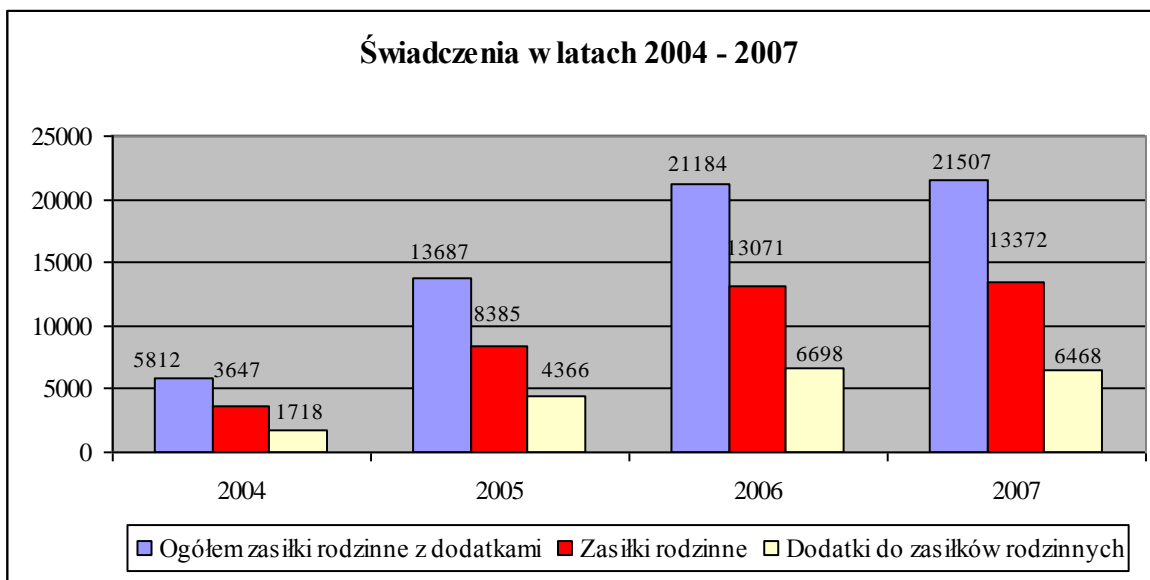

Źródło poznania: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji świadczeń rodzinnych

Obserwuje się wzrost wydatków przeznaczonych na zasiłki rodzinne oraz dodatki do zasiłków rodzinnych, i jednocześnie spadek wydatków na świadczenia opiekuńcze.

W 2007 roku w porównaniu do 2006 roku kwota tych środków była mniejsza o 79,6%.

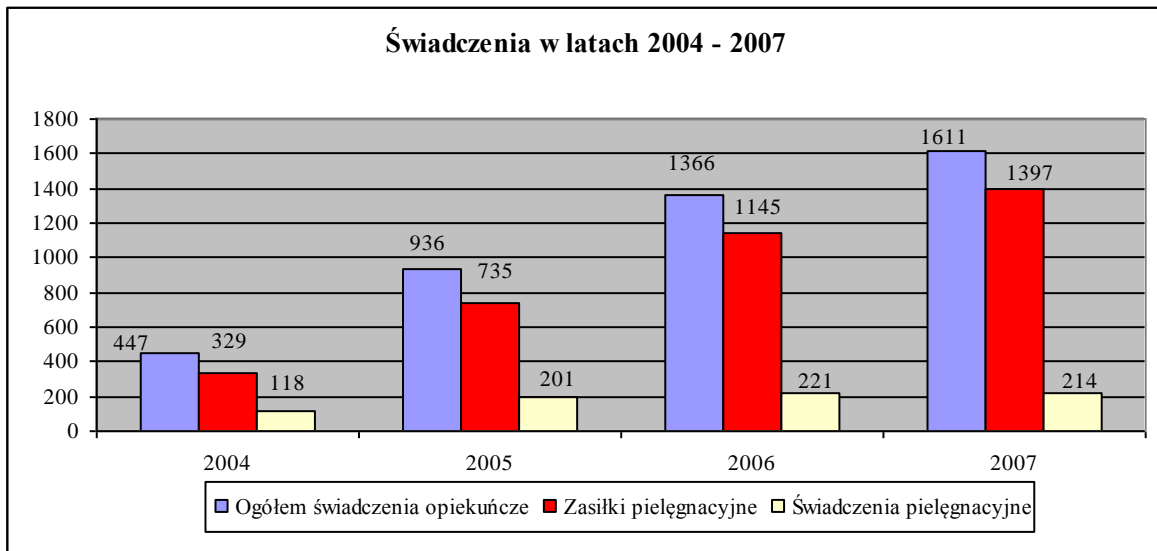
Wykres 38.

Źródło poznania: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji świadczeń rodzinnych

W latach 2006 – 2007 następuje wyraźny wzrost świadczeń w kategorii zasiłków rodzinnych i dodatków do zasiłków rodzinnych.

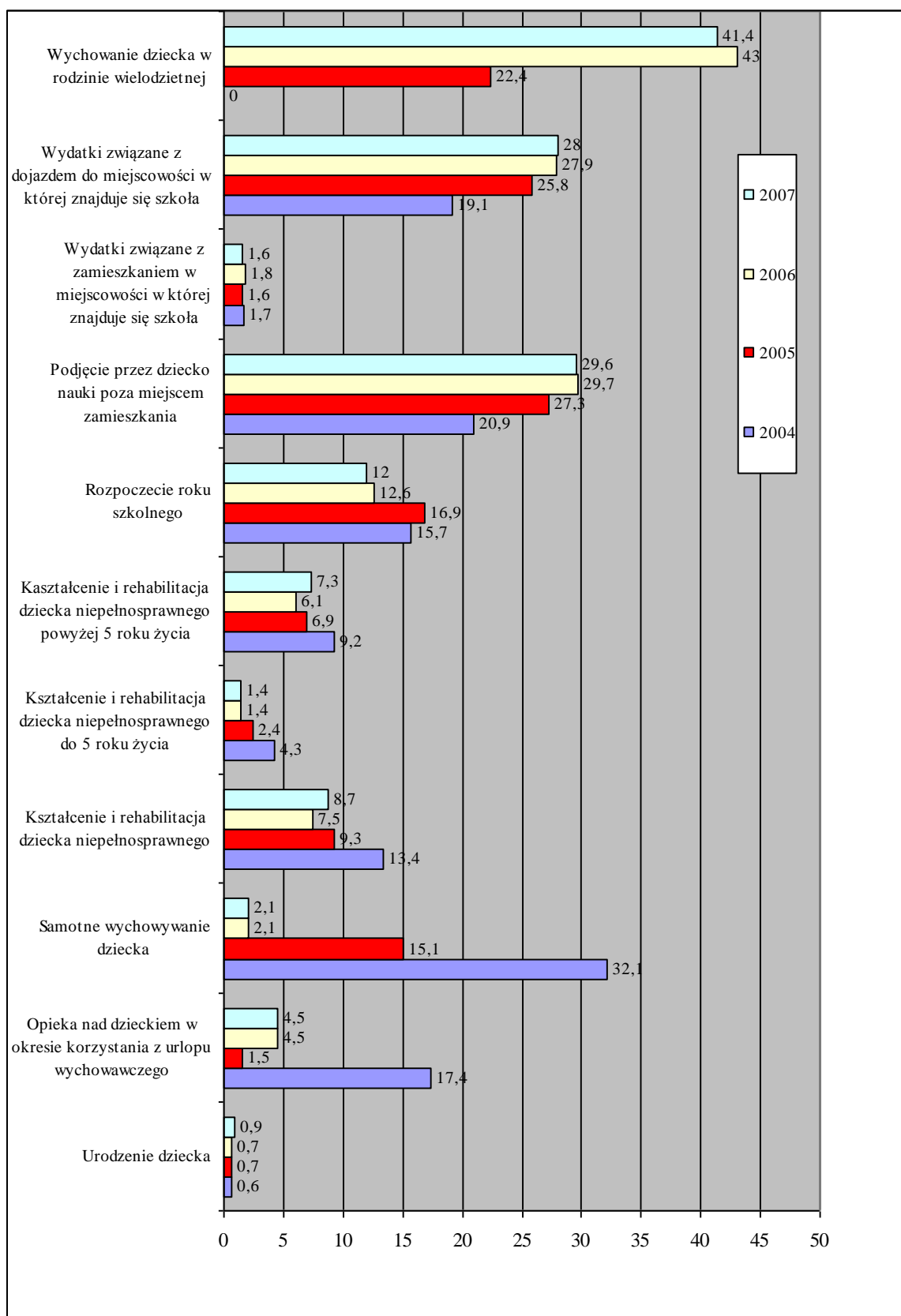
Wykres 39.

Źródło poznania: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji świadczeń rodzinnych

Przy spadku wydatków na świadczenia opiekuńcze rośnie liczba zasiłków pielęgnacyjnych.

Wykres 40. Struktura dodatków do zasiłków rodzinnych w latach 2004 - 2007

Źródło poznania: Sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji świadczeń rodzinnych

W strukturze dodatków do zasiłków rodzinnych w 2007 roku dominują dodatki przyznawane z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu podjęcia nauki poza miejscem zamieszkania oraz dojazdu do miejscowości, w której znajduje się szkoła.

3.11.5 Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy

Zadania w zakresie polityki rynku pracy realizuje głównie Powiatowy Urząd Pracy w Staszowie, który podejmuje szereg działań służących promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy. Wśród nich można wymienić: pomoc bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową oraz pomoc w aktywnym poszukiwaniu pracy, pomoc pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników oraz inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy. W 2007 roku Powiatowe Urzędy Pracy działające na terenie Województwa Świętokrzyskiego aktywnymi programami rynku pracy objęły 28.437 bezrobotnych, co oznacza wzrost o 2.912 osób, tj. o 11,4% w porównaniu do 2006 roku. W ramach aktywnych programów rynku pracy oferowane są takie instrumenty jak: prace interwencyjne, roboty publiczne, wsparcie podjęcia działalności gospodarczej, podjęcie pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego, szkolenia, staże, przygotowane zawodowe w miejscu pracy, prace społecznie użyteczne i inne.

Spośród przebadanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Rytwiany 65% zarejestrowanych jest w urzędzie pracy, w tym 35% nie dłużej niż 12 miesięcy, 18% powyżej 12 miesięcy i 47 % powyżej 24 miesięcy. Oceniając działalność powiatowego urzędu pracy aż 94% ankietowanych bezrobotnych twierdzi, że urząd nie pomaga skutecznie w otrzymaniu zatrudnienia. W ciągu ostatnich 2 lat 82 % badanych osób poszukiwało pracy na własną rękę. W szkoleniach organizowanych przez pup dla osób bezrobotnych uczestniczyło tylko 35% badanych bezrobotnych. Według 76% ankietowanych osób szkolenia mogą pomóc w znalezieniu pracy i powinny być organizowane.

3.11.6 Przeciwdziałanie uzależnieniom

Działania z zakresu profilaktyki uzależnień zarówno w kwestii rozwiązywania problemów alkoholowych jak i przeciwdziałania narkomanii na terenie gminy inspiruje, organizuje i koordynuje Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych we współpracy z placówkami oświatowymi, ośrodkiem pomocy społecznej oraz organizacjami

pozarządowymi. W komisji pracuje 7 osób, w tym z wykształceniem pomaturalnym 2, z wykształceniem średnim 1, z wykształceniem wyższym 4. Osoby te wykonują takie zawody jak: lekarz, pielęgniarka, policjant, pedagog szkolny, pracownicy socjalni.

Tabela 22. Finansowanie działań profilaktycznych na terenie Gminy Rytwiany w latach 2003-2007

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007
Łączna wysokość środków finansowych uzyskanych przez gminę z tytułu rocznych opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, oraz zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych wydanych przedsiębiorcom, których działalność polega na organizacji przyjęć a także jednorazowych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.	67408	73922	69056	67742	68742
Łączna wysokość środków finansowych zaplanowanych w budżecie gminy na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.	67408	72170	69000	65000	65000
Inne środki finansowe.	X	x	x	x	x
Wysokość środków finansowych faktycznie wykorzystanych na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.	67408	71000	69970	57119	64760
Wykorzystanie dysponowanych środków finansowych w %.	100	96	101,3	84,3	94,2

Źródło poznania: PARPA – G1- Roczne sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

W poszczególnych latach nie zawsze w 100% wykorzystywano dysponowane środki na cele profilaktyki uzależnień. Zwraca uwagę fakt, że na cele profilaktyki nie pozyskuje się środków finansowych ze źródeł zewnętrznych.

Tabela 23. Struktura wydatków przeznaczonych na cele profilaktyki w latach 2006 - 2007

Lp.	Wyszczególnienie	2006	2007
1.	Praca Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	4600	5000
2.	Pomoc GOPS dla osób i rodzin z problemem alkoholowym	12000	15000
3.	Programy terapeutyczne realizowane w placówkach leczenia odwykowego	x	x
4.	Działania mające na celu poprawę dostępności pomocy terapeutycznej, rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu	x	x
5.	Programy terapeutyczne realizowane w placówkach leczenia odwykowego	x	x
6.	Prowadzenie punktu konsultacyjnego dla osób i rodzin z problemem alkoholowym	1508	2880
7.	Działania Centrum Integracji Społecznej	x	x
8.	Pomoc dla ofiar przemocy w rodzinie	x	x
9.	Szkolne programy profilaktyczne	7043	3284
10.	Środowiskowe programy profilaktyczne	8211	3810
11.	Świetlice socjoterapeutyczne	x	x
12.	Świetlice opiekuńczo-wychowawcze	x	x

13.	Dożywianie dzieci w świetlicach	x	7000
14.	Kolonie, obozy	8475	9870
15.	Pozalekcyjne zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży	16465	11400
16.	Edukacja publiczna	4160	2850
17.	Badania i ekspertyzy	x	x

Źródło poznania: PARPA – G1- Roczne sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych

Z analizy struktury wydatków przeznaczonych na cele profilaktyki w latach 2006 – 2007 wynika, że gmina nie wspiera działań w zakresie terapii i rehabilitacji osób uzależnionych i współuzależnionych oraz w zakresie zwiększenia dostępności do tego rodzaju usług.

W katalogu działań finansowanych przez GKRPA brak jest ofert dla ofiar przemocy w rodzinie. Nie prowadzi się badań dotyczących monitorowania problemów uzależnień, efektywności prowadzonych działań profilaktycznych oraz potrzeb lokalnych w tej sferze postrzeganych przez mieszkańców gminy, w tym z punktu widzenia osób uzależnionych i współuzależnionych.

W 2007 roku GKRPA wystąpiła do sądu z 4 wnioskami o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec uzależnionych osób. Na terenie gminy nie funkcjonują placówki leczenia odwykowego, z tego rodzaju usług mieszkańcy korzystają w Poradni Zdrowia Psychicznego w Staszowie ul. Wschodnia 23. Osoby uzależnione i współuzależnione mają możliwość skorzystania z punktu konsultacyjnego. W 2007 roku z porad w punkcie skorzystało 15 osób, którym udzielono specjalistycznych porad.

Pomoc dla osób z problemem alkoholowym prowadzi ośrodek pomocy społecznej.

W 2007 roku z pomocy materialnej ops skorzystało 7 rodzin z problemem alkoholowym na łączną liczbę osób w rodzinach 27 na którą przeznaczono ok 15000 zł.

3.11.7 Lokalny system przeciwdziałania przemocy w rodzinie

Na terenie gminy nie funkcjonują organizacje wyspecjalizowane w działaniach eliminujących zjawisko przemocy w rodzinie. Problemy tego rodzaju podejmowane są przez GOPS, GKRPA, placówki oświatowe oraz ochrony zdrowia w sytuacjach uszczerbku na zdrowiu.

Wyniki badań ankietowych wskazują, że w świadomości społeczności lokalnej problem przemocy w rodzinie bywa jeszcze postrzegany jako wstydlivy, do którego nie należy się przyznawać. Tak uważa 10% badanych osób.

Doświadczenia ofiary przemocy w rodzinie miało 1 % badanych osób. Natomiast 12 % badanych osób dostrzeża w swoim miejscu zamieszkania problem przemocy w rodzinie stosowanej wobec dzieci. W opinii mieszkańców niezbędna jest interwencja zewnętrzna spoza rodziny gdy dziecko jest głodne – 80%, gdy jest brudne – 63%, gdy całe dnie spędza poza domem – 69%, gdy narażone jest na wulgarność – 61 %, gdy nie ma możliwości spotkań z rówieśnikami – 46% i gdy jest wykorzystywane seksualnie – 77%. Wśród instytucji, które aktywnie powinny reagować na zjawisko przemocy w rodzinie badani wymieniają: policję - 64%, szkołę - 74%, ops - 74%, ochronę zdrowia - 53%, prokuraturę - 26%, sąd rodzinny - 34%. Zaskakujący jest wskaźnik wypowiedzi, że nie trzeba interweniować w takich sytuacjach - 23%.

Poniżej prezentowane są oceny mieszkańców gminy dotyczące pomocy poszczególnych służb w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Tabela 24.

Skala oceny	<i>Jak ocenia Pan(i) pomoc dzieciom źle traktowanym w rodzinie, która świadczą?</i>	
	<i>pracownicy socjalni</i>	<i>Nauczyciele i pedagodzy szkolni</i>
Wcale nie pomagają	10 %	29 %
Starają się pomagać, ale mają ograniczone możliwości	24 %	22 %
Pomagają	27 %	13 %
Trudno powiedzieć	39 %	36 %

Oceny działań pracowników socjalnych oraz nauczycieli i pedagogów nie są zadowalające i wskazują na potrzebę doskonalenia kadr gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

3.12 Polityka równości szans

3.12.1 Równość szans kobiet i mężczyzn

Pełna realizacja zasady równości szans kobiet i mężczyzn wymaga równej reprezentacji oraz udziału zarówno mężczyzn, jak i kobiet w życiu gospodarczym, w procesie decyzyjnym, jak również w życiu społecznym, kulturalnym i obywatelskim. Jedynie w ten sposób kobiety i mężczyźni osiągną pełnię swoich możliwości w życiu społecznym.

Powyższe zakłada sprawiedliwy podział zasobów pomiędzy mężczyzn i kobiety, dystrybucję obowiązków w zakresie władzy i opieki oraz wolność od przemocy na tle płci.

Większość badanych mieszkańców gminy akceptuje pogląd, że pracująca zawodowo matka może zapewnić swoim dzieciom równie dużo ciepła i bezpieczeństwa, co kobieta matka nie pracująca zawodowo – 84%, pogląd ten w równej mierze podzielają kobiety jak i mężczyźni. Negatywnie taką sytuację ocenia 28% badanych osób, w większości są to mężczyźni, 19% (mężczyźni i kobiety po 12%) zajmuje stanowisko, że biorąc wszystko pod uwagę jest to ze szkodą dla życia rodzinnego, gdy kobieta pracuje na pełnym etacie.

W kwestii utrzymania domu pod względem ekonomicznym badani wskazują zarówno na rolę kobiety jak i mężczyzny, tak wypowiada się 63% kobiet i 50% mężczyzn. Niemal w równym stopniu padają odpowiedzi, że mężczyzna powinien zajmować się zarabianiem pieniędzy, a kobieta powinna troszczyć się o dom i dzieci 29%-25%. Przy tak postrzeganych rolach płci przeciwnych notuje się wypowiedzi, że mężczyźni powinni mieć większy niż dotychczas wkład w prace domowe – 10% kobiet i 21% mężczyzn.

W kwestii zatrudnienia 68% badanych uważa, że kobiety są w gorszej sytuacji. Utrudnieniem jest brak zakładów i miejsc pracy, większość ofert pracy ze względu na charakter zajęcia jest przeznaczonych dla mężczyzn. Według 49% badanych pracodawcy niechętnie zatrudniają kobiety. W swoim otoczeniu 67% ankietowanych spotyka kobiety, które mają problem ze znalezieniem pracy i 50% takie kobiety, które dla celów zatrudnienia są zainteresowane podjęciem działalności gospodarczej. W opinii 65% ankietowanych osób, kobietom zamieszkującym na obszarach wiejskich potrzebna jest pomoc i wsparcie w aktywizacji zawodowej. Jedną z form tej pomocy może być zapewnienie dostępu do usług opiekuńczo-wychowawczych nad małymi dziećmi i innymi członkami rodziny, które zastąpią kobiety w tych funkcjach i umożliwią im wykonywanie pracy zawodowej. Takie usługi są dostępne według 33% ankietowanych, 13% uważa, że nie wszystkie rodziny mogą z nich korzystać ze względu na wysokie opłaty i 5% ze względu na ograniczoną liczbę miejsc, a 49% informuje, że takich usług w pobliżu ich miejscowości nie ma. Inne formy pomocy proponowane przez respondentów to pośrednictwo pracy, upowszechnianie informacji o ofertach pracy, szkolenia na temat prowadzenia działalności gospodarczej, szkolenia i warsztaty na temat aplikowania o środki UE na aktywizację zawodową, giełdy pracy, spotkania z pracodawcami.

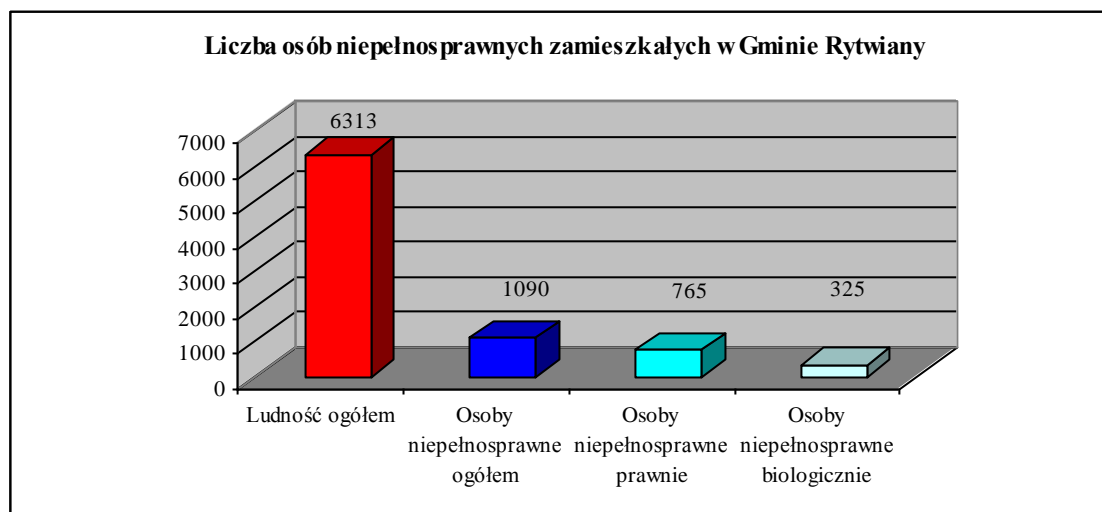
W środowisku zamieszkania badani mieszkańcy często spotykają kobiety wykonujące czynności kierownicze w instytucjach gminnych - 51% oraz reprezentujące miejscową władzę – 55%.

Funkcje kierownicze według ankietowanych mogą nie zawsze być dostępne dla kobiet ze względu na brak odpowiednich znajomości, powody osobiste, niskie wykształcenie oraz wąską sieć instytucji. Odnosnie sprawowania władzy wymieniają takie bariery jak brak wolnych etatów, brak odwagi i również ograniczone możliwości instytucjonalne.

3.12.2 Osoby niepełnosprawne

Liczbę osób niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie Gminy Rytwiany oszacowano na podstawie wyników ostatniego Narodowego Powszechnego Spisu Ludności oraz dokumentów źródłowych będących w dyspozycji instytucji orzekających o niepełnosprawności dla potrzeb rehabilitacji społecznej i zawodowej.

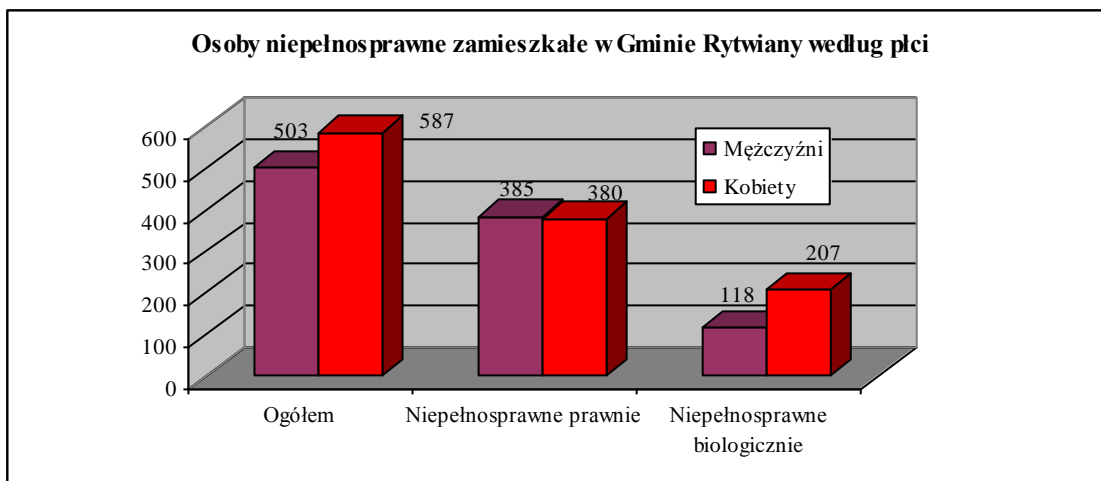
Wykres 41.

Źródło poznania: Narodowy Powszechny Spis Ludności 2002

Na terenie Gminy Rytwiany zamieszkuje 1090 osób niepełnosprawnych, co stanowi 17,3% ogółu ludności, jest to większy wskaźnik niż w powiecie staszowskim (16,6) i w województwie świętokrzyskim (14,4). Niepełnosprawność najczęściej potwierdzona jest formalnym orzeczeniem, którym dysponuje 765 osób tj. 70,2%. Biologicznie niepełnosprawność odczuwa 325 osób tj. 29,8%.

Wykres 42.

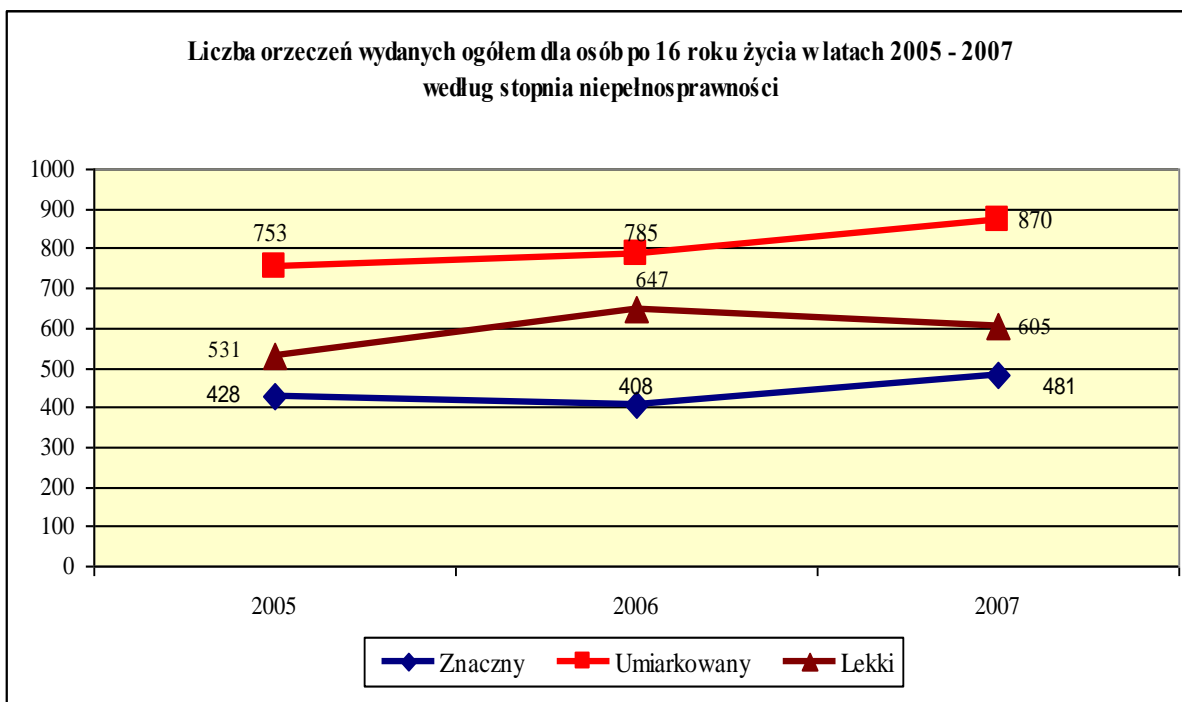

Źródło poznania: Narodowy Powszechny Spis Ludności 2002

Wśród osób niepełnosprawnych większość stanowią kobiety tj. 53,9%. Znacznie częściej niż u mężczyzn występuje u nich niepełnosprawność biologiczna.

Dynamikę narastania problemu niepełnosprawności można śledzić na podstawie danych statystycznych Wojewódzkiego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach w zakresie orzecznictwa realizowanego przez Powiatowy Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie, który obsługuje Gminę Rytwiany.

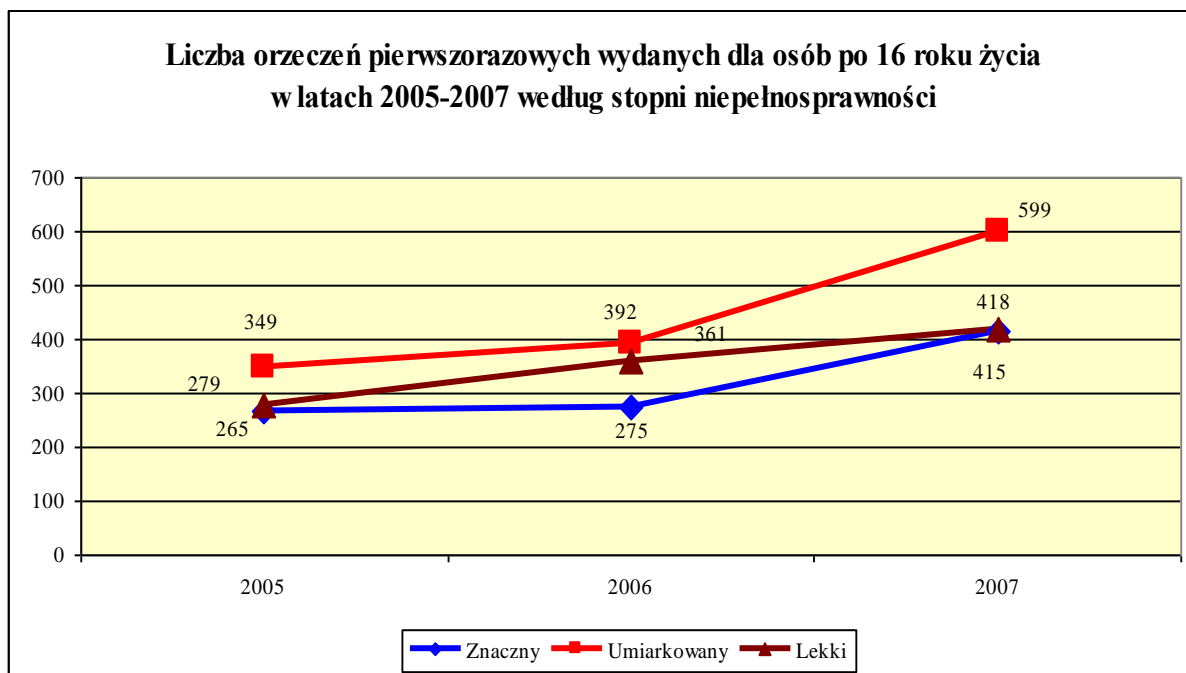
Wykres 43.

Źródło poznania: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach

Z analizy liczby orzeczeń ogółem wynika, że najwięcej osób niepełnosprawnych funkcjonuje z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, mniejszą grupę stanowią osoby ze znacznym i lekkim stopniem niepełnosprawności.

Wykres 44 .

Źródło poznania: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach

Liczba orzeczeń pierwszorazowych w ciągu ostatnich 3 lat rośnie we wszystkich stopniach niepełnosprawności, co dowodzi, że problem ten sukcesywnie narasta w środowiskach lokalnych.

Tabela 25. Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w latach 2005 – 2007 dla osób w wieku 16 lat i więcej przez Powiatowy Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie według przyczyn niepełnosprawności

Lp.	Kody	Razem		
		2005	2006	2007
1.	U /upośledzenie umysłowe/	122	82	90
2.	P /choroby psychiczne/	137	135	120
3.	L /zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu/	104	157	147
4.	O /choroby narządu wzroku/	48	54	60
5.	R /upośledzenie narządu ruchu/	553	617	648
6.	E /epilepsja/	43	50	39
7.	S /choroby układu oddechowego i krążenia/	342	345	420
8.	T /choroby układu pokarmowego/	47	54	48
9.	M /choroby układu moczowo - płciowego/	57	66	77
10.	N /choroby neurologiczne/	156	173	174
11.	I /inne w tym schorzenia endokrynologiczne metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego/	103	107	133
12.	Razem	1712	1840	1956

Źródło poznania: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach

U dorosłych mieszkańców Powiatu Staszowskiego i Opatowskiego w wieku 16 lat i więcej rozpoznaje się różne rodzaje niepełnosprawności. Dominują upośledzenia funkcji narządu ruchu, w następnej kolejności choroby układu krążenia i układu oddechowego oraz choroby neurologiczne z tendencjami wzrostowymi od 2005 roku. Duże wskaźniki obserwuje się również w przypadku zaburzeń głosu, mowy i chorób słuchu jak również chorób psychicznych.

Tabela 26 . Liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych w latach 2005 – 2007 przez Powiatowy Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie dla osób w wieku przed 16 rokiem życia według przyczyn niepełnosprawności

Lp.	Kody	Razem		
		2005	2006	2007
1.	U /upośledzenie umysłowe/	60	38	40
2.	P /choroby psychiczne/	13	16	18
3.	L /zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu/	31	24	32
4.	O /choroby narządu wzroku/	38	21	12
5.	R /upośledzenie narządu ruchu/	60	49	46
6.	E /epilepsja/	36	31	42
7.	S /choroby układu oddechowego i krążenia/	289	191	208
8.	T /choroby układu pokarmowego/	20	3	6
9.	M /choroby układu moczowo - płciowego/	42	33	34
10.	N /choroby neurologiczne/	52	44	52
11.	I /inne w tym schorzenia endokrynologiczne metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego/	70	70	66
12.	Razem	711	520	556

Źródło poznania: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach

W orzecznictwie osób przed 16 rokiem życia na pierwszy plan wysuwają się choroby układu krążenia i oddechowego, a następnie inne w tym schorzenia endokrynologiczne metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, choroby neurologiczne, upośledzenie narządu ruchu i epilepsja.

3.12.2.1 Możliwości aktywności społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych

Aktywność osób niepełnosprawnych kreowana jest w wyniku skutecznej rehabilitacji oraz modernizacji środowiska fizycznego i społecznego. Rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza wiele działań organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Dobrze przystosowane środowisko fizyczne to przede wszystkim zlikwidowane bariery techniczne, a społeczne to postawy

tolerancji i akceptacji. Zadania z tych obszarów usytuowane są głównie w strukturach powiatu i realizowane są w szczególności w ramach ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych jak również w ramach ustawy o promocji zatrudnienia. Duże możliwości pomocy osobom niepełnosprawnym oferuje ekonomia społeczna – organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne.

Ponad 60 % badanych mieszkańców gminy, nie wie jakie instytucje zajmują się pomocą w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych i ich rodzin. Ci, którzy posiadają taką wiedzę wymieniają GOPS, PCPR, PFRON. W tabeli poniżej prezentowane są problemy osób niepełnosprawnych zidentyfikowane w środowisku lokalnym w wyniku prowadzonych badań.

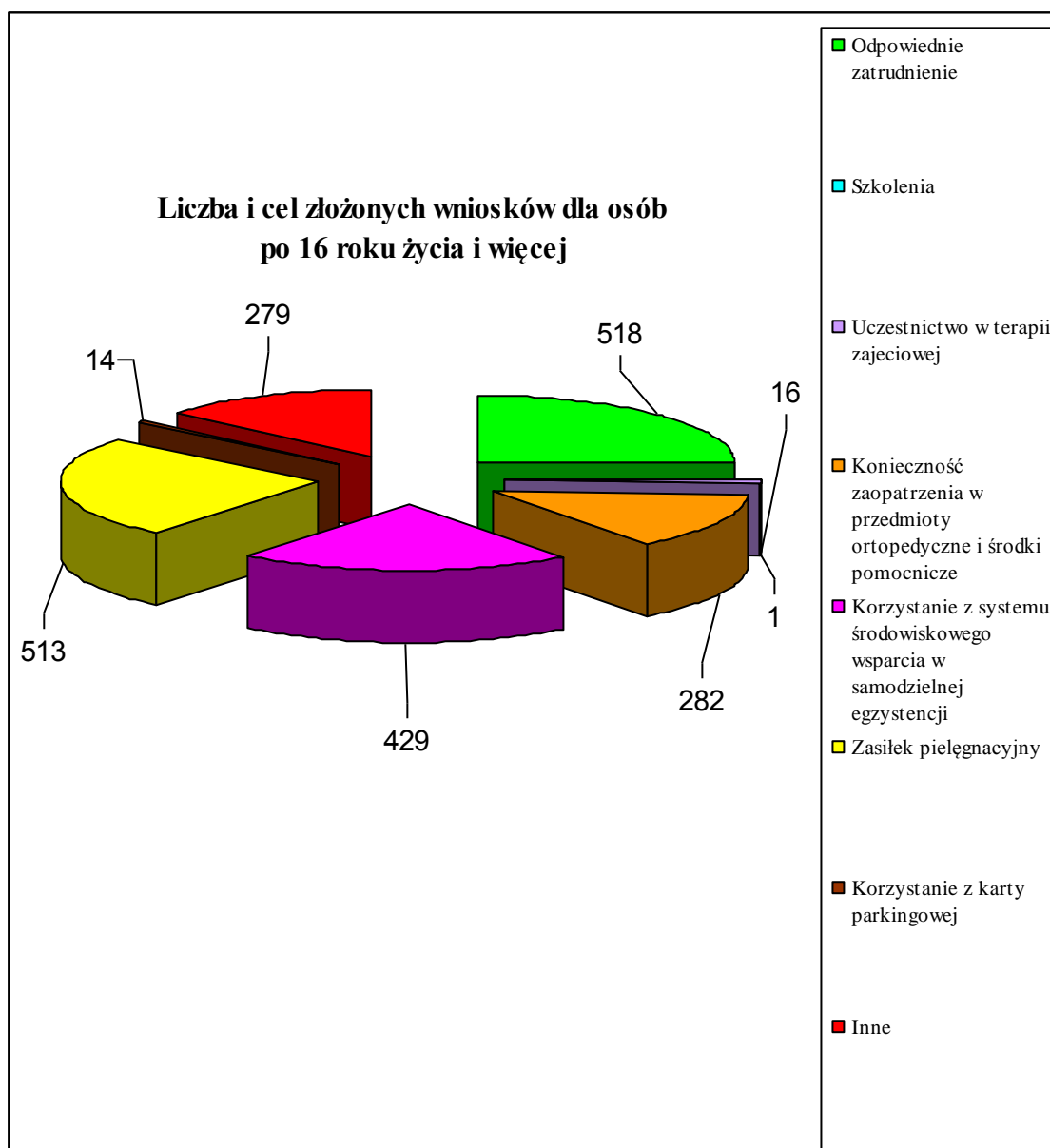
Tabela 27.

<i>Jakie problemy mają osoby niepełnosprawne w Pan(i) miejscu zamieszkania?</i>	Wskazania respondentów
Utrudniony dostęp do transportu	51 %
Utrudniony dostęp do edukacji	20 %
Nie mają pracy	47 %
Brak dostępności do instytucji społecznych dla osób niepełnosprawnych ze względu na bariery architektoniczne	20 %
Brak informacji na temat przysługujących im praw i możliwości rehabilitacji	31 %

W kwestii integracji osób niepełnosprawnych największy problem według badanych mieszkańców gminy stanowi dostęp do edukacji osób niepełnosprawnych oraz bariery transportowe. Z problemami tymi koresponduje brak możliwości zatrudnienia. Znaczna grupa badanych osób sygnalizuje problem barier architektonicznych, w tej sytuacji mieszkańcy podejmują problem dwukrotnie wcześniej przypominają o konieczności zbudowania podjazdów do obiektów użyteczności publicznej. Niezbędnym jest nasilenie działań informacyjnych wśród osób niepełnosprawnych na temat ich uprawnień oraz rozwiązań prawno-instytucjonalnych w sferze rehabilitacji.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie w 2007 roku przyjął 2052 wnioski w zakresie działań rehabilitacji zawodowej i społecznej dla osób po 16 roku życia i 669 wniosków dla osób przed 16 rokiem życia.

Wykres 45.

Źródło poznania: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach

Najczęściej osoby niepełnosprawne po 16 roku życia i więcej zabiegają o orzeczenie o niepełnosprawności dla celów zatrudnienia, w dalszej kolejności w celu uzyskania zasiłku pielęgnacyjnego i dostępu do systemu środowiskowego wsparcia.

Wykres 46.

Źródło poznania: Wojewódzki Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Kielcach

Wśród potrzeb osób przed 16 rokiem życia dominują świadczenia finansowe.

Instytucje, które zajmują się rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych to warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywizacji zawodowej i ośrodki wsparcia – dla osób zaburzonych psychicznie środowiskowe domy samopomocy. Na terenie Gminy Rytwiany brak jest tego rodzaju placówek, najbliższe usytuowane są w Staszowie i Połańcu.

3.12.3 Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym

Wykluczenie społeczne to sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Do grup zwiększonego ryzyka wykluczenia społecznego zalicza się:

- osoby długotrwale bezrobotne
- chorych psychicznie, w rozumieniu przepisów o ochronie zdrowia psychicznego
- osoby i rodziny ubogie, z problemem ubóstwa

- więźniów i osoby opuszczające zakłady karne
- bezdomnych
- uchodźców i imigrantów
- uzależnionych od alkoholu
- uzależnionych od narkotyków
- Romów

Osoby długotrwale bezrobotne - W rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoba długotrwale bezrobotna to osoba pozostająca w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich dwóch lat z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy. Według stanu na koniec grudnia 2007 roku w statystykach powiatowego urzędu pracy odnotowano 176 osób z terenu Gminy Rytwiany pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy.

Chorzy psychicznie - analizując dokumenty instytucji orzekających o niepełnosprawności oraz statystyki zakładów ochrony zdrowia jak również wyniki badań prowadzonych wśród mieszkańców Gminy Rytwiany należy wziąć pod uwagę problemy zdrowia psychicznego w środowisku lokalnym. W 2007 roku z powodu chorób psychicznych na terenie Województwa Świętokrzyskiego leczono w poradniach zdrowia psychicznego ogółem 49492 osoby, w oddziałach stacjonarnych psychiatrycznych 12115 osób. Powiatowy Zespół Ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Opatowie wydał 120 orzeczeń z powodu chorób psychicznych, co stanowi 6,1% wszystkich orzeczeń wydanych dla wnioskujących. Problemy te najczęściej sprowadzają się do zapewnienia wielostronnej i dostępnej opieki zdrowotnej, wsparcia w środowisku społecznym i rodzinnym oraz ochrony praw obywatelskich.

Osoby i rodziny ubogie, z problemem ubóstwa - ubóstwem określa się sytuację, w której gospodarstwo domowe nie dysponuje wystarczającymi środkami pieniężnymi pozwalającymi na zaspokojenie swoich potrzeb na poziomie minimum egzystencji. W 2007 roku w ewidencji klientów pomocy społecznej nie rozpoznano środowisk z problemem ubóstwa.

Jednak w świetle wyników przeprowadzonych badań problem biedy i ubóstwa w swoim środowisku zamieszkania dostrzegają 43,1% badanych osób. Badani mieszkańcy gminy

informują o sytuacjach, w których niewydolność ekonomiczna gospodarstw nie pozwala zabezpieczyć podstawowych potrzeb biologicznych – 10% badanych informuje, że nie starcza im na wyżywienie, 11% na odzież i obuwie, 21% na opłaty za mieszkanie i media. Zakup wyposażenia i sprzętu gospodarstwa domowego nie był możliwy dla 31% ankietowanych mieszkańców, 6% musiało ograniczać wydatki na środki czystości i higieny.

Ogółem 35% badanych stwierdza, że z trudnością wiązą koniec z końcem i tyle samo raczej z trudnością. Ankietowani ujawniają stany niepokoju związane z niepewnym źródłem utrzymania – 29% ma takie odczucia często, w przypadku 49% takie sytuacje zdarzają się, natomiast 8% badanych nie ma stałych dochodów. W tej kategorii problemów w statystykach GOPS rozpoznaje się trudną sytuację rodzin wielodzietnych i niepełnych, którą potwierdzają również badani w kategorii oceny „duży problem” – 37,5%.

Więźniowie i opuszczający zakłady karne - w latach 2000–2007 w ewidencji Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej dwukrotnie odnotowano zdarzenia, w których przyznawano świadczenia socjalne w sytuacji opuszczenia zakładu karnego przez jednego z członków rodziny – w 2004 roku i w 2006 roku. Problem tych osób najczęściej sprowadza się do znalezienia legalnej pracy. Jeżeli już znajdują zatrudnienie to na bardzo złych warunkach – najczęściej niskopłatną pracę w „szarej strefie”. Opuszczający zakłady karne obciążeni są na dwa sposoby: ich kwalifikacje najczęściej się przedawniły, a pobyt w więzieniu stygmatyzuje ich w oczach pracodawców.

Osoby bezdomne - według ustawy o pomocy społecznej osoba bezdomna to osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowana na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodów osobistych, a także osoba niezamieszkująca w lokalu mieszkalnym i zameldowana na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania. Problem bezdomności 11,8% badanych mieszkańców gminy ocenia jako duży problem, 37,5% jako mały problem i 50,6% nie ma w tej sprawie jednoznacznego zdania.

Osoby uzależnione od alkoholu - w 2007 roku z pomocy społecznej z powodu problemów alkoholowych skorzystało 7 rodzin na łączną liczbę osób w tych rodzinach 27.

Klienci w tej kategorii problemów są stałą grupą w pomocy społecznej.

W 2007 roku w poradniach odwykowych na terenie Województwa Świętokrzyskiego z powodu zaburzeń w wyniku nadużywania alkoholu leczyły się 7482 osoby w tym 3024 osoby po raz pierwszy. Ankietowani mieszkańcy gminy w znacznej części problemy alkoholowe postrzegają jako „duży problem” 41,5%, jako „mały problem 26,9%”, 31,3% nie precyzuje swojej opinii w tej kwestii.

Osoby uzależnione od narkotyków - w dokumentach instytucji funkcjonujących na terenie gminy problem notowany nie jest. Natomiast w świetle wyników przeprowadzonych badań 15,6% ankietowanych ocenia narkomanię jako duży problem, 30,6% jako mały problem, a 53,8% nie ma zdania w tej kwestii. W 2007 roku w poradniach odwykowych na terenie Województwa Świętokrzyskiego z powodu zaburzeń psychicznych w wyniku nadużywania środków psychoaktywnych leczyło się 637 osób w tym 173 osoby po raz pierwszy.

Uchodźcy - problemy repatriantów, imigrantów i uchodźców jako duży problem zgłasza 8,8% badanych osób, jako mały problem 23,8% i swoje wątpliwości w randze oceny „trudno powiedzieć” wyraża 67,5% ankietowanych. Uchodźcom udziela się pomocy na okres 12 miesięcy w ramach tzw. indywidualnego programu integracji. Program jest opracowywany przez powiatowe centrum pomocy rodzinie, właściwe dla miejsca pobytu uchodźcy, uzgodniony z zainteresowanym i obejmuje świadczenia pieniężne na utrzymanie, pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego oraz pomoc pozamaterialną (poradnictwo, pomoc w załatwianiu spraw w urzędach czy instytucjach, pomoc psychologiczną, prawną, etc.).

3.13 Działania w środowisku lokalnym na rzecz wspólnoty samorządowej

3.13.1 Działania władz lokalnych na rzecz wspólnoty samorządowej

Samorząd lokalny odpowiedzialny jest za całokształt spraw związanych z bieżącymi i przyszłymi potrzebami społeczności, m.in.: przewidywanie kierunków rozwojowych, tendencji i progów rozwojowych, zapobieganie powstawaniu barier, budowanie systemu współpracy. Działania władz lokalnych w tym zakresie dobrze ocenia 44% ankietowanych osób, 10% negatywnie, a 46% nie wyraża jednoznacznej opinii. Poniżej prezentowany jest rozkład pozytywnych wypowiedzi ankietowanych dotyczących aktywności i skuteczności działania samorządowców.

Tabela 28.

<i>Czy władze samorządowe na terenie Pana(i) gminy dbają dostatecznie o:</i>	Wskazania respondentów % „Tak”
Najuboższych	67 %
Bezpieczeństwo (ochrona przed złodziejami, światła dla pieszych,)	56 %
Jakość wody (wodociągi, ujęcia wody, oczyszczalnie)	62 %
Drogi	59 %
Szkolnictwo	65%
Opiekę zdrowotną	64 %
Czystość (składowanie i utylizacja odpadów, porządek na ulicach)	79 %
Rozwój gminy (ściągnięcie kapitału, walka z bezrobociem)	58 %

Według ankietowanych osób miejscowe władze najbardziej zainteresowane są sprawami ochrony środowiska (79%), pomocą dla osób i rodzin ubogich (67%).

W pozostałych branżach w ocenie mieszkańców zaangażowanie władz jest na tym samym poziomie.

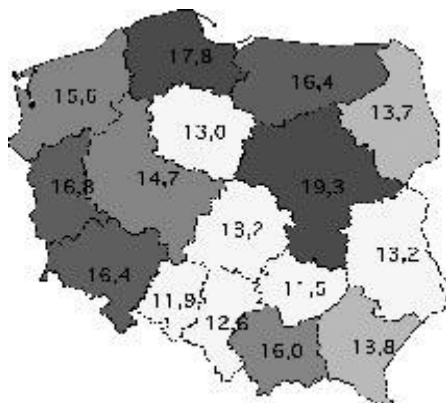
Na pytanie „Czy posiada Pan(i) wpływ na sprawy gminy „71% badanych odpowiada że nie. W kwestii współpracy władz gminy z mieszkańcami przy podejmowaniu ważnych decyzji w sprawach rozwoju lokalnego 27% badanych zajmuje stanowisko, że władze liczą się z opinią mieszkańców i ich reprezentacjami, 26% jest odmiennego zdania, a 47 % nie ma zdania w tej sprawie.

Z działania Urzędu Gminy w Rytwianach zadowolonych jest 31% badanych osób, negatywnie obsługę administracji samorządowej ocenia 19% badanych, a 50% nie ma zdania w tej sprawie. Przy załatwianiu swoich spraw 68% ankietowanych nie odczuwa żadnych trudności, uważają że sprawy załatwiane są sprawnie, 17% odwoływało się do wsparcia osób znajomych, natomiast 15% badanych miało doświadczenia negatywne takie jak bezsilność i upokorzenie. Najbardziej znanymi osobami w gminie są radni (97%) i dyrektorzy miejscowych szkół (90%). Na dalszym planie jest wójt (88%) i komendant policji (76%).

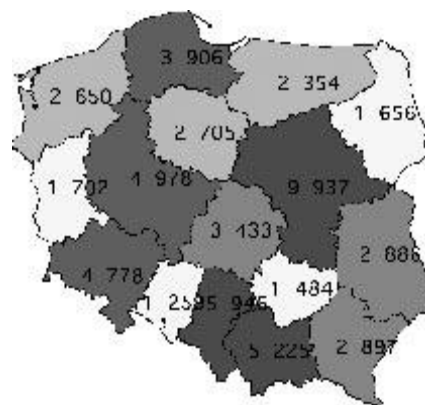
3.13. 2 Współpraca samorządu gminnego z organizacjami pozarządowymi

Ważnym aktorem działań na scenie lokalnej są organizacje pozarządowe. Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie samorządy terytorialne zobowiązane są do prowadzenia współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie realizacji zadań publicznych. Współpraca ta może być realizowana z organizacjami z całego kraju, pod warunkiem że dotyczy spraw społeczności lokalnej.

Organizacje pozarządowe w kraju

Liczba organizacji w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców.

Organizacje pozarządowe w wartościach bezwzględnych

W zapisach ustawowych postulowane są następujące formy współpracy:

- zlecenie realizacji zadań publicznych,
- wzajemne informowanie się o planowanych kierunkach działalności i współdziałania w celu zharmonizowania tych kierunków,
- konsultowanie z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami właściwymi według zapisów ustawowych projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji,
- tworzenie wspólnych zespołów doradczych i inicjatywnych z udziałem przedstawicieli trzeciego sektora.

W związku z powyższym Samorząd Gminy Rytwiany corocznie uchwała program współpracy, na podstawie, którego organizacje z terenu Województwa Świętokrzyskiego mogą przedkładać oferty współpracy. W 2008 roku wpłynęła 1 oferta na kwotę 51000 zł w związku z czym zawarto jedną umowę. W ramach zawartych umów zrealizowano następujące przedsięwzięcia: upowszechnianie kultury fizycznej wśród mieszkańców Gminy Rytwiany poprzez uprawianie dyscypliny sportowej piłki nożnej.

3.6 Identyfikacja problemów w świetle sporządzonej diagnozy

- niskie standardy ekonomiczne gospodarstw domowych - bieda i ubóstwo,
- niezadowalający stan zdrowia / choroby układu krążenia, nowotworowe, u dzieci alergią, zniekształcenie kręgosłupa, niedokrwistość, choroby tarczycy, otyłość.
- utrzymujące się bezrobocie, w tym długotrwałe
- duży udział osób długotrwałe bezrobotnych bez prawa do zasiłku
- utrzymujące się na rynku pracy nierówności dotyczące kobiet i grup narażonych na wykluczenie społeczne
- niski stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej w grupie wiekowej 3-5 lat
- ograniczona oferta edukacyjna placówek oświatowych
- małe zaangażowanie placówek oświatowych w działalność kulturalną
- niekorzystne warunki środowiskowe w tym infrastrukturalne do rozwoju kultury fizycznej, sportu,
- niekorzystne warunki środowiskowe w tym infrastrukturalne do organizowania wypoczynku i rekreacji oraz rozwijania zainteresowań osobistych zarówno dla dzieci i młodzieży jak i osób dorosłych
- ograniczone możliwości mobilności przestrzennej i zawodowej mieszkańców gminy
- niezadowalające wsparcie edukacyjne ze strony placówek oświatowych
- niezadowalająca oferta zagospodarowania czasu wolnego dzieci, młodzieży i osób dorosłych
- niezadowalające wyniki nauczania dzieci i młodzieży
- niewystarczające wsparcie edukacyjne dla osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych
- niewystarczająca pomoc dla szkół ogólnodostępnych do realizacji integracyjnych form nauczania
- dysproporcje w dostępie do usług medycznych z uwagi na warunki ekonomiczne osób i rodzin
- brak oferty środowiskowej w zakresie kształcenia ustawicznego osób dorosłych
- utrzymująca się przestępczość
- rozwój problemów uzależnień - rozpowszechnienie używania alkoholu wśród osób dorosłych i młodzieży, agresywne osoby pod wpływem alkoholu w miejscach publicznych, zagrożenie rozpowszechnienia używania narkotyków wśród młodzieży

i osób dorosłych w warunkach rozwoju problemu na terenie województwa ze względu na migracje wewnętrzne i zewnętrzne dla celów zarobkowych i edukacyjnych

- nasilanie się zjawisk przemocy domowej
- poczucie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego
- brak lokalnej diagnozy problemów uzależnień
- niewystarczający zakres usług w sferze pomocy i integracji społecznej ze szczególnym zwróceniem uwagi na osoby bezrobotne, niepełnosprawne, rodziny z dziećmi, osoby starsze oraz niezadowolająca ich jakość
- niski stopień upowszechnienia pracy socjalnej i aktywnych form pomocy wśród osób i rodzin dysfunkcyjnych
- ograniczenia systemowe w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- deficyty w świadomości społecznej w kwestii przeciwdziałania przemocy w rodzinie – waga problemu, potrzeba interwencji
- niskie kompetencje kadr do przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- niezadowolająca działalność i obsługa w instytucjach użyteczności publicznej – ochrony zdrowia, administracji, instytucji rynku pracy /organizacja pracy, kompetencje kadr/
- brak usług wspierających aktywizację zawodową kobiet
- mało atrakcyjna i nie spełniająca oczekiwań osób bezrobotnych i poszukujących pracy oferta instrumentów rynku pracy - ograniczony dostęp do nauki języków obcych i informatyki
- ograniczony dostęp do aktywnych programów rynku pracy dla osób bezrobotnych i poszukujących pracy, niska efektywność działań służb zatrudnienia
- bariery psychospołeczne i edukacyjne kobiet do uczestnictwa we władzy publicznej i wykonywania funkcji kierowniczych
- narastanie problemu niepełnosprawności
- brak wiedzy u mieszkańców gminy na temat rozwiązań prawno-instytucjonalnych w sferze rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudniania osób niepełnosprawnych
- niski stopień aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych
- problemy wychowawcze w rodzinach dysfunkcyjnych w szczególności w rodzinach wielodzietnych i niepełnych

- trudności finansowe w rodzinach, w których dzieci kształcą się poza miejscem zamieszkania
- wyodrębnianie się grup zwiększonego ryzyka wykluczenia społecznego

Wymienione powyżej problemy zidentyfikowane zostały w wyniku badań oraz warsztatów strategicznych.

ROZDZIAŁ 4

WYNIKI ANALIZY SWOT

Użyteczną i powszechnie stosowaną metodą w pracach nad strategią jest analiza SWOT, która to określa zewnętrzne i wewnętrzne czynniki determinujące realizację założonych zadań priorytetowych. Jest to metoda analizy sytuacji społeczności lokalnej. Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

ZASOBY

S - Strengths - silne strony, atuty, W - Weaknesses – słabe strony, wady, słabości,

OTOCZENIE

O - Opportunities – szanse, okazje, możliwości, T - Threats – zagrożenia, trudności.

Jakkolwiek nie zawsze można wyraźnie oddzielić poszczególne składniki tej analizy, w celu uzyskania większej przejrzystości i unikania powtórzeń traktuje się w niej najczęściej silne i słabe strony podmiotu jako czynniki wewnętrzne (zasoby), natomiast szanse i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne (otoczenie).

Słabe strony	Mocne strony
<ul style="list-style-type: none"> • niekorzystna struktura wykształcenia ludności • wzrost udziału w populacji odsetka osób starszych, niepełnosprawnych, przewlekle chorych i z zaburzeniami psychicznymi • duża liczba gospodarstw domowych utrzymujących się z niezarobkowych źródeł utrzymania 	<ul style="list-style-type: none"> • obowiązek szkolny i obowiązek nauki do 18 roku życia oraz obowiązek wychowania przedszkolnego 6-latków • rozwinięta sieć szkół podstawowych gimnazjalnych i zawodowych • system poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego w poradniach powiatowych

<ul style="list-style-type: none"> • brak miejsc pracy • niskie i niedostosowane do potrzeb rynku pracy kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych • niekorzystne rokowania do rozwoju sektora indywidualnej działalności gospodarczej, ze względu na bariery świadomościowe i ekonomiczne osób i rodzin • ograniczenia w dostępie do nowoczesnych technik komunikacji i informacji w tym w zakresie wiedzy i umiejętności oraz warunków infrastrukturalnych • niska aktywność obywatelska - niewielka szerokość i głębokość trzeciego sektora w różnych formach działalności – stowarzyszenia, fundacje, wolontariat • brak miejsc w przedszkolach • niewystarczająca baza dydaktyczna w placówkach oświatowych • niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych oraz bezpłatnych form spędzania czasu wolnego dzieci i młodzieży • bariery edukacyjne dla osób niepełnosprawnych • ograniczenia możliwości poprawy wykształcenia ludności wiejskiej przy ubogiej infrastrukturze społecznej • słaby dostęp do specjalistów w dziedzinie ochrony zdrowia, do usług z zakresu rehabilitacji, lecznictwa uzdrowiskowego i usług stomatologicznych • niezadowolająca organizacja usług z zakresu ochrony zdrowia • niezadowolające standardy świadczeń medycznych • brak zdrowotnych programów profilaktycznych dostosowanych do sytuacji epidemiologicznej społeczności lokalnej • brak zdrowotnych programów profilaktycznych dla dzieci i młodzieży szkolnej • brak działań sprzyjających upowszechnianiu kultury • niski stopień rozwoju infrastruktury 	<ul style="list-style-type: none"> • wysoki poziom aspiracji edukacyjnych, • akceptacja potrzeby edukacji ustawicznej przez miejscową ludność w tym osoby pracujące • baza dysponowanej infrastruktury społecznej w tym ochrony zdrowia, kultury, pomocy społecznej • funkcjonujące zakłady przemysłowe na terenie gminy umożliwiające zatrudnienie miejscowej społeczności • obszary rolnicze stwarzające możliwość rozwoju produkcji rolniczej oraz agroturystyki i w związku z tym perspektywy poprawy sytuacji dochodowej wielu rodzin z terenu gminy • możliwość skorzystania z poradnictwa i doradztwa zawodowego w strukturach powiatowych urzędów pracy • szereg prawnych regulacji na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu promujących aktywizację oraz integrację zawodową i społeczną, partnerstwo publiczno-społeczne, strategiczne myślenie w polityce społecznej • funkcjonowanie regulacji prawnych określających zasady współpracy sektora publicznego i pozarządowego • wysoka społeczna potrzeba uczestnictwa w kulturze • duża aprobatą społeczną dla funkcjonowania trzeciego sektora • instytucje społeczne i rozpoznani lokalni animatorzy działań zbiorowych na rzecz społeczności lokalnej • stałe źródła finansowania niezbędnych działań profilaktycznych w tym wspierania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych na mocy uregulowań prawnych, • podstawowa sieć instytucji pomocy na terenie gminy – OPS, Grupa AA • prawne możliwości tworzenia programów opieki nad dzieckiem i rodziną na poziomie gminy, powiatu, i województwa • rozwój rodzinnych form opieki i wychowania • akceptacja społeczna dla priorytetowego traktowania działań na rzecz dzieci
---	---

rekreacyjno-kulturalnej i sportowej oraz niekorzystna baza techniczna funkcjonujących placówek

- brak oferty kulturalnej ze szczególnym uwzględnieniem propozycji dla osób i rodzin z gospodarstw o niskich
- stagnacja w rozwoju mieszkalnictwa, brak budownictwa socjalnego dla potrzeb ochrony osób i rodzin w sytuacjach kryzysowych
- brak kanalizacji na znacznych terenach gminy
- niezadawalająca sieć dróg gminnych i powiatowych oraz ich zły stan techniczny
- niedostosowania komunikacyjne do potrzeb mieszkańców
- brak przystanków kolejowych
- brak środków transportu przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych
- brak chodników i poboczy, zły stan techniczny chodników i związane z tym zagrożenia w warunkach wysokiego natężenia ruchu drogowego
- brak oświetlenia ulic i chodników
- bezpieczeństwa zwierzęta w miejscach ogólnodostępnych
- ograniczenia instytucjonalne i kadrowe w środowiskowym systemie wsparcia społecznego
- niski stopień upowszechnienia aktywnych form pomocy osobom i rodzinom dysfunkcyjnym
- niedostatecznie rozwinięta oferta pomocy dziecku i rodzinie
- brak instytucji wspierających osoby niepełnosprawne psychicznie
- niezadawalająca jakość obsługi służb publicznych w tym w administracji samorządowej
- słabość lokalnego szczebla publicznych służb zatrudnienia oraz deficyt pozapublicznych instytucji i organizacji zatrudnieniowych
- ograniczony dostęp do informacji obywatelskiej, doradztwa i poradnictwa

i rodzin ubogich i dysfunkcyjnych

- działalność Kościoła Katolickiego i innych kościołów i związków wyznaniowych w sferze wspierania rodziny na poziomie profilaktyki i interwencji
- uregulowania prawne dotyczące rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych
- uregulowania prawne stwarzające możliwość likwidacji barier komunikacyjnych, transportowych i architektonicznych
- istnienie systemu prawnego w zakresie edukacji, rehabilitacji oraz likwidacji barier architektonicznych
- stosunkowo dobry poziom akceptacji społecznej dla działań podejmowanych na rzecz poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych i wzrost świadomości społecznej w aspekcie zrozumienia potrzeb osób niepełnosprawnych
- istnienie systemu edukacji i rehabilitacji obejmującego dzieci i młodzież niepełnosprawną
- udział kobiet w wykonywaniu władzy publicznej i funkcji kierowniczych w instytucjach na terenie gminy
- dostrzeganie przez społeczność lokalną potrzeby wspierania kobiet w podejmowaniu aktywności zawodowej
- możliwość rozwoju usług opiekuńczo-wychowawczych w ramach dysponowania budżetem na cele profilaktyki uzależnień
- zainteresowanie bezrobotnych kobiet możliwością podejmowania indywidualnej przedsiębiorczości
- rozwiązania prawno-instytucjonalne w sferze równości szans

- niedostateczny dostęp do poradnictwa i doradztwa zawodowego
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura pomocy , terapii, rehabilitacji i reintegracji dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz ofiar przemocy w rodzinie
- niewystarczająca jakościowo i ilościowo dostępność nowoczesnych usług terapeutycznych i rehabilitacyjnych dla osób uzależnionych ich rodzin
- mały zasięg programów terapeutycznych dla członków rodzin osób uzależnionych w szczególności dla dzieci
- brak dostępu do programów dla ofiar przemocy w rodzinie i korekcyjnych programów dla sprawców przemocy w rodzinie
- wąska oferta środowiskowych programów profilaktycznych w tym brak programów profilaktycznych realizowanych w zakładach pracy
- niekorzystna sytuacja kobiet na rynku pracy
- ogólnie niskie kwalifikacje zawodowe kobiet poszukujących pracę
- dezaktualizacja kwalifikacji zawodowych kobiet w wyniku przebywania na urloпах macierzyńskich i wychowawczych w odniesieniu do potrzeb rynku pracy
- ograniczenia w dostępności usług opiekuńczo-wychowawczych dla osób wychowujących dzieci zainteresowanych podjęciem pracy zarobkowej
- negatywne stereotypy dotyczące podziału ról domowych dla mężczyzny i kobiety oraz stanowisk pracy
- niska aktywność społeczna osób niepełnosprawnych w samoorganizowaniu się w celu rozwiązywania swoich problemów
- niski stopień wykształcenia osób niepełnosprawnych
- słabo przystosowane środowisko fizyczne dla potrzeb osób niepełnosprawnych – bariery architektoniczne w obiektach użyteczności publicznej
- ograniczenia środowiskowe do mobilności

terytorialnej osób niepełnosprawnych -
liczne bariery transportowe
i komunikacyjne

- brak aktywności samorządów w realizacji projektów ze środków EFS na działania
- z zakresu integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych
- bariery techniczne w infrastrukturze edukacyjnej - niewystarczające wyposażenie placówek edukacyjnych w specyficzne urządzenia i sprzęt dydaktyczny dla potrzeb nauczania osób niepełnosprawnych
- ograniczone zasoby finansowe samorządów terytorialnych do edukacji ustawicznej kadr pracujących i współpracujących z niepełnosprawnym klientem i jego rodziną
- brak zainteresowania pracodawców zatrudnianiem osób niepełnosprawnych
- brak zatrudnienia dla osób niepełnosprawnych
- niepełna dostępność w aspekcie terytorialnym do placówek rehabilitacji społecznej dla mieszkańców okolicznych wsi
- małe zainteresowanie pracodawców doskonaleniem zawodowym niepełnosprawnych pracowników
- niski poziom świadomości pracodawców z otwartego rynku pracy w zakresie finansowych korzyści płynących z zatrudniania osób niepełnosprawnych
- niedostosowanie stanowisk pracy do potrzeb i możliwości pracowników niepełnosprawnych
- niedostateczny poziom zadowolenia z relacji społecznych, brak sprawnego przepływu informacji między władzą a obywatelami
- niska świadomość obywatelska cechująca się brakiem aktywności i odpowiedzialności za wspólnotę
- niski stopień partycypacji społecznej w rozwiązywaniu problemów społecznych gminy oraz współdziałania władz lokalnych z mieszkańcami - niewielki zakres otwartości instytucji państwowych

<p>wobec obywateli w zakresie partycypacyjnych metod zarządzania</p> <ul style="list-style-type: none"> ograniczone formy współpracy władz lokalnych z organizacjami pozarządowymi 	
---	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> wzrost dochodów gospodarstw rolnych związany z uczestnictwem Polski we Wspólnotowej Polityce Rolnej wzrost zainteresowania obszarami wiejskimi jako miejscem zamieszkania i spędzania czasu wolnego dostęp do programów rozwoju obszarów wiejskich współfinansowanych ze środków UE dostęp do programów w sferze rozwoju zasobów ludzkich współfinansowanych ze środków UE dostępność do środków pomocowych z UE na inwestycje i działania prorozwojowe dostęp do sprawdzonych rozwiązań i przykładów dobrej praktyki dotyczących różnych sfer i dziedzin polityki społecznej i zatrudnienia możliwość skorzystania z infrastruktury pomocy społecznej, profilaktyki uzależnień i rehabilitacji osób niepełnosprawnych funkcjonującej na terenie Powiatu Staszowskiego i Województwa Świętokrzyskiego rozwój kompetencji sektora pozarządowego, reprezentującego prawa i interesy grup społecznych oraz budującego sieć usług społecznych w tym wolontariatu duża ilość programów szkoleniowych na temat instrumentów wsparcia finansowego UE w sferze zatrudnienia i integracji możliwość szkoleń służb publicznych w ramach programów operacyjnych NSRO 2007-2013 rozwój MSP i zatrudnienia na własny rachunek w ramach wsparcia programów UE swobodny przepływ siły roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> pauperyzacja społeczności lokalnej generująca obszary ubóstwa oraz utrudniająca w przypadku rolników indywidualnych korzystanie ze środków wspólnotowych na zasadzie współfinansowania utrzymująca się kryzys gospodarczy niekorzystne przemiany społeczno-kulturowe prowadzące do ograniczenia miejsca osób starszych i chorych w rodzinie niski poziom współpracy programowej i organizacyjnej pomiędzy różnymi instytucjami rynku pracy i pomocy społecznej nieefektywna polityka aktywizacji wobec osób niepełnosprawnych wysokie koszty funkcjonowania systemu ochrony zdrowia migracja młodzieży, która może powodować dalszy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym brak aktywności samorządów terytorialnych i ich jednostek organizacyjnych w zakresie praktycznego wdrażania instrumentów polityki rynku pracy wspieranych ze środków UE konieczność restrukturyzacji branż i sektorów gospodarki pociągająca za sobą redukcję zatrudnienia koncentracja instytucji wspierających rozwój przedsiębiorczości w ośrodkach gminnych bariery we wprowadzaniu nowych form zatrudnienia i nowoczesnej organizacji pracy niedostateczne rozpoznanie struktury popytu na kwalifikacje ze strony przedsiębiorstw i niedopasowania do niego

<p>w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz wdrożenie i rozwój systemu EUROS</p> <ul style="list-style-type: none"> • dynamiczny rozwój podmiotów związanych z edukacją w regionie w tym rozwój różnych form edukacji ustawicznej • możliwość upowszechniania edukacji przedszkolnej i ustawicznej w ramach Podstaw Wsparcia UE • system pomocy materialnej dla studentów w ramach podstaw wsparcia UE • priorytetowy charakter polityki zatrudnienia i integracji na poziomie UE • funkcjonowanie funduszy celowych pozwalających na aktywizację osób bezrobotnych i tracących pracę, w tym w szczególności: Fundusz Pracy oraz PFRON • sukcesywne wdrażanie przez samorządy terytorialne ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym jako podstawy prawnej do udzielania pomocy osobom zagrożonym trwałym wykluczeniem społecznym z powodu braku zatrudnienia (CIS, KIS) • wzrost udziału organizacji pozarządowych w życiu kulturalnym mieszkańców gminy • organizowanie się osób niepełnosprawnych i ich rodzin w ramach rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego • rzecznictwo osób niepełnosprawnych w samorządach terytorialnych tj. Wojewódzka i Powiatowe Społeczne Rady Ds. Osób Niepełnosprawnych • Świętokrzyskie Centrum Wolontariatu • programy celowe PFRON • wzmocnienie administracji samorządowej dla celów projektowania działań na rzecz rozwoju zasobów ludzkich w ramach absorpcji funduszy strukturalnych UE • wymiana informacji i doświadczeń na temat wdrażanych polityk integracji społecznej w drodze współpracy zagranicznej • gotowość organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie województwa do brania udziału w działaniach na rzecz 	<p>systemu szkoleń</p> <ul style="list-style-type: none"> • niezdolność/ niechęć długookresowo bezrobotnych do udziału w programach aktywizujących i podejmowaniu wysiłku edukacyjnego • powszechność występowania barier architektonicznych i transportowych • słabo przygotowana kadra do rozwiązywania problemów niepełnosprawnych dzieci w systemie szkolnictwa ogólnodostępnego • brak systemu badania przydatności zawodowej niepełnosprawnej młodzieży i zbyt wąska oferta kształcenia zawodowego • słaba kondycja finansowa jednostek samorządu terytorialnego ogranicza możliwości partycypowania w kosztach realizacji działań wynikających z określonych programów, co stanowi obowiązującą regułę w wielu programach UE i PFRON • nierówności w dostępie do edukacji na niekorzyść dla osób niepełnosprawnych zamieszkałych na obszarach wiejskich, w szczególności do kształcenia na poziomie średnim i wyższym • niewystarczająca komunikacja między instytucjami we wspólnych działaniach na rzecz osób i rodzin dysfunkcyjnych niepełnosprawnych • słaba kondycja finansowa i zaplecze kadrowe większości organizacji pozarządowych • brak łatwego dostępu do usług infrastrukturalnych (doradztwo, szkolenia, itp.) dla organizacji z terenów wiejskich • masowość środowisk - mieszkania, pracy, komunikacji, • powszechnie lansowany i promowany konsumpcyjny, rozrywkowy styl życia młodzieży, • łatwy dostęp do środków odurzających i psychoaktywnych na terenie powiatu i województwa • migracje ludności • pogorszenie się warunków egzystencji, wzrost czynników stresogennych np.
--	---

<p>osób i rodzin dysfunkcyjnych rozwój ekonomii</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie właściwych warunków do rozwoju i wykorzystania aktywności społecznej – upowszechnianie konsultacji społecznych poprzez debaty publiczne w sprawach lokalnych, forum organizacji pozarządowych, • dostępność informacji na tematy istotne dla działań samych organizacji (strony internetowe, publikacje o powszechnym zasięgu) • możliwość wsparcia rozwoju trzeciego sektora w ramach strategii, programów UE i krajowych • funkcjonowanie trzeciego sektora w otoczeniu instytucjonalnym UE • rosnąca świadomość zagrożeń związanych z uzależnieniami • inicjatywy prewencyjne w ramach programu „Bezpieczne Świętokrzyskie” • intensyfikacja współpracy i partnerstwa z samorządami wszystkich szczebli i innymi instytucjami prowadzącymi działalność profilaktyczną w tym z agendami rządowymi i organizacjami pozarządowymi • przyjęcie zasady równych szans mężczyzn i kobiet we wszystkich programach UE • rozwijanie usług opiekuńczych w celu wspomagania aktywizacji zawodowej kobiet • udział w programach rządowych z zakresu opieki nad dzieckiem i rodziną • możliwość zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do poszukiwania i wykonywania pracy w ramach programów aktywnej polityki rynku pracy • promowanie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i elastycznych form zatrudnienia 	<p>z powodu bezrobocia</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozproszenie kompetencji i środków na realizację zadań w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną • niewystarczająca na terenie województwa sieć placówek readaptacji społecznej i zawodowej osób uzależnionych • długi czas oczekiwania na leczenie w oddziałach odwykowych • niekorzystna ogólna sytuacja na rynku pracy • dyskryminacja kobiet na rynku pracy - postrzeganie kobiety jak mało kreatywnej i efektywnej w pracy ze względu na zaabsorbowanie obowiązkami rodzinnymi
---	--

ROZDZIAŁ 5

KIERUNKI ROZWOJU SPOŁECZNEGO GMINY

5. 1 Misja Gminy

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym Gmina wykonuje zadania publiczne w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Misją Gminy jest optymalne zaspokojenie zbiorowych potrzeb mieszkańców przez podejmowanie spraw publicznych o znaczeniu lokalnym, nie zastrzeżonych ustawowo na rzecz innych podmiotów.

Zamierzeniem samorządu lokalnego jest stworzenie środowiska przyjaznego dla mieszkańców oraz zapewnienie gminie wysokiego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego.

5. 2 Wizja Gminy

Gmina Rytwiany to gmina zintegrowana, to gmina o szerokim wachlarzu i wysokiej jakości usług społecznych, promująca aktywny styl życia.

Gmina Rytwiany do roku 2015 będzie to:

- Gmina na terenie, której mieszkańcy mają zapewnione źródło utrzymania i związaną z tym stabilizację i warunki wszechstronnego rozwoju,
- Gmina o wykształconej społeczności lokalnej,
- Gmina, w której mieszkańcy posiadają wysoki poziom świadomości obywatelskiej i realizują swoją aktywność obywatelską
- Gmina przygotowana do wyzwań społeczeństwa informacyjnego,
- Gmina, w której panuje ład i porządek, a mieszkańcy mają poczucie bezpieczeństwa osobistego,
- Gmina, w której osoby starsze mogą liczyć na wsparcie społeczne, poszanowanie ich godności oraz będą miały zapewnioną przestrzeń do wszelkich działań w środowisku lokalnym i uczestnictwa w zdarzeniach lokalnych,
- Gmina otwarta i tolerancyjna wobec grup społecznych narażonych na dyskryminację ze względu na płeć, potencjał zdrowotny, narodowość oraz inne czynniki determinujące aktywność społeczną i zawodową,
- Gmina wolna od patologii społecznych,

- Gmina, która charakteryzuje się odpowiednio rozwiniętą i wyposażoną siecią infrastruktury społecznej, zapewniająca mieszkańcom dostęp do różnych usług społecznych o zadawalającym standardzie,
- Gmina z atrakcyjną ofertą w zakresie kultury, sportu, oświaty i rekreacji,
- Gmina otwarta pod względem komunikacyjnym,
- Gmina o dobrym poziomie rozwoju przedsiębiorczości,
- Gmina o silnej siedzibie w zakresie obsługi mieszkańców,
- Gmina, w której władze lokalne współpracują ze społecznością i organizacjami pozarządowymi.

5.3 CELE STRATEGICZNE W LOKALNEJ POLITYCE SPOŁECZNEJ

CEL GŁÓWNY	AKTYWIZACJA I ROZWÓJ SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ
Cele strategiczne	Cele operacyjne
Optymalne warunki życia osób i rodzin.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi.
	Rozwój lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.
	Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.
	Zapobieganie izolacji i wyalienowaniu z życia lokalnej społeczności osób starszych.
	Zapewnienie mieszkańcom gminy poczucia bezpieczeństwa i porządku publicznego.
	Budowanie przyjaznej dla klienta i sprawnej administracji publicznej.
	Poprawa warunków transportu i komunikacji
Rozwój zasobów ludzkich.	Rozwój wiedzy, kompetencji i umiejętności mieszkańców gminy.
	Wzmocnienie potencjału zdrowia mieszkańców gminy oraz poprawa funkcjonowania lokalnego systemu ochrony zdrowia.
	Zwiększenie szans zatrudnienia osób bezrobotnych i poszukujących pracy.

Stwarzanie pola aktywności społecznej sprzyjającej integracji mieszkańców.	Rozbudowa, poprawianie zasobów i funkcjonowania infrastruktury społecznej (metody, urządzenia i instytucje służące zaspokajaniu potrzeb).
	Zwiększenie dostępu do informacji.
	Tworzenie korzystnych warunków do rozwoju aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej w rozwiązywaniu problemów lokalnych.

5.3.1 Szczegółowy opis celów strategicznych

Cel strategiczny	Opis problemu, na który odpowiada cel strategiczny	Wskaźniki opisujące problemy dominujące w Gminie Rytwiany i realizację założonych celów	Koordynator wdrażania celu strategicznego	Potencjalni realizatorzy/partnerzy
<p>Optymalne warunki życia osób i rodzin</p>	<p>Niskie standardy ekonomiczne osób i rodzin - bieda i ubóstwo, wyodrębnianie się grup zwiększonego ryzyka wykluczenia społecznego, wzrost odsetka osób starszych, niepełnosprawnych w populacji mieszkańców gminy, problemy osób niepełnosprawnych, osób starszych, osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych problemy w sferze opieki i wychowania w szczególności rodzin niewydolnych ekonomicznie i rodzin wielodzietnych, sieroctwo, ograniczone możliwości mobilności przestrzennej mieszkańców gminy, przestępczość, poczucie zagrożenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • % mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej • % klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w określonej kategorii problemowej do ogólnej liczby klientów pomocy społecznej • % klientów pomocy społecznej objętych kontraktem socjalnym i pracą socjalną i innymi aktywnymi instrumentami pomocy • % mieszkańców funkcjonujących w warunkach poniżej progu ubóstwa • liczba osób w grupach zwiększonego wykluczenia społecznego • % dzieci objętych rodzinną opieką zastępczą w ogólnej liczbie dzieci osieroconych • % dzieci objętych opieką zinstytucjonalizowaną w ogólnej liczbie dzieci osieroconych • % dzieci i rodzin z dziećmi otrzymujących pomoc w placówkach wsparcia dziennego, w tym liczba dzieci korzystających z dożywiania • % /liczba rodzin korzystających z poradnictwa psychologicznego, rodzinnego i prawnego, zawodowego i liczba udzielonych porad • % klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń z powodu problemów alkoholowych • liczba osób uzależnionych skierowanych wnioskiem 	<p>Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej w Rytwianach</p>	<ul style="list-style-type: none"> • GOPS • GKRPA • Organizacje pozarządowe • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie • Powiatowy Urząd Pracy • PFRON • Samorząd powiatowy • Samorząd województwa

	<p>bezpieczeństwa publicznego, niewystarczający zakres usług w sferze pomocy i integracji społecznej, niski stopień upowszechnienia aktywnych form pomocy, niezadawalająca działalność i obsługa administracji publicznej, stagnacja budownictwa mieszkaniowego</p>	<p>GKRPA i orzeczeniem sądu na leczenie odwykowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • % osób, które ukończyły leczenie odwykowe i podjęły zatrudnienie w systemie zatrudnienia socjalnego, wspieranego, bądź na otwartym rynku pracy • % klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń z powodu niepełnosprawności • liczba przygotowanych i zrealizowanych projektów partnerskich oraz liczba działających koalicji w sferze rozwiązywania problemów społecznych • zaufanie do swoich sąsiadów • poczucie więzi z najbliższym sąsiedztwem • liczba wolontariuszy lokalnych i przedsięwzięcia podejmowane w ramach wolontariatu • relacja osób niepełnosprawnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej do liczby osób niepełnosprawnych zamieszkałych w gminie • liczba bezrobotnych osób niepełnosprawnych • liczba projektów badawczych dotyczących sytuacji różnych grup społecznych i ich potrzeb oraz wyniki przeprowadzonych badań • środowiskowa oferta pomocy dla osób i rodzin dysfunkcyjnych /instytucje, usługi, kadry, formy pomocy, metody pracy, programy, organizacje pozarządowe, wolontariat, środki finansowe, grupy wsparcia, grupy samopomocy/ • liczba instytucji pomocy społecznej / formy pomocy dla dzieci, osób starszych i osób niepełnosprawnych w szczególności z zaburzeniami psychicznymi • liczba akcji edukacyjnych wspierających integrację społeczną osób niepełnosprawnych • liczba obiektów użyteczności publicznej, które nie są przystosowane architektonicznie i technicznie do 		
--	---	--	--	--

	<p>potrzeb osób niepełnosprawnych i relacja tych obiektów do liczby obiektów ogółem /urzędy, szkoły, instytucje kultury, instytucje ochrony zdrowia itp./</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba osób niepełnosprawnych zatrudnionych w instytucjach usługowych na terenie gminy • liczba zrealizowanych programów/projektów adresowanych do osób niepełnosprawnych i liczba osób w nich uczestniczących, efekty tych programów • liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w wydarzeniach/imprezach lokalnych, które gromadziły powyżej 100 osób • liczba szkół prowadzących edukację integracyjną i liczba niepełnosprawnych uczniów w tych szkołach • liczba wydarzeń/imprez promujących i wspierających integrację międzypokoleniową • liczba akcji/programów edukacyjnych na temat wizerunku starości w świadomości społecznej • liczba klubów i organizacji aktywizujących osoby starsze • liczba osób starszych umieszczonych w dps • liczba akcji i zdarzeń na rzecz pomocy osobom starszym • liczba włamań, rozbojów i innych przestępstw na 1000 mieszkańców • liczba osób opuszczających zakłady karne, którym przyznano pomoc społeczną • przepływ informacji w urzędzie gminy między poszczególnymi komórkami organizacyjnymi • przeciętny czas odpowiedzi urzędnika w sprawach dotyczących zainteresowanego petenta • opinie mieszkańców gminy dotyczące przejrzystości 		
--	--	--	--

		<p>działań administracji publicznej oraz dostępności interesujących ich danych o gminie</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba programów/projektów przygotowanych przez samorząd gminy w ramach absorpcji EFS, relacja programów i projektów, które uzyskały dofinansowanie do liczby programów/projektów przygotowanych ogółem, relacja przyznanych środków finansowych do środków finansowych ogółem w budżecie gminy oraz liczba osób uczestniczących w tych programach • liczba szkoleń zorganizowanych dla pracowników administracji publicznej i liczba osób przeszkolonych • przeciętny czas przemieszczania się do pracy, szkoły, placówek ochrony zdrowia • liczba autobusów komunikacji publicznej na 1000 mieszkańców • liczba przystanków autobusowych na km 2 		
Rozwój zasobów ludzkich.	<p>Ograniczone warunki do kształtowania i pozyskiwania zasobów ludzkich – niski stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej, niski poziom wykształcenia ludności, niska aktywność edukacyjna osób dorosłych, ograniczona oferta edukacyjna placówek oświatowych, małe zaangażowanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poziom wykształcenia mieszkańców gminy - % ludności z wykształceniem wyższym , średnim , zawodowym i podstawowym • oferta edukacyjna placówek oświatowych • liczba miejsc w przedszkolach na liczbę dzieci w wieku przedszkolnym • % dzieci w wieku przedszkolnym uczestniczących w wychowaniu przedszkolnym • liczba szkół prowadzących zajęcia pozalekcyjne i zajęcia wyrównawcze • liczba uczniów korzystających z zajęć pozalekcyjnych i wyrównawczych • liczba inicjatyw edukacyjnych podejmowanych 	Dyrektorzy szkół	<ul style="list-style-type: none"> • UG w Rytwianach • GOPS • GKRPA • Gminne jednostki oświatowe • Gminne jednostki ochrony zdrowia • Organizacje pozarządowe • Biblioteki Publiczne • Samorząd Powiatowy • Samorząd Województwa • Powiatowy Urząd Pracy

	<p>placówek oświatowych w działalność kulturalną, niezadawalające wsparcie edukacyjne placówek oświatowych dla uczniów mało zdolnych i z rodzin problemowych, niezadawalająca oferta zagospodarowania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży, niezadawalające wyniki nauczania dzieci i młodzieży, niewystarczające wsparcie edukacyjne dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, niewystarczająca pomoc dla szkół ogólnodostępnych w kwestii nauczania integracyjnego, brak oferty środowiskowej w zakresie kształcenia ustawicznego dla osób dorosłych, problemy zdrowotne, problemy alkoholowe i narkotykowe, dysproporcje w dostępie do usług medycznych, niezadawalająca obsługa lokalnej ochrony zdrowia</p>	<p>w społeczności lokalnej w szczególności z zakresu edukacji ustawicznej oraz liczba osób uczestniczących w tych inicjatywach</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba inicjatyw kulturalnych organizowanych przez szkoły dla uczniów i osób dorosłych • stopień komputeryzacji szkół • wiedza i umiejętności informatyczne mieszkańców gminy • liczba funkcjonujących kawiarenek internetowych • liczba szkoleń zorganizowanych dla nauczycieli i liczba przeszkolonych nauczycieli • rozpowszechnienie używania alkoholu, narkotyków i innych środków psychoaktywnych wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych oraz zaistniałe w związku z tym problemy społeczne i zdrowotne • oferta programów profilaktycznych adresowanych dzieci i młodzieży szkolnej oraz ich rodziców w zakresie promocji i ochrony zdrowia • liczba akcji edukacyjnych związanych z publiczną edukacją zdrowotną /np. kampanie/ • liczba diagnoz/ projektów badawczych w sferze rozwiązywania problemów uzależnień • działania w zakresie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie – liczba sprawców przemocy poddanych skutecznej terapii • % mieszkańców zrzeszonych w klubach sportowych • % mieszkańców uprawiających sport • liczba zachorowań w gminie i odsetki chorób wg rozpoznań • liczba osób z zaburzeniami psychicznymi • % wykrytych wad w stosunku do przebadanej populacji 		
--	--	--	--	--

	<p>bezrobocie, brak miejsc pracy, niskie i niedostosowane do potrzeb rynku pracy kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych</p>	<p>uczniów szkół podstawowych – wady słuchu, wady postawy, wady wzroku, próchnica</p> <ul style="list-style-type: none"> • % kobiet uczestniczących w zdrowotnych programach profilaktycznych • % kobiet ciężarnych uczestniczących w programach profilaktycznych i innych programach do nich adresowanych w stosunku do liczby urodzeń żywych • % mieszkańców uczestniczących w programach profilaktycznych z zakresu chorób układu krążenia, układu oddechowego, chorób nowotworowych i cukrzycy • liczba aptek na 1000 mieszkańców • liczba dentystów na 1000 mieszkańców • liczba lekarzy i pielęgniarek na 1000 mieszkańców gminy • liczba działań edukacji publicznej w zakresie promocji i ochrony zdrowia i liczba uczestników tych akcji • liczba osób, które otrzymały świadczenia pomocy społecznej na cele ochrony zdrowia • liczba akcji promujących ochronę zdrowia psychicznego • liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w pup, w tym liczba bezrobotnych kobiet i osób długotrwale bezrobotnych • liczba skutecznych skierowań pup do pracy dla mieszkańców gminy • liczba miejsc staży i praktyk zawodowych zapewnionych dla bezrobotnych absolwentów • % nowych działalności gospodarczych uruchomionych w danym roku do liczby podmiotów działalności gospodarczej ogółem 		
--	--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> • liczba podmiotów ekonomii społecznej /spółdzielnie, CIS, organizacje pozarządowe itp./ i liczba miejsc pracy stworzonych przez te podmioty • liczba osób zatrudnionych w ramach prywatnej działalności gospodarczej • liczba osób świadczących usługi pracy w formie wolontariatu i liczba instytucji w których taka forma pracy jest realizowana • % wspieranych miejsc pracy tworzonych w sektorze usług – kultury, opieki i wychowania • liczba niepublicznych instytucji rynku pracy i liczba osób którym udzieliły one pomocy w pozyskaniu zatrudnienia • % osób bezrobotnych objętych wsparciem aktywnymi instrumentami rynku pracy, w tym osób niepełnosprawnych, kobiet, osób zamieszkujących obszary wiejskie • liczba osób, które otrzymały dotacje na podjęcie działalności gospodarczej z funduszy UE • liczba usług i przedsięwzięć wspierających aktywizację zawodową kobiet i liczba kobiet które skorzystały z tej pomocy • liczba projektów badawczych dotyczących sytuacji osób bezrobotnych i wyniki przeprowadzonych badań 		
Stwarzanie pola pozytywnej aktywności społecznej sprzyjającej integracji	niski stopień aktywności obywatelskiej, niezadowolająca przestrzeń do korzystania z kultury, rekreacji i wypoczynku,	<ul style="list-style-type: none"> • % terenów rekreacyjnych, wypoczynkowych i sportowych • liczba otwartych placów zabaw dla dzieci i ich stan techniczny pod względem bezpieczeństwa 100 osób • liczba turystów rocznie • liczba miejsc noclegowych dla turystów • liczba restauracji i klubów na 1000 mieszkańców 	Kierownik Gminnego Ośrodka Kultury	<ul style="list-style-type: none"> • Gminne jednostki oświatowe • Organizacje pozarządowe • Samorząd Powiatowy • Samorząd Województwa • Organizacje pozarządowe • GOPS • Biblioteki publiczne

mieszkańców	<ul style="list-style-type: none"> • liczba wydarzeń gminnych, które gromadziły powyżej 100 osób • % mieszkańców deklarujących, że mają zadawalający dostęp do kultury sportu i rekreacji • % gospodarstw domowych funkcjonujących w warunkach substandardowych • % mieszkań komunalnych przeznaczonych na cele polityki społecznej – mieszkania socjalne, chronione, hostele • liczba punktów informacji obywatelskiej i liczba osób które skorzystały z usług tych punktów • liczba mediów lokalnych – prasa • liczba działających kawiarenek internetowych, centrów informacji prowadzonych przez biblioteki • liczba działających organizacji pozarządowych • liczba ofert współpracy przedłożonych do gminy przez organizacje pozarządowe i liczba zawartych umów z tego tytułu oraz środki finansowe w budżecie gminy przeznaczone na cele współpracy • uchwała Rady Gminy w sprawie programu współpracy z NGOs • zaangażowanie w działania na rzecz swojej okolicy • % mieszkańców deklarujących działalność w organizacjach społecznych i wolontariacie • poczucie wpływu na działania władz lokalnych • frekwencja w wyborach lokalnych w stosunku do ogółu uprawnionych do głosowania • dostęp do informacji dotyczących działań podejmowanych przez władze lokalne na rzecz wspólnoty samorządowej/ formy upowszechniania informacji 		
-------------	--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • średnia liczba odwiedzin serwisu i portali internetowych poświęconych gminie • liczba uczestników dużych imprez organizowanych pod patronatem władz samorządowych sprzyjających integracji społecznej • liczba imprez integracyjnych adresowanych do wszystkich mieszkańców gminy z uwzględnieniem różnych grup wiekowych, społecznych i zawodowych 	
--	---	--

5.3.2 Opis celów operacyjnych lokalnej polityki społecznej

Cel strategiczny 1. Optymalne warunki życia osób i rodzin

Cele operacyjne	Koordinator wdrażania celu operacyjnego	Działania, zadania, projekty	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi.	Kierownik Ośrodka Pomocy społecznej w Rytwianach	Ośłona socjalna osób i rodzin dysfunkcyjnych w ramach obligatoryjnych świadczeń pomocy społecznej.	Praca ciągła						
		Poradnictwo psychologiczne, psychospołeczne, zawodowe i inne prowadzące do integracji społecznej i zawodowej.	Praca ciągła						
		Rozwój nowych form i metod wsparcia indywidualnego i środowiskowego oraz instytucji pomocy i integracji społecznej.	Praca ciągła						

		Rozwój partnerstwa między sektorami i między instytucjami w sferze rozwiązywania problemów społecznych.	Praca ciągła						
		Inspirowanie działań mających na celu ochronę i zabezpieczenie rodzinnej solidarności i samopomocy we wszelkich jej formach.	Praca ciągła						
		Promocja i wsparcie rozwoju wolontariatu.	Praca ciągła						
		Upowszechnianie aktywizujących metod pracy z klientem pomocy społecznej- praca socjalna, kontrakt socjalny, prace społecznie użyteczne, zatrudnienie socjalne i wspierane.	Praca ciągła						
		Prowadzenie, publikowanie i upowszechnianie badań i analiz w zakresie polityki społecznej realizowanej w środowisku lokalnym.		X		X			X
Rozwój lokalnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną.	GKRPA	Wspieranie rodziny w wysiłkach zmierzających do zapewnienia optymalnych warunków rozwoju fizycznego, emocjonalnego, intelektualnego i społecznego dzieci.	Praca ciągła						

	Zapewnienie rodzicom właściwych umiejętności i wiedzy na temat prawidłowego funkcjonowania jako członków rodziny .	Praca ciągła
	Wspieranie rodziny w radzeniu sobie z problemami, w tym szczególnie z problemami związanymi z wychowywaniem dzieci-docieranie z informacjami i ofertą pomocy, która może być wykorzystana w chwili wystąpienia problemu.	Praca ciągła
	Korygowanie zdrowotnych, edukacyjnych lub społecznych przyczyn problemów związanych z prawidłowym rozwojem dziecka	Praca ciągła
	Wyposażenie członków rodziny w wiedzę i umiejętności, które uodpornia rodzinę na oddziaływanie problemów i pozwolą uniknąć przejścia w stan kryzysu	Praca ciągła
	Pomoc rodzinom w radzeniu sobie z trudnościami, stresami i problemami, które mogą mieć wpływ na prawidłowe funkcjonowanie rodziny	Praca ciągła

	Dokonanie wszelkich możliwych starań w celu uniknięcia separacji rodziców i dziecka lub praca z rodzicami ukierunkowana na jak najszybszy powrót dziecka do domu	Praca ciągła
	Wsparcie wysiłków rodziny ukierunkowanych na poprawę warunków życia rodziny.	Praca ciągła
	Działania interwencyjne i doraźne kroki prawne, przerywające natychmiast działanie czynnika kryzysogenego.	Praca ciągła
	Działania terapeutyczne zmierzające do przywrócenia woli przezwyciężenia kryzysu.	Praca ciągła
	Działania organizacyjno –prawne, likwidujące lub ograniczające niektóre czynniki kryzysu	Praca ciągła
	Działania wzmacniające i poradnicze - wyposażające rodzinę w wiedzę i umiejętności radzenia sobie z kryzysem.	Praca ciągła
	Działania korygujące ukierunkowane na zmianę nieprawidłowych zachowań	Praca ciągła

		Działania redukujące izolację rodziny w społeczności lokalnej w celu przywrócenia właściwych relacji rodziny ze środowiskiem w różnych aspektach – w relacjach osobowych, zatrudnienia, finansowych, relacjach urzędowych.	Praca ciągła
Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych.	Kierownik GOPS	Kształtowanie społecznych postaw akceptacji i tolerancji wobec niepełnosprawności i autonomii osób niepełnosprawnych.	Praca ciągła
		Stwarzanie optymalnych warunków wychowania i kształcenia dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wdrażanie idei wychowania i kształcenia integracyjnego na wszystkich etapach edukacji wraz z edukacją przedszkolną.	Praca ciągła
		Zapewnienie osobom niepełnosprawnym możliwości uczestnictwa w imprezach lokalnych oraz wszelkich zdarzeniach i akcjach na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.	Praca ciągła
		Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.	Praca ciągła

		Dostosowanie oferty usługowej transportu lokalnego do potrzeb zdrowotnych osób niepełnosprawnych, aby ułatwić im rehabilitację medyczną, społeczną i zawodową, oraz dostęp do wszystkich innych usług integrujących.	Praca ciągła
		Likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej.	Praca ciągła
Zapobieganie izolacji i wyalienowaniu z życia społeczności lokalnej osób starszych.		Edukacja i szkolenia służące przygotowaniu do życia na emeryturze, podnoszeniu wiedzy ogólnej, nabywaniu nowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych w celu umożliwienia skorzystania z nowych technologii, urządzeń oraz systemów instytucjonalnych.	Praca ciągła
		Rozwój działań wspierających integrację międzypokoleniową i wzmacniających poczucie odpowiedzialności młodszych pokoleń za opiekę nad starszymi osobami z otoczenia rodzinnego i sąsiedzkiego, a także kształtujących pozytywny wizerunek starości.	Praca ciągła
		Wspieranie i wzmacnianie lokalnych społeczności sąsiedzkich osób starszych udzielających wsparcia w ramach samopomocy.	Praca ciągła

		Wspieranie osób starszych w różnych formach samo organizacji, samodzielności i uczestnictwa w życiu społecznym.	Praca ciągła
		Rozwój usług wspierających zaradność i samodzielność osób starszych i ich opiekunów w ich środowisku rodzinnym i we własnym gospodarstwie.	Praca ciągła
		Zapewnienie w sytuacjach specyficznych całodobowej i dziennej opieki stacjonarnej sprawowanej w domu pomocy społecznej.	Praca ciągła
		Eliminowanie czynników sprzyjających nadużyciom i stosowaniu przemocy wobec osób starszych.	Praca ciągła
Zapewnienie mieszkańcom gminy poczucia bezpieczeństwa i porządku publicznego.	Komendant Policji	Rozwój działań prewencyjnych w społeczności lokalnej na rzecz zwalczania przestępczości (edukacja, patrole policyjne, grupy samopomocowe itp.).	Praca ciągła
		Eliminowanie czynników sprzyjających narażeniu życia i zdrowia mieszkańców (wydzielone pobocza drogowe i naprawa chodników, schronienie dla bezpańskich zwierząt, eliminowanie agresywnych osób pod wpływem alkoholu, itp.) oraz sytuacjom kryminogennym (zapewnienie oświetlenia ulic, niezagospodarowany czas wolny dzieci i młodzieży, itp.) .	Praca ciągła
		Reintegracja społeczna i zawodowa osób opuszczających zakłady karne.	Praca ciągła

Budowanie przyjaznej dla klienta i sprawnej administracji publicznej.	Poprawa jakości zarządzania w nowoczesnej administracji publicznej w kontekście wzajemnych relacji pomiędzy różnymi podmiotami życia publicznego (władza- obywatele i ich organizacje) .	Praca ciągła
	Poprawa zdolności strategicznych i sprawności instytucjonalnej administracji lokalnej - wzmacnianie zdolności w zakresie opracowywania i wdrażania kompleksowych polityk, w tym w zakresie programowania w obszarach wsparcia UE oraz stosowania obowiązujących instrumentów prawnych do realizacji zadań publicznych.	Praca ciągła
	Podnoszenie interdyscyplinarnych kompetencji urzędników oraz kształtowanie i wzmacnianie ich postaw etycznych.	Praca ciągła
	Wyposażenie kadry urzędniczej w umiejętności posługiwania się językiem obcym oraz technologiami informatycznymi.	Praca ciągła
Poprawa warunków transportu i komunikacji	Rozwój sieci dróg gminnych i powiatowych oraz poprawa ich stanu technicznego.	Praca ciągła
	Zwiększenie połączeń komunikacyjnych i dostosowanie ich do potrzeb mieszkańców gminy.	Praca ciągła

Cel strategiczny 2. Rozwój zasobów ludzkich

Cele operacyjne	Koordynator wdrażania celu operacyjnego	Działania, zadania, projekty	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rozwój wiedzy, kompetencji i umiejętności mieszkańców gminy.		Zwiększenie aktywności edukacyjnej osób dorosłych, poprzez rozwój różnych form edukacji ustawicznej w zakresie oczekiwanym przez mieszkańców gminy.	Praca ciągła						
		Zwiększenie uczestnictwa w edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3-5 lat.	Praca ciągła						
		Rozszerzenie oferty edukacyjnej placówek oświatowych. oferty.	Praca ciągła						
		Wsparcie edukacyjne i pedagogiczno-psychologiczne dla uczniów małouzdolnionych i z rodzin problemowych poprzez rozwój zajęć pozalekcyjnych, pozaszkolnych i wyrównawczych	Praca ciągła						
		Zwiększenie możliwości korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych poprzez podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności w tym zakresie oraz zapewnienie dostępu do infrastruktury	Praca ciągła						
		Doskonalenie zawodowe nauczycieli i kadr zarządzających oświatą.	Praca ciągła						

<p>Wzmocnienie potencjału zdrowia mieszkańców gminy oraz poprawa funkcjonowania lokalnego systemu ochrony zdrowia.</p>	<p>Kierownik ZOZ</p>	<p>Rozwój kultury fizycznej i sportu oraz działań i infrastruktury umożliwiającej tego rodzaju aktywność prozdrowotną.</p>	<p>Praca ciągła</p>
		<p>Zapobieganie szerzeniu się uzależnień oraz niwelowanie ich dotkliwych skutków społecznych, zdrowotnych i ekonomicznych.</p>	<p>Praca ciągła</p>
		<p>Budowa skutecznego systemu interwencji wobec wszelkiego rodzaju przejawów przemocy i agresji.</p>	<p>Praca ciągła</p>
		<p>Rozwój profilaktycznych programów zdrowotnych wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych stosownie do zagrożeń zdrowotnych i lokalnej sytuacji epidemiologicznej, w tym w szkołach i zakładach pracy.</p>	<p>Praca ciągła</p>
		<p>Edukacja publiczna na rzecz zachowań prozdrowotnych z uwzględnieniem zagrożeń i chorób cywilizacyjnych np. HIV/AIDS.</p>	<p>Praca ciągła</p>
		<p>Zwiększenie dostępu do świadczeń medycznych w szczególności do świadczeń specjalistycznych, poprawa warunków obsługi pacjentów przez lokalną ochronę zdrowia oraz modernizacja organizacji pracy lokalnej ochrony zdrowia.</p>	<p>Praca ciągła</p>

		Wspieranie osób i rodzin w zakresie dostępu do świadczeń medycznych poprzez system pomocy społecznej.	Praca ciągła
		Promocja zdrowia psychicznego poprzez edukację społeczności lokalnej w zakresie zagadnień związanych ze zdrowiem psychicznym, uświadomienie praw i możliwości osobom korzystającym z usług w zakresie ochrony zdrowia psychicznego, rozwój sieci wsparcia społecznego na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi i ich opiekunów.	Praca ciągła
Zwiększenie szans zatrudnienia osób bezrobotnych i poszukujących pracy.		Identyfikacja potrzeb osób pozostających bez zatrudnienia – diagnozy indywidualne, prowadzenie, upowszechnianie i publikowanie badań.	Praca ciągła
		Organizowanie warsztatów oraz szkoleń z zakresu technik aktywnego poszukiwania pracy oraz nabywania kompetencji kluczowych.	Praca ciągła
		Wsparcie psychologiczno-doradcze osób wchodzących i powracających na rynek pracy.	Praca ciągła

	Organizowanie staży i praktyk zawodowych.	Praca ciągła
	Wspieranie wolontariatu jako etapu przygotowującego do podjęcia zatrudnienia.	Praca ciągła
	Organizowanie kampanii informacyjnych i akcji informacyjnych mających na celu zachęcanie pracodawców do zatrudniania osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.	Praca ciągła
	Szkolenia, doradztwo indywidualne i grupowe umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej oraz funkcjonowania w sektorze ekonomii społecznej.	Praca ciągła
	Rozwój niepublicznych służb zatrudnienia, w kierunku zwiększenia dostępu do usług instytucji rynku pracy oraz poprawy jakości obsługi w tej sferze.	Praca ciągła
	Rozwój ekonomii społecznej.	

		Promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia poprzez kampanie promocyjno-informacyjne.	Praca ciągła
		Inspirowanie i wspieranie działań z zakresu edukacji ustawicznej – przekwalifikowanie, doskonalenie zawodowe, wiedza i umiejętności kluczowe.	Praca ciągła
		Rozwój instrumentów aktywnej polityki rynku pracy, zwalczanie dyskryminacji na rynku pracy i promocja równych szans.	Praca ciągła

Cel strategiczny 3. Stwarzanie pola pozytywnej aktywności społecznej sprzyjającej integracji mieszkańców.

Cele operacyjne	Koordynator wdrażania celu operacyjnego	Działania, zadania, projekty	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rozbudowa, poprawianie zasobów i funkcjonowania infrastruktury społecznej		Tworzenie korzystnych warunków środowiskowych do organizowania czasu wolnego, wypoczynku i rekreacji dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych.	Praca ciągła						
		Zapewnienie dostępu do lokali socjalnych i mieszkań chronionych dla osób i rodzin znajdujących się w sytuacjach kryzysowych oraz poprawa standardu zaopatrzenia mieszkań substandardowych.	Praca ciągła						

		Tworzenie korzystnych warunków środowiskowych do uczestnictwa w kulturze i podnoszenia kompetencji kulturalnych społeczności lokalnej.	Praca ciągła
		Rozwój lokalnej infrastruktury pomocy społecznej oraz środowiskowej oferty pomocy dla osób i rodzin dysfunkcyjnych, w szczególności dla osób starszych, dzieci z rodzin ubogich i patologicznych, osób niepełnosprawnych i osób z zaburzeniami zachowania i zaburzeniami psychicznymi.	Praca ciągła
		Rozwój pozaszkolnych form integracji społecznej młodzieży – świetlice środowiskowe w tym z programem socjoterapeutycznym, kluby środowiskowe.	Praca ciągła
Zwiększenie dostępu do informacji.	Kierownik Biblioteki Publicznej	Zapewnienie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa poprzez rozwój instytucji informacyjnych o zasięgu lokalnym – prasa/biuletyn, biuro porad obywatelskich, kawiarenki internetowe, gminne centrum informacji na bazie bibliotek publicznych itp.	Praca ciągła

		Zapewnienie dostępu publicznego do informacji dotyczących polityk UE i możliwości wsparcia ze strony funduszy strukturalnych na realizację zamierzeń rozwojowych poprzez organizowanie różnych form edukacji publicznej.	Praca ciągła						
		Organizowanie akcji i kampanii promocyjno-informacyjnych z zakresu równości szans, mobilności i elastyczności zawodowej, promowania postaw aktywnych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.			X			X	
Tworzenie korzystnych warunków do rozwoju aktywności obywatelskiej i partycypacji społecznej w rozwiązywaniu problemów lokalnych.		Kształtowanie postaw obywatelskich poprzez ustawiczną edukację świadomych obywateli oraz promocję działań prospołecznych – wolontariatu, filantropii itp.	Praca ciągła						
		Budowa partnerstwa publiczno-społecznego w zakresie działalności pożytku publicznego- konsultacje społeczne, debaty społeczne, program współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Praca ciągła						
		Promowanie przykładów dobrych praktyk realizowanych przez organizacje pozarządowe.	Praca ciągła						

ROZDZIAŁ 6 WDRAŻANIE GMINNEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

6.1 ZARZĄDZANIE I WDRAŻANIE

Zgodnie z art. 17 ust.1 pkt.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz.U.Nr 175 poz. 1362 z 2009r.), za właściwe zarządzanie i wdrażanie Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych odpowiada Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Ze względu na zakres przedmiotowy działań strategicznych GOPS współpracuje z gminnymi jednostkami organizacyjnymi oraz instytucjami zewnętrznymi, które realizują i wspierają zadania lokalnej polityki społecznej.

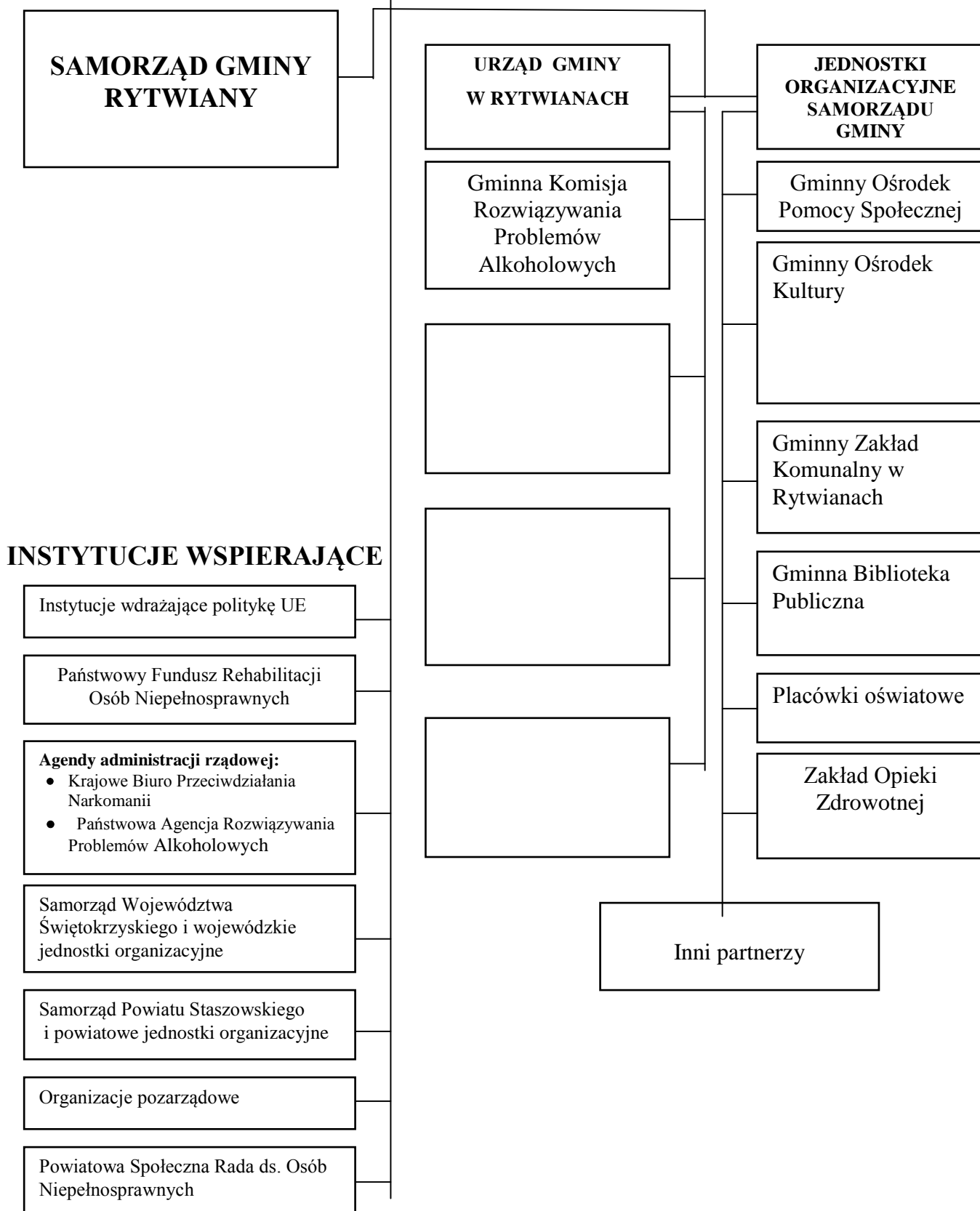
Zadania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej:

- przygotowywanie rocznych i końcowych sprawozdań z realizacji strategii we współpracy z innymi instytucjami uczestniczącymi we wdrażaniu strategii,
- dokonywanie oceny postępów realizacji strategii na podstawie sprawozdań,
- monitorowanie stopnia realizacji wskaźników wytypowanych dla poszczególnych celów strategicznych,
- prowadzenie ewaluacji działań realizowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych,
- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych w związku z realizacją strategii,
- gromadzenie i upowszechnianie informacji o programach krajowych i wspólnotowych wspierających realizację działań Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- animowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami zewnętrznymi dla celów Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

PODMIOTY REALIZUJĄCE STRATEGIĘ

GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2009-2015 GMINY RYTWIANY

INSTYTUCJE REALIZUJĄCE

6.2 INSTRUMENTY FINANSOWE DO REALIZACJI STRATEGII

6.2.1 FINANSOWANIE REALIZACJI CELÓW GMINNEJ STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Realizacja celów gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych może być finansowana w szczególności z:

1. **Publicznych funduszy krajowych**, tj. środków budżetu państwa oraz państwowych funduszy celowych, środków budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz innych środków jednostek oraz form organizacyjno-prawnych sektora finansów publicznych,
2. **Publicznych środków wspólnotowych**, a także z innych źródeł zagranicznych, w tym:
  - w ramach funduszy strukturalnych
  - w ramach inicjatyw wspólnotowych
3. **Środków prywatnych** stanowiących udziały w projektach realizowanych w ramach różnych programów krajowych i wspólnotowych.

6. 2. 1.1 FUNDUSZE STRUKTURALNE UNII EUROPEJSKIEJ

Polityka pomocy stanowi jeden z podstawowych priorytetów UE. Opiera się ona na interwencji instrumentów finansowych tj. funduszy strukturalnych. W realizacji celów Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rytwiany na lata 2009–2015 zasadnicze znaczenie będą miały niżej wymienione instrumenty finansowe UE:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)** - udziela wsparcia inwestycjom produkcyjnym, infrastrukturze związanej z rozwojem regionalnym i rozwojem endogenicznym regionów, w szczególności z rozwojem lokalnym i pomocą dla małych i średnich przedsiębiorstw.
- **Europejski Fundusz Społeczny** – jest głównym instrumentem wspierającym działania w sferze rynku pracy i zatrudnienia. W ramach EFS wspierane są kwestie horyzontalne, dotyczące rozwoju lokalnego, równości szans, rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz zrównoważonego rozwoju. Kwestia równości szans odnosi się do zwalczania wszelkich

przejawów dyskryminacji, w tym ze względu na wiek, rasę, płeć i niepełnosprawność. Zasada ta odnosi się w szczególności do promowania równych szans mężczyzn i kobiet na rynku pracy, do wyrównywania szans edukacyjnych i szans na rynku pracy osób narażonych na wykluczenie społeczne, osób zamieszkałych na terenach wiejskich i zaniedbanych oraz osób niepełnosprawnych. Rozwój społeczeństwa informacyjnego uwzględnia działania skierowane na podwyższenie poziomu technologicznego poprzez podnoszenie umiejętności korzystania z nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych, aktualizowanie wiedzy o nowoczesnych formach zarządzania i organizacji pracy oraz podwyższanie poziomu wykształcenia. Zrównoważony rozwój łączy obszar społeczno - gospodarczy z poszanowaniem środowiska naturalnego.

Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich - fundusz wspierający realizację Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2007 – 2013. W nowym okresie programowania dostarcza jedynej w swoim rodzaju możliwości ukierunkowania środków finansowych pochodzących z nowego funduszu rozwoju obszarów wiejskich na wzrost gospodarczy, tworzenie miejsc pracy oraz zrównoważony rozwój. Instrument ten dostępny jest w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, w którym ze względów społecznych szczególne znaczenie ma Oś priorytetowa 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.

6.2.1.2 NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007 - 2013

Podstawę do programowania interwencji EFRR i EFS oraz Funduszu Spójności stanowią Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia. Określają one działania o charakterze rozwojowym zaplanowane na lata 2007 – 2013 w zakresie promowania wzrostu gospodarczego, wzrostu konkurencyjności oraz wzrostu zatrudnienia. Służą jednocześnie zapewnieniu skutecznej pomocy na rzecz regionów i grup społecznie zmarginalizowanych oraz pomocy w restrukturyzacji sektorów i regionów problemowych. NSRO będą wdrażane przy pomocy Programów Operacyjnych (PO) zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego oraz przy pomocy Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) zarządzanych przez Samorządy poszczególnych województw, z których mogą korzystać między innymi jednostki samorządu terytorialnego. Obszary wsparcia:

Regionalne Programy Operacyjne

- Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość
- Społeczeństwo informacyjne

- Inicjatywy lokalne w zakresie zatrudnienia i rozwoju oraz wsparcie struktur świadczących usługi lokalne w tworzeniu nowych miejsc pracy
- Środowisko
- Zapobieganie i zwalczanie zagrożeń przyrodniczych i technologicznych
- Turystyka
- Inwestycje w kulturę
- Inwestycje w transport
- Inwestycje energetyczne
- Inwestycje w kształcenie zwłaszcza w zawodowe
- Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia i infrastrukturę społeczną
- Wsparcie obszarów problemowych wybranych miast
- Współpraca międzyregionalna.

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

- Nowoczesna gospodarka, w tym rozwój infrastruktury uczelni wyższych, infrastruktury społeczeństwa informacyjnego,
- Wspieranie innowacji oraz promocji i współpracy
- Drogi wojewódzkie poprawiające wewnętrzne powiązania komunikacyjne województw Polski Wschodniej

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej w tym transportowej, środowiskowej, energetycznej, kultury i zdrowia
- Przedsięwzięcia z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego
- Przedsięwzięcia z zakresu bezpieczeństwa ekologicznego
- Rozwój nowoczesnych usług medycznych

Program Operacyjny Konkurencyjna Gospodarka

- Wzmocnienie pozycji konkurencyjnej przedsiębiorstw
- Zwiększenie wpływu sektora nauki na gospodarkę
- Tworzenie miejsc pracy w nowoczesnej gospodarce
- Doradztwo i szkolenia niezbędne do realizacji inwestycji
- Rozwój narzędzi społeczeństwa informacyjnego

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

- Zatrudnienie
- Edukacja
- Integracja społeczna
- Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw
- Rozwój zasobów ludzkich na terenach wiejskich
- Rozwój społeczeństwa obywatelskiego
- Budowa sprawnej i skutecznej administracji publicznej oraz partnerskiego państwa
- Rozwój potencjału trzeciego sektora
- Promocja postaw zdrowotnych wśród osób pracujących

6.2.1.3 INSTRUMENTY SŁUŻĄCE REALIZACJI PROJEKTÓW WSPÓLFINANSOWANYCH Z BUDŻETU UE

Projekty realizowane z udziałem środków UE muszą mieć zapewniony odpowiedni wkład krajowy, różny w zależności od rodzaju działania. Środki na współfinansowanie z funduszy unijnych pochodzić będą: z części budżetu państwa będących w dyspozycji poszczególnych ministrów lub rezerw celowych, środków funduszy celowych (Fundusz Pracy, PFRON, NFOŚiGW) oraz z budżetów jednostek. Zgodnie też z ustawą o finansach publicznych w budżecie państwa może być tworzona odrębna rezerwa celowa na współfinansowanie zadań wynikających ze Wspólnej Polityki Rolnej oraz programów i projektów realizowanych z udziałem środków pochodzących z budżetu UE.

6.2.1.4 INSTRUMENTY PROMOCJI ZATRUDNIENIA

Instrumenty finansowe dla rynku pracy finansowane będą przede wszystkim ze środków Funduszu Pracy, który funkcjonuje na podstawie Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Środki Funduszu są przekazywane w formie zapłaty, refundacji lub finansowania zakupu usług i instrumentów rynku pracy przewidzianych w/w. ustawą.

Należą do nich:

- finansowanie kosztów przejazdu do pracodawcy zgłaszającego ofertę pracy lub do miejsca pracy, odbywania stażu, przygotowania zawodowego w miejscu pracy, szkolenia lub

odbywania zajęć w zakresie poradnictwa zawodowego poza miejscem stałego zamieszkania w związku ze skierowaniem przez powiatowy urząd pracy,

- finansowanie kosztów zakwaterowania w miejscu pracy osobie, która podjęła zatrudnienie lub inną pracę zarobkową, staż, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy lub szkolenie poza miejscem stałego zamieszkania, w przypadku skierowania przez powiatowy urząd pracy,
- dofinansowanie wyposażenia miejsca pracy, podjęcia działalności gospodarczej, kosztów pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa,
- refundowanie kosztów poniesionych z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenia społeczne w związku z zatrudnieniem skierowanego bezrobotnego,
- finansowanie dodatków aktywizacyjnych

Dodatkowo dla osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy, czyli:

bezrobotnych do 25. roku życia, bezrobotnych długotrwale, bezrobotnych powyżej 50. roku życia, bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, bezrobotnych samotnie wychowujących co najmniej jedno dziecko do 7 roku życia, bezrobotnych niepełnosprawnych, można stosować następujące instrumenty:

- prace interwencyjne polegające na zwrocie przedsiębiorcy części kosztów wynagrodzenia zatrudnionego bezrobotnego,
- stypendium szkoleniowe w wysokości 40% kwoty zasiłku,
- staż,
- przygotowanie zawodowe,
- stypendium dla osób kontynuujących naukę,
- roboty publiczne,
- doposażenie stanowiska pracy,
- refundacja kosztów opieki nad dzieckiem.

Finansowanie tych instrumentów możliwe będzie również z innych niż Fundusz Pracy środków publicznych (budżet państwa, jednostek).

6.2.1.5 ŚRODKI PAŃSTWOWEGO FUNDUSZU REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Przeznaczone są na różnego rodzaju działania dotyczące integracji osób niepełnosprawnych, w tym również na współfinansowanie działań objętych wsparciem EFS.

6.2.1.6 INSTRUMENTY WSPOMAGAJĄCE INTEGRACJĘ SPOŁECZNĄ

Fundusz Integracji Społecznej

Fundusz ma być utworzony w ramach planowanego Poakcesyjnego Programu Wsparcia Obszarów Wiejskich, finansowanego z pożyczki z Banku Światowego. Fundusz jest wykorzystywany przez samorządy lokalne, przede wszystkim gminy, do zakupu szkoleń pracowników socjalnych od certyfikowanych dostawców oraz do zakupu usług socjalnych od dostawców publicznych, prywatnych i pozarządowych.

Działaniami dla ograniczenia wykluczenia społecznego służyć będą również następujące instrumenty:

- wdrożenie systemu kontraktów socjalnych jako narzędzia aktywizacji klientów pomocy społecznej.
- wdrożenie systemu wsparcia dla osób wychodzących z ubóstwa,
- tworzenie spółdzielni socjalnych, mających na celu aktywizację zawodową i ułatwienie obecności na rynku pracy bezrobotnym oraz bezdomnym, którzy realizują indywidualny program wychodzenia z bezdomności. Instrument ten, przewidziany projektem Ustawy o spółdzielniach socjalnych, będzie przeznaczony przede wszystkim dla osób o tzw. niskiej zatrudnialności, mających problem ze znalezieniem pracy i długotrwale bezrobotnych,
- dodatki mieszkaniowe – to systemowy instrument pomocy świadczonej rodzinom zbyt ubogim do samodzielnego ponoszenia obciążeń z tytułu najmu (utrzymania) mieszkań.

6.2.1.7 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

W finansowaniu działań lokalnej polityki społecznej, zgodnie z zapisami ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie należy uwzględnić możliwości partycypowania w kosztach tych działań organizacji pozarządowych. Dysponują one zasobami własnymi zgromadzonymi w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej składek

członkowskich, darowizn od osób prywatnych i firm, a także dotacji otrzymanych z różnych instytucji zewnętrznych. Mogą pozyskiwać środki finansowe na zadania dla których ostatecznymi beneficjentami będą mieszkańcy Gminy Rytwiany z budżetu centralnego np. z Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Krajowego Biura Przeciwdziałania Narkomanii oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz w ramach absorpcji funduszy strukturalnych. Ten ostatni prowadzi również współpracę finansową bezpośrednio z samorządami.

- **Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi wspiera rozwój lokalnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz środowisk i organizacji trzeźwościowych między innymi poprzez zlecenie i finansowanie zadań w tym zakresie.

- **Krajowe Biuro Przeciwdziałania Narkomanii**

Zgodnie z zapisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii powierza i wspiera wykonywanie zadań publicznych, wraz z udzielaniem dotacji na finansowanie ich realizacji na podstawie pełnomocnictwa ministra właściwego ds. zdrowia w zakresie: działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i zapobiegawczej, leczenia, rehabilitacji i reintegracji osób uzależnionych, ograniczania szkód zdrowotnych i społecznych.

- **Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych**

Zgodnie z art.36 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zadania w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej mogą być realizowane na zlecenie Funduszu przez jednostki samorządu terytorialnego i organizacje pozarządowe w tym o charakterze lokalnym.

- 1) organizowanie i prowadzenie szkoleń i kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej dla osób niepełnosprawnych,
- 2) organizowanie szkoleń i warsztatów dla członków rodzin osób niepełnosprawnych, opiekunów i wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji zawodowej, społecznej i leczniczej osób niepełnosprawnych, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących procesu integracji osób niepełnosprawnych w najbliższym środowisku i społeczności lokalnej, zwiększania ich aktywności życiowej i zaradności osobistej oraz

- niezależności ekonomicznej, podnoszenia umiejętności pracy z osobami niepełnosprawnymi, w tym sprawowania nad nimi opieki i udzielania pomocy w procesie ich rehabilitacji,
- 3) prowadzenie terapii psychologicznej dla osób, które stały się niepełnosprawne w stopniu znacznym lub umiarkowanym, w celu łagodzenia stresu spowodowanego niepełnosprawnością,
  - 4) prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć, mających na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania, w tym w szczególności obejmujących naukę orientacji w przestrzeni i wykonywania czynności dnia codziennego przez osoby ociemniałe, zwiększających mobilność osób niepełnosprawnych ruchowo, ogólnie usprawniających osoby ze znacznym upośledzeniem ruchu i mowy, rozwijających umiejętności sprawnego komunikowania się z otoczeniem osób z uszkodzeniami słuchu, a także ogólnie usprawniających zaburzone funkcje organizmu i ograniczających deficyty rozwojowe osób z upośledzeniem umysłowym,
  - 5) organizowanie imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych - dla osób niepełnosprawnych oraz imprez o charakterze integracyjnym - wspierających aktywność osób niepełnosprawnych w tych dziedzinach,
  - 6) organizowanie targów, wystaw i innych imprez o charakterze wystawienniczym promujących aktywność osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia społecznego i zawodowego,
  - 7) opracowywanie i wydawanie publikacji, w tym na nośnikach elektromagnetycznych i elektronicznych, w szczególności służących przybliżaniu problematyki niepełnosprawności oraz podnoszeniu świadomości i wrażliwości społecznej na potrzeby osób niepełnosprawnych, umożliwiającym osobom niepełnosprawnym wypowiedzenie się w sprawach ich dotyczących oraz przejawianie twórczej i artystycznej ekspresji, a także propagujących sprawdzone rozwiązania w dziedzinie rehabilitacji, ze szczególnym uwzględnieniem informacji o pomocach technicznych dla osób niepełnosprawnych, oraz informujących o dostępnych usługach w zakresie transportu, komunikacji, turystyki i wypoczynku,
  - 8) badania, ekspertyzy i analizy służące pełniejszemu rozpoznaniu zjawiska niepełnosprawności oraz lepszemu zrozumieniu potrzeb różnych środowisk osób niepełnosprawnych oraz potrzeb wynikających z różnych rodzajów niepełnosprawności,
  - 9) opracowanie i realizacja programów celowych służących zaspokajaniu potrzeb i rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych, w tym w szczególności programów związanych z aktywizacją osób niepełnosprawnych na rynku pracy,
  - 10) prowadzenie rehabilitacji dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w różnych typach placówek.

6.3 MONITOROWANIE

Monitorowanie służy zapewnieniu odpowiedniej jakości wdrażania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Jest ono prowadzone w aspekcie rzeczowym i finansowym przez Zespół Koordynatorów.

Monitorowanie finansowe – monitorowanie zarządzania środkami przyznanymi na realizację zadań priorytetowych strategii.

- Monitorowanie rzeczowe – monitorowanie postępu realizacji zadań priorytetowych strategii

Podstawowym narzędziem monitorowania realizacji celów strategii są sprawozdania okresowe, roczne oraz końcowe. Monitorowanie prowadzone jest na poziomie celów strategicznych i celów operacyjnych. Postęp rzeczowy strategii mierzony jest w oparciu o wskaźniki realizacji celów strategicznych.

Na poziomie celów operacyjnych uwzględniane będą następujące informacje:

- liczba zrealizowanych projektów/zadań w ramach poszczególnych celów operacyjnych,
- liczba osób uczestniczących w poszczególnych typach projektów/zadań,
- kwota wydatków przeznaczonych na realizację projektów/zadań z budżetu gminy,
- kwota wydatków przeznaczonych na realizację projektów/zadań w ramach programów finansowanych ze źródeł zewnętrznych,
- liczba umów zewnętrznych zawartych na realizację projektów/zadań w tym liczba umów zawartych z organizacjami pozarządowymi

Źródłem danych do wyliczania wskaźników są sprawozdania, statystyki publiczne, dane administracyjne poszczególnych instytucji zaangażowanych w realizację strategii. Koordynatorzy celów operacyjnych przekazują sprawozdania na temat postępów realizacji strategii koordynatorom celów strategicznych, którzy po zapoznaniu się i analizie przekazują je do GOPS. Kierownik GOPS weryfikuje sprawozdania pod względem merytorycznym i przekazuje je Radzie Gminy.

Zespół monitorujący odpowiada za efektywność realizowanych działań. Do jego zadań należy:

- rekomendowanie dla Rady Gminy rocznych planów działań,
- okresowe kontrolowanie postępów w zakresie osiągnięcia celów strategicznych,

- analizowanie rezultatów wdrażania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- analizowanie rocznych raportów z realizacji działań Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych,
- przedkładanie propozycji zmian w działaniach Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

6.4 EWALUACJA

Ewaluacja służy poprawie jakości, efektywności i spójności pomocy udzielanej w ramach Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w odniesieniu do poszczególnych grup docelowych pomocy oraz najbardziej dotkliwych problemów. Ocena zmian w sytuacji społecznej Gminy Rytwiany w wyniku realizacji strategii dokonywana będzie na podstawie ilościowej i jakościowej analizy danych pochodzących z monitoringu, dialogu prowadzonego z instytucjami realizującymi i wspierającymi strategię oraz badań ankietowych prowadzonych w ramach ewaluacji programów i projektów operacyjnych. Prowadzona będzie dla każdego celu w kierunku wyciągnięcia wniosków dla lokalnej polityki społecznej. W ramach oceny analizie będą poddawane czynniki przyczyniające się do osiągnięcia założonego rezultatu lub jego braku. Standard informacji dotyczących efektów realizacji strategii będzie uwzględniał również wskaźniki uznane za podstawowe w Narodowej Strategii Integracji Społecznej:

- udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w tym dzieci niepełnosprawne,
- udział młodzieży do lat 18 uczestniczącej w systemie edukacji w tym niepełnosprawni uczniowie,
- udział 15-latków, którzy w badaniu PISA dotyczącym umiejętności czytania otrzymali wynik 1 lub poniżej,
- udział młodzieży do 24 roku życia podejmującej kształcenie na poziomie wyższym w tym udział młodzieży niepełnosprawnej,
- udział szkół prowadzących zajęcia wyrównawcze i relacja liczby dzieci objętych zajęciami wyrównawczymi do liczby dzieci ogółem w szkołach,
- liczba ludności dotkniętej problemem ubóstwa /ustawowy próg ubóstwa/
- liczba osób bezrobotnych / stopa bezrobocia,
- liczba bezrobotnej młodzieży / stopa bezrobocia,
- stopa pracujących osób niepełnosprawnych w wieku aktywności zawodowej,

- udział uczestniczących w aktywnych programach rynku pracy w tym udział osób niepełnosprawnych,
- udział osób objętych kształceniem ustawicznym w grupie wiekowej 24 – 64,
- zakres realnego uprawnienia do świadczeń publicznego ubezpieczenia zdrowotnego,
- uczestnictwo kobiet w ciąży w programach profilaktycznych dla ciężarnych,
- udział dzieci i młodzieży w badaniach przesiewowych,
- udział osób objętych programami lokali socjalnych oraz mieszkań chronionych w grupach: opuszczający placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze, eksmitowani, opuszczający stacjonarne zakłady dla psychicznie chorych oraz upośledzonych umysłowo,
- relacja pracowników socjalnych do liczby mieszkańców,
- relacja objętych pomocą środowiskową do liczby podopiecznych korzystających z usług stacjonarnych,
- udział osób uczestniczących w działaniach NGOs i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy
- działalność punktu informacji oraz poradnictwa obywatelskiego.

Sprawozdania z realizacji strategii przygotowywane będą najpóźniej do 30 marca w roku następującym po roku bazowym, publikowane będą w BIP Urzędu Gminy Rytwiany.

6.5 INFORMACJA I PROMOCJA STRATEGII W ŚRODOWISKU LOKALNYM

Uchwałą Nr XXXIX/201/2009 z dnia 27 listopada 2009 roku Rady Gminy Rytwiany uchwalono Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Rytwiany na lata 2009–2015. W celu zaangażowania do realizacji strategii jak największej liczby osób i instytucji przewiduje się działania informacyjno promocyjne. Instrumenty działań informacyjnych i promocyjnych:

- **Internet** - Biuletyn Informacji Publicznej Gminy Rytwiany
- **Szkolenia i spotkania informacyjne** – dla beneficjentów pomocy dostępnej w ramach absorpcji funduszy strukturalnych UE, organizowane we współpracy z różnymi instytucjami polityki społecznej, obejmujące zakres pomocy oraz stosowane procedury.
- **Współpraca z mediami** – artykuły i komunikaty w prasie lokalnej informujące o strategii, o najważniejszych przedsięwzięciach podejmowanych w danym roku kalendarzowym w tym o projektach realizowanych przy współfinansowaniu zewnętrznym, a w szczególności ze środków Unii Europejskiej

- **Debaty i warsztaty profilaktyczne - dla animatorów działań profilaktycznych, młodzieży i rodziców.**
- **Festyny integracyjne** - na rzecz dzieci niepełnosprawnych, z rodzin patologicznych i ubogich.
- **Seminaria i szkolenia** - na temat finansowania działań gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, organizowane we współpracy z gminami ościennymi, Starostwem Powiatowym w Staszowie, Samorządem Województwa, z udziałem organizacji pozarządowych.
- **Możliwość uczestnictwa w charakterze obserwatorów w posiedzeniach organów kolegialnych administracji samorządowej**
- **Otwarte prezentacje projektów realizowanych w ramach strategii**

6.6 WYNIKI KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

6.6.1 PRZEBIEG KONSULTACJI

Proces konsultacji realizowany był poprzez w formie spotkania z przedstawicielami różnych instytucji społecznych funkcjonujących na terenie Gminy Rytwiany i Województwa Świętokrzyskiego oraz z liderami środowiska lokalnego. Dyskusje toczące się podczas konsultacji koncentrowały się na zagadnieniach dotyczących zakresu działań merytorycznych strategii oraz możliwości finansowania tych działań. Projekt strategii został umieszczony również na stronie internetowej Gminy Rytwiany. Uczestnikom konsultacji umożliwiono składanie i wyrażanie opinii drogą elektroniczną na specjalnie do tego celu wyznaczony adres e-mailowy.

Celem konsultacji była realizacja zasady jawności działania, uzyskanie akceptacji społecznej oraz poparcia liderów i partnerów środowiskowych dla proponowanych działań.

6.6.2 WNIOSKI

Poddany ocenie projekt Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych spowodował zamierzoną dyskusję zarówno wokół diagnozy sytuacji społecznej

Gminy Rytwiany jak również wyznaczonych celów strategicznych i operacyjnych.

Treść dokumentu w dużej mierze spotkała się z pozytywnym odzewem. Szczególną aprobatę uzyskano w kwestii angażowania dla potrzeb realizacji strategii funduszy strukturalnych UE.

7. ZAŁĄCZNIKI

7.1 ZARZĄDZENIE WÓJTA GMINY RYTWIANY W SPRAWIE POWOŁANIA ZESPOŁU EKSPERTÓW DO OPRACOWANIA STRATEGII